

STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ

COMUNA SALSIG

2021 - 2027

ROMÂNIA ,
jud.Maramures

Date de contact ale autoritatii locale:

Comuna SALSIG
str.Principala nr. 400A ,
cod postal 437300, Jud.Maramures

Telefon : (0040)262-267-001
(0040) 262-267-598

Email : primaria_salsig @yahoo.com

Web : salsig.ro

Material realizat de ;

ADM PROJECTCAD SRL
Tel. 0742.249.992
email:adm.projectcad@gmail.com

Echipa de elaborare a strategiei:

Alina Ursan - administrator
Dinuta Danciu - asistent manager
Eliza Iliuta - economist
Carina Pop - desenator tehnic

Cuvântul primarului comunei Sălsig

Dragi cetățeni,

Înca de la începutul mandatului am fost conștient de faptul că administrația publică locală este factorul hotărator care, susținut de comunitatea locală, trebuie să-și propună o serie de programe pentru crearea unor condiții de viață corespunzătoare în toate domeniile de activitate. De aceea, de cand mi-ați acordat încrederea, am susținut demersurile necesare pentru modernizarea comunei Sălsig, astfel încat să reușim sa o aducem la nivel de comună europeană.

Obiectivul major al administrației locale pentru perioada 2021-2027 și implicit al meu, ca ales al comunității, constă în găsirea de soluții la solicitările cetățenilor, prin implicarea directă în rezolvarea acestora, dar și continuarea dezvoltării comunei. Desigur, mai sunt multe de făcut, în comună sunt oameni cu diverse nevoi și interese, iar datoria mea este ca tot ceea ce întreprindem să fie în beneficiul întregii comunități.

Îmi doresc și mi-am propus să fac tot posibilul ca fiecare cetățean să ajungă să trăiască în condiții decente, iar datoria mea este să sprijin toate proiectele ce au ca finalitate beneficiul cetățeanului. Am realizat, că trebuie să cunosc mai bine posibilitățile de dezvoltare economico-socială ale localității unde îmi desfășor activitatea profesională, de aceea pe baza analizei condițiilor geografice, sociale, culturale actuale am elaborat o strategie de dezvoltare a comunei pe perioada 2021-2027. Proiectele viitoare vor fi realizate pentru a îmbunătăți viața locuitorilor comunei Sălsig.

Vă reamintesc, că scopul acestei strategii este de a demara și finaliza proiectele prin care vom reuși să modernizăm comuna din care facem parte cu mândrie. Ca primar al comunei Sălsig, vă mulțumesc că m-ați sprijinit până acum și am încredere totală că și de acum înainte vom forma o adevărată echipă și împreună vom sărbători finalizarea oricărui proiect evidențiat în strategia de dezvoltare locală.

Adresez pe această cale mulțumiri tuturor celor care prin efortul lor au contribuit la elaborarea acestei strategii de dezvoltare locală, prin idei și opinii, care au dus la identificarea problemelor și la stabilirea priorităților. Toți cei care s-au implicat activ în acest proces ne-au ajutat pe noi, administrația publică locală, să regândim prioritățile comune, să înțelegem mai bine rolul și rostul în viața comunității noastre.

DANIEL POP

Primarul Comunei SĂLSIG

CUPRINS

Cuvântul primarului comunei Sălsig.....	1
PREZENTARE METODOLOGICĂ	5
Capitolul 1. CONTEXT DE DEZVOLTARE	13
1.1. Context European.....	13
1.2. Context Național	17
Capitolul 2. ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ A JUDEȚULUI MARAMUREȘ.....	53
2.1. Scurt Istoric	53
2.2. Cadru natural.....	53
2.3. Populația	55
2.4. Învățământ și educație.....	55
2.5. Economia și mediul de afaceri.....	56
2.6. Transportul	57
2.7. Cultura.....	58
2.8. Turism	59
2.9. Situația socială	60
Capitolul 3. ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ A COMUNEI SĂLSIG	61
3.1. Scurt istoric.....	61
3.2. Așezare geografică și suprafață	63
3.3. Cadru natural.....	64
3.4. Populația	67
3.5. Învățământ și educație.....	70
3.6. Economia și Mediul de afaceri.....	71
3.7. Agricultură	73
3.8. Sănătate	74
3.9. Servicii publice.....	74
3.10 Transportul	78
3.11 Cultură.....	78
3.12 Turismul.....	83
3.13 Situația Socială.....	83
Capitolul 4. EVALUAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ PRECEDENTĂ 2014-2020	85
4.1. Portofoliu de proiecte demarate/implementate în perioada	85
2014 - 2020:	85
Capitolul 5. ANALIZA SWOT.....	86
Capitolul 6. POLITICI PUBLICE INTREPRINSE ÎN TERITORIU	101

6.1. OBIECTIVE GENERALE	104
Capitolul 7. STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ A COMUNEI SĂLSIG, JUDEȚUL MARAMUREȘ	107
7.1 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD).....	107
7.2 Obiectivele Strategiei de Dezvoltare Durabilă a comunei Sălsig	118
7.2.1 Obiective specifice.....	118
7.3 Etapele metodologice principale ale elaborării strategiei.....	119
Capitolul 8.ALOCAREA FINANCIARĂ.....	122
Capitolul 9. PARTENERIATUL ÎN CADRUL STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ	123
Capitolul 10.METODE DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ ÎN PERIOADA 2021-2027	124
Bibliografie :	126

PREZENTARE METODOLOGICĂ

Dezvoltarea durabilă este un obiectiv fundamental al Uniunii Europene. Scopul abordării este îmbunătățirea continuă a calității vieții și a bunăstării generațiilor prezente și viitoare, printr-o abordare integrată între dezvoltarea economică, protecția mediului și justițiesocială.

La nivelul Uniunii Europene, dezvoltarea durabilă a devenit obiectiv asumat începând cu 1997, prin Tratatul de la Maastricht, în anul 2001 a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă la Gotheborg, iar în 2006 a fost adoptată Strategia de Dezvoltare Durabilă a Uniunii Europene revizuită. Atingerea obiectivelor dezvoltării durabile nu se poate realiza fără o schimbare de mentalitate a oamenilor și fără comunități capabile să utilizeze resursele în mod rational și eficient și să descopere potențialul economic al economiei, asigurându-se prosperitate, protecția mediului și coeziune socială.

Strategia de dezvoltare locală a comunei SĂLSIG prezintă caracteristicile localității, o analiza amplă a resurselor și oportunităților comunei prezentând astfel cadrul în care se va realiza progresul în următorii ani în vederea îmbunătățirii calității vieții locuitorilor. Elaborarea strategiei de dezvoltare locală reprezintă unul dintre cei mai importanți pași care susțin procesul de dezvoltare locală, deoarece o astfel de strategie are ca scop stabilirea unor priorități pe termen mediu și lung spre care se orientează efortul de dezvoltare al comunității locale în viitor. Elaborarea strategiei a fost realizată cu sprijinul colectivului Primăriei SĂLSIG. Toate datele au fost preluate din cadrul departamentelor din Primărie, de la Direcția Județeană de Statistică Maramureș și de pe site-ul oficial al Primăriei Comunei SĂLSIG.

O strategie de dezvoltare locală prezintă diferite alternative de dezvoltare, posibile scenarii de dezvoltare locală cu scopul de a maximiza potențialul local. O planificare strategică asigură prioritizarea proiectelor în funcție de nevoile comunității și folosirea corectă a resurselor limitate de care aceasta dispune.

Scopul unei strategii de dezvoltare locală este de a analiza într-un mod structurat și coerent posibilitatea și oportunitățile autorităților publice locale de a iniția, implementa și de a susține obiective trasate la nivel local. Strategia de dezvoltare locală are la bază caracteristicile localității, o analiză asupra domeniilor de interes ale localității (turism, cultură, investiții, populație, infrastructură, sănătate)

și o analiză socio-economică amănunțită (identificarea resurselor, analiza structurii pieței forței de muncă, stabilirea profilului populației cât și necesitățile populației).

Bazându-se pe caracteristicile și nevoile comunității, o strategie de dezvoltare locală stabilește scopuri, obiective, programe și proiecte ce urmează a fi urmate și dezvoltate. Acest lucru e realizabil prin minimalizarea punctelor slabe, prin exploatarea avantajelor locale (turism, infrastructura, poziție geografică), prin identificarea și găsirea unor soluții în eventualitatea unor amenințări viitoare (inundații, înzăpeziri, buget local insuficient etc.), analiza oportunităților viitoare (atragera de noi investitori, dezvoltarea turismului, surse de energie regenerabilă etc.), identificarea provocărilor teritoriale ce trebuie abordate.

Luând în calcul și contextul European favorabil diminuării disparităților de dezvoltare socială și economică existente între România și statele membre ale Uniunii Europene prin finanțarea zonelor mai puțin dezvoltate, strategia de dezvoltare locală poate genera resurse prin elementele sale noi în domeniul etnic, managerial sau financiar. Fondurile structurale și de coeziune sunt un real sprijin pentru dezvoltarea comunităților locale dar pentru a le obține este nevoie de proiecte care acționează și furnizează rezultate, proiecte ce nu risipesc resurse ci care vor fi direcționate către investiții ce pot stimula creșterea economică.

Strategia de dezvoltare locală asigură ierarhizarea investițiilor, pentru a obține un impact maxim și o valoare adăugată maximă din obiectivele ce le propune comunității locale. Este important ca acest document să asigure o sustenabilitate de lungă durată și să deservească atât interesele administrației publice locale, intereselor private dar și intereselor personale ale locuitorilor localității.

Strategia de dezvoltare locală a comunei Sălsig este parte integrată a strategiei județului Maramureș, inclus în strategia de Dezvoltare Regională (Regiunea Nord-Vest), inclusă la rândul său în Programul Național de Dezvoltare al României. Este important ca aceste entități să fie precizate deoarece orice accesare ulterioară de fonduri Europene a comunei Sălsig depinde de alocările ce s-au făcut pentru România și bineînțeles pentru Regiunea Nord-Vest. Înainte de a elabora documentele de programare prevăzute de proiectele de regulamente, autoritățile române trebuie să stabilească viziunea strategică de dezvoltare a României pe termen mediu și lung, dar cel puțin până în 2027, respectiv obiectivele ce se urmăresc a fi atinse, precum și mijloacele necesare. Conceptul de dezvoltare durabilă poate fi caracterizat din mai multe puncte de vedere, prin următoarele elemente:

- ▶ **economie:** eficiența economiei prin o bună gestionare a resurselor disponibile, indiferent de naturilor; creșterea economică creată de un progres, stabilitatea economică prin menținerea nivelului de dezvoltare;
- ▶ **societate:** nivel de trai ridicat pentru locuitori; echitate și egalitate de șanse pentru cetățeni și susținerea categoriilor defavorizate; dialog social și delegarea responsabilităților prin implicare activă a cetățenilor la dezvoltarea propriei comunități; protejarea culturii/patrimoniului prin promovarea și protejarea valorilor culturale;
- ▶ **ecologie:** conservarea și protejarea resurselor naturale, biodiversitate prin promovarea acțiunilor ce protejează echilibrul ecosistemului, evitarea poluării prin măsuri de ecologizare și de minimalizare ale efectelor tehnologiei.

Pentru ca dezvoltarea să devină durabilă la baza celor trei elemente enumerate mai sus se stabilesc obiectivele: obiective economice, obiective sociale și obiective de mediu. Obiectivele principale cuprinse în strategia de dezvoltare a Uniunii Europene se bazează pe:

- ▶ creștere inteligentă prin inovare, educație și societatea digitală menită să accelereze dezvoltarea rețelelor de internet de mare viteză și să permită gospodăriilor și întreprinderilor să beneficieze de avantajele pieței unice digitale;
- ▶ creștere durabilă bazată pe competitivitate, climă, energie și mobilitate;
- ▶ creștere favorabilă incluziunii care să creeze competențe și locuri de muncă precum și combaterea sărăciei.

Din punct de vedere al dezvoltării, zonele rurale înregistrează un decalaj semnificativ față de zonele urbane ce se caracterizează prin: deficiențe structurale persistente (numărul mare al populației ocupate în agricultură, îmbătrânirea populației, un număr mare de exploatații de subzistență etc.); valoare adăugată scăzută a produselor agro-alimentare; randamentele și productivitatea muncii scăzute în special în agricultura de semisubzistență; spirit antreprenorial slab pentru dezvoltarea activităților economice, acces redus la credite; o piață a terenurilor nefuncțională; o modestă orientare către export; investiții insuficiente în cercetare și dezvoltare; accesul la servicii și infrastructură cu mult în urma zonelor urbane; creșterea continuă a disparităților regionale; o pondere ridicată a populației expuse riscului de sărăcie și excluziune socială; o administrație publică ineficientă; o serie

de riscuri pentru oameni. Spațiul rural este expresia efortului îndelungat al omului pentru a pune în serviciul său componentele fizico-geografice ale spațiului, ale naturii. Este un spațiu pe care omul l-a modelat în funcție de nevoile sale, pe care l-a creat prin munca sa și l-a umplut cu creațiile sale de natură antropică, fiind deci o adevărată “capodoperă rustică” a omului.

Dezvoltarea, în esență, este o acțiune cu caracter strategic, ce are ca scop creșterea durabilă a productivității individuale, comunitare și instituționale, ceea ce poate duce la asigurarea unor venituri mai mari pentru indivizi. Programele de dezvoltare au în vedere schimbarea condițiilor fundamentale, ceea ce necesită un timp îndelungat, iar problemele rurale sunt foarte complexe și nu pot fi rezolvate prin acțiuni pe termen scurt fiind necesare programe succesive, cu efecte durabile.

Realizarea acestui document strategic este rezultatul voinței comunității locale din Sălsig, care are la bază colaborarea dintre membrii comunității și reprezentanții administrației publice. Obiectivul acestei Strategii este de a susține eforturile viitoare de dezvoltare ale comunei, prin stabilirea unor direcții strategice care au la bază analiza a 4 factori importanți: **resurse, puncte slabe, oportunități și amenințări** cu care se confruntă comuna.

Strategia de dezvoltare locală a Comunei Sălsig reprezintă instrumentul de lucru al administrației publice locale și este agreat de întreaga comunitate locală. Astfel se va orienta gândirea, decizia și acțiunea către obiective superioare sau către premisele obiectivelor. Totodată prin acest mijloc se vor evita abaterile datorate urgențelor, avantajelor și dezavantajelor ce pot interveni în anumite momente. În aceste condiții, toți factorii interesați de progresul economico-social al comunei vor beneficia de acest ghid de prezentare al tuturor obiectivelor de dezvoltare, prin care se indică atât direcțiile de dezvoltare specifice, cât și acțiunile punctuale ce se vor constitui ca viitoare proiecte ale administrației publice locale.

Utilizarea instrumentelor de consultare a comunității locale a determinat adaptarea tuturor propunerilor de acțiuni pentru că se dorea ca la final strategia de dezvoltare locală să fie în consens cu aspirațiile locuitorilor comunei Sălsig. Importanța acestui aspect este dată atât de certitudinea implicării viitoare a comunității în implementarea strategiei de dezvoltare locală, cât și de posibilitatea asumării depline și conștiente a acesteia.

Acest material a fost conceput ca un instrument care să vină în ajutorul tuturor membrilor comunității locale, adresându-se deopotrivă administrației publice, mediului de afaceri, instituțiilor publice, organizațiilor neguvernamentale, dar și

cetățeanului simplu interes de evoluția viitoare a comunității sale. Se prevede că acest instrument va fi deosebit de util în programarea viitoarelor investiții dar și în atragerea resurselor financiare (naționale și europene) pentru realizarea unor proiecte de anvergură pentru Comuna Sălsig.

Metodologia folosită în elaborarea Strategiei respectă următoarele principii:

- ▶ validitate științifică – procesul de elaborare a documentului trebuie să respecte cerințele tehnice ale planificării strategice;
- ▶ principiul coerenței – acesta se referă la corelarea strategiei locale cu documentele de planificare de rang superior precum și cu documentele locale;
- ▶ principiul parteneriatului – dezvoltarea unei relații de colaborare între administrație și membrii comunității locale, element deosebit de important atât în etapa de elaborare a strategiei cât și în cea de implementare;
- ▶ implicarea comunității - procesul trebuie să fie deschis tuturor celor interesați din comunitate;
- ▶ transparență și obiectivitate - procesul trebuie să fie transparent și să reflecte interesele comunității ca întreg;
- ▶ coerență și continuitate - construcția documentului de planificare nu înseamnă finalizarea procesului strategic; acest document trebuie să rămână deschis ideilor și completărilor viitoare (adaptarea periodică a documentului în funcție de modificările care se produc la nivelul comunității).

Viziunea de dezvoltare a comunei Sălsig trebuie să înglobeze materializarea în timp a unor politici benefice comunității locale și cetățenilor comunei, ca viitori cetățeni europeni. În aceste condiții, comuna Sălsig trebuie să se dezvolte ca o comună europeană cu standard de calitate aferente fiecărui domeniu cheie – infrastructura, industrie, agricultura, servicii publice și comerciale, resurse umane, asistență socială, educație și sănătate, siguranța cetățeanului etc., dar și să se integreze și să mobilizeze active la nivel regional potențialul existent. Valorificarea acestuia în paralel cu inițierea, susținerea și materializarea unor demersuri acționale și investiționale se poate realiza prin atragerea de surse publice și private. Astfel, se propune impunerea comunei Sălsig ca un actor local important. Orice comunitate deține caracteristici specifice care o diferențiază de alte comunități similare. Procesul de Planificare Strategică trebuie structurat în funcție de aceste caracteristici. Întrebările cele mai importante sunt

Ce diferențiază Comuna Sălsig de alte comune asemănătoare din județul Maramureș, din România și din regiune (Europa Centrală și de Est)?

Care sunt elementele strategice pozitive și negative care pot fi identificate la nivelul comunei noastre?

Studiul fizionomiei comunei Sălsig constă în analiza aspectului exterior, dar și a texturii și structurii rețelei de căi de comunicații și a densității locuințelor, a construcțiilor în general, sub influența factorilor fizico - geografici și economico – sociali. Astfel, topografia reliefului incluzând izolarea sau legătura cu așezările vecine, dar și tradițiile au o influență hotărâtoare asupra aspectului general al comunei. Comuna Sălsig este alcătuită dintr-o singură localitate, Sălsig, aceasta fiind și reședința comunei.

Sistemul așezărilor rurale determină structura teritorială a producției materiale și oferă premise pentru dezvoltarea ulterioară a producției, respective zone de amplasare a unităților economice, resurse de muncă și infrastructură social. Forma exterioară este datorată suprafeței topografice pe care s-au dezvoltat, precum și condițiilor istorice.

Din punct de vedere administrativ, comuna Sălsig se află în nordul țării, în partea de sud-vest a județului Maramureș, pe malul stâng al râului Someș, de-a lungul drumului județean 108/A aparținând cetății Arieșului. Această comună fiind situată pe coordonatele 47°31'32" latitudine nordică și 23°18'07" longitudine estică, la o distanță rutieră de 35 km față de Baia Mare, municipiul reședință a județului Maramureș și la 101 km de Municipiul Sighetu Marmăției.

Comuna are o suprafață de 2038,8 Ha din care 1445,54 Ha în extravilan și 593,26 Ha în intravilan și un număr de 1680 locuitori.

Vecinătăți:

Nord-Vest: județul Satu Mare

Nord-Est: comuna Fărcașa

Est: comuna Mireșu Mare

Sud: comuna Ulmeni

Sud-Vest: comuna Ariniș

Vest: comuna Asuaju de Sus

Zonă de mare rezonanță și afirmare a neamului românesc din cele mai vechi timpuri până astăzi, este o regiune încântătoare din punct de vedere al frumuseții. Are un relief în trepte unde dealurile, șesul și Lunca Someșului se îmbină armonios.

Comuna Sălsig este situată pe malul stâng al Someșului, ceea ce îi confer și un aspect de câmpie, pe lângă cel preponderant deluros. Teritoriul comunei mai este străbătut și de pârâul Sălaj.

Strategia ne ajută să construim viitorul, un viitor mai bun pentru noi și copiii noștri, un viitor în care fiecare locuitor își va găsi locul unde se poate dezvolta și performa pe piața muncii, își va găsi locuința dorită, va beneficia de servicii sociale de calitate și va găsi plăcerea spațiilor publice pentru recreere și refacere.

De abilitatea și determinarea noastră în procesul de punere în practică a acestui document depinde atingerea obiectivului final: o comună ospitalieră mai curată și mai sigură. În urma analizelor și dezbaterilor organizate a fost creionată o viziune de dezvoltare a comunei pornind de la următoarele elemente: importanța regională a comunei, afirmarea comunei ca centru de inovație și oportunități, importanța construcției unei comunități primitoare, a unui mediu local plăcut pentru locuitori și pentru vizitatori (creșterea calității vieții), afirmarea comunei Sălsig ca și comunitate, financiar-economică, necesitatea structurării unei administrații locale eficiente, eficace, transparente și responsabile la nevoile comunității, importanța activismului la nivelul cetățenilor, ca factor de stimulare a dezvoltării comunitare și în fine, dezvoltarea unui mediu de afaceri bazat pe antreprenariat, dinamism și implicare în viața comunității.

Viziunea propusă pentru comună este: Comuna Sălsig va fi un centru al inovației și oportunităților un loc plăcut în care să trăiești să muncești și să studiezi, o comună cu autorități locale responsabile și deschise, cu cetățeni activi și o comunitate de afaceri dinamică și implicată.

Etapile metodologice principale ale Procesului de Planificare Strategică sunt următoarele:

1. Realizarea analizei preliminare.

Planificarea strategică presupune o analiză preliminară a caracteristicilor comunității vizate. Această analiză cuprinde elemente diverse:

- ▶ Analiza de mediu (fișa de localitate, elemente socio-economice, elemente de infrastructură, etc).
- ▶ Analiza cadrului strategic la nivel național regional și județean. Principala misiune a analizei preliminare se referă la structura mediului în care se plasează comunitatea și la identificarea capacităților reale deținute de aceasta.

2. Stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a comunității.

Pasul al doilea se referă la stabilirea unei viziuni asupra dezvoltării strategice a comunei Sălsig. Această viziune trebuie să țină seama de elementele principale ale analizei preliminare.

3. Analiza sectorială a domeniilor strategice principale.

Această analiză se realizează pe domenii. În cadrul fiecărui domeniu au fost elaborate sinteze de lucru pe baza cărora au fost organizate dezbateri publice.

Domenii strategice principale:

- ▶ Dezvoltare și competitivitate economică;
 - ▶ Dezvoltare rurală și infrastructură (urbanism, transport, mediu etc.);
 - ▶ Dezvoltarea resurselor umane (educație, pregătire continuă, relația cu unitățile de învățământ, etc.);
 - ▶ Dezvoltare comunitară (cultură, tineret, sport, ong-uri, social, sănătate).
- Metodologia presupune următoarele elemente principale:
- ▶ Analiza SWOT (puncte slabe, puncte tari, oportunități, amenințări);
 - ▶ Identificarea problemelor strategice pe baza analizei SWOT;
 - ▶ Elaborarea de strategii sectoriale care să răspundă problemelor strategice identificate;
 - ▶ Modalități de evaluare a rezultatelor pe termen mediu și lung.

Toate sintezele de lucru au fost supuse dezbaterii publice, la care au fost invitate să ia parte toate părțile interesate. Sintezele au fost modificate pe baza acestor dezbateri publice, pentru că ele trebuie să reflecte realitatea și să reprezinte dorințele și interesele comunității.

4. Articularea documentului strategic.

Acest document strategic principal a fost elaborat în urma definirii strategiilor sectoriale bazate pe sintezele de lucru și dezbaterile publice. Acesta este necesar să fie analizat de Consiliul Local, de partidele politice și de societatea civilă din Sălsig, forma lui finală putând fi asumată ca document de planificare strategică pentru comunitate.

Principii de bază în elaborarea proiectului de planificare strategică a comunei Sălsig:

- ▶ validitate științifică (procesul trebuie să respecte cerințele tehnice ale planificării strategice);
- ▶ implicarea comunității (procesul trebuie să fie deschis tuturor celor

interesați din comunitate);

- ▶ transparență și obiectivitate (procesul trebuie să fie transparent și să reflecte interesele comunității ca întreg);
- ▶ coerență și continuitate (construcția documentului de planificare nu înseamnă finalizarea procesului strategic; acest document trebuie să rămână deschis ideilor și completărilor viitoare).

Strategia de Dezvoltare Locală va fi instrumentul de lucru al administrației publice locale care va orienta gândirea, decizia și acțiunea către obiectivele superioare sau către premisele obiectivelor, fără ca pe parcurs să existe abateri datorate urgențelor sau avantajelor și dezavantajelor ce pot interveni în anumite momente.

Capitolul 1. CONTEXT DE DEZVOLTARE

1.1. Context European

Uniunea Europeană, ca și întreaga omenire, se confruntă cu pandemia provocată de virusul COVID-19, viețile și mijloacele de existență ale cetățenilor ei fiind puse în pericol. Răspunsul Uniunii Europene la amenințările provocate de această pandemie nu a împreună cu instrumentul de redresare Next Generation EU și cu un buget al UE consolidat pentru perioada 2021-2027. Mecanismul de redresare și reziliență al UE va mobiliza o sumă fără precedent, de 672,5 miliarde euro, sub formă de granturi și împrumuturi, care este crucial pentru redresare. Statele membre elaborează planuri de redresare și reziliență care stabilesc reforme și investiții aliniate cu obiectivele de politică verzi și digitale ale UE: minimum 37% din cheltuieli sunt alocate tranziției verzi și minimum 20% celei digitale. Pentru a rambursa fondurile mobilizate în cadrul Next Generation EU, Comisia va prezenta propuneri pentru noi resurse proprii, începând cu un sistem revizuit de comercializare a certificatelor de emisii, un mecanism de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon și o taxă digitală.

Politica de coeziune a UE. Priorități investiționale pentru perioada 2021-2027

În perioada 2021-2027, politica de coeziune va susține în special investițiile publice pentru obiectivele de tranziție ecologică și digitală. Obiectivele de politică includ:

- ▶ **Europa mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii;
- ▶ **Europa mai verde**, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice;
- ▶ **Europa conectată** cu rețele strategice de transport și digitale;
- ▶ **Europa mai socială**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate;
- ▶ **Europa mai apropiată de cetățenii săi**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE;

În ciclul financiar 2021-2027 România ar putea primi din partea UE aproximativ 80 miliarde de euro, sub formă de granturi și împrumuturi.

Transpunerea în practică a priorităților politice ale UE

Programul de lucru al Comisiei prevede trecerea de la strategie la transpunerea în practică pentru prioritățile politice. Aceasta confirmă hotărârea Comisiei de a conduce dubla tranziție verde și digitală – o șansă unică de a depăși situația de fragilitate provocată de criză și de a revitaliza Uniunea.

Pactul verde european

Pentru ca Europa să devină neutră din punct de vedere climatic până în 2050, Comisia va prezenta un pachet de măsuri menite să permită reducerea emisiilor cu cel puțin 55 % până în 2030. Pachetul de măsuri va acoperi o gamă largă de politici – de la sursele regenerabile de energie la principiul „eficiența energetică pe primul loc”, performanța energetică a clădirilor, precum și destinația terenurilor, impozitarea energiei, partajarea eforturilor și comercializarea certificatelor de emisii. Un mecanism de ajustare la frontieră a emisiilor de dioxid de carbon va contribui la reducerea riscului de relocare a emisiilor de dioxid de carbon și va asigura condiții de concurență echitabile prin încurajarea partenerilor UE să își sporească nivelul de ambiție în materie de climă. În plus, Comisia va propune măsuri de punere în aplicare a planului de acțiune al Europei privind economia circulară, a Strategiei UE privind biodiversitatea și a Strategiei „De la fermă la consumator”.

Europa pregătită pentru era digitală

Pentru a transforma deceniul care vine în deceniul digital al Europei, Comisia va prezenta o foaie de parcurs cu obiective digitale pentru 2030 clar definite, referitoare la conectivitate, la competențe și la serviciile publice digitale. În centrul atenției se vor afla dreptul la viață privată și la conectivitate, libertatea de exprimare, libera circulație a datelor și securitatea cibernetică. Comisia va legifera în domenii privind siguranța, răspunderea, drepturile fundamentale și aspectele referitoare la date ale inteligenței artificiale. În același spirit, Comisia va propune un sistem european de identificare electronică. Printre inițiative se va număra și o actualizare a noii Strategii industriale pentru Europa, care să țină seama de impactul pandemiei de COVID-19.

O economie în serviciul cetățenilor

Pentru a se asigura că criza sanitară și economică nu se transformă într-o criză socială, Comisia va prezenta un plan de acțiune ambițios pentru a pune în aplicare pe deplin Pilonul european al drepturilor sociale, asigurându-se că nimeni nu este

lăsat în urmă pe drumul către redresarea Europei. Comisia va prezenta, de asemenea, o nouă **Garanție** europeană **pentru copii**, care să asigure accesul la servicii de bază, cum ar fi asistența medicală și educația pentru toți copiii. Pentru a sprijini economiile noastre și a consolida **uniunea economică și monetară**, Comisia va revizui cadrul de gestionare a intrării în dificultate a băncilor din UE, va lua măsuri de stimulare a investițiilor transfrontaliere în UE și va intensifica lupta împotriva spălării banilor.

O Europă mai puternică pe scena internațională

Comisia se va asigura că Europa joacă un rol esențial în această lume fragilă, inclusiv prin faptul că se va afla în prima linie a eforturilor mondiale pentru **a garanta un vaccin sigur și accesibil pentru toți**. Comisia va propune o comunicare comună privind **consolidarea contribuției UE la un multilateralism bazat pe norme**. O comunicare privind **ajutorul umanitar al UE** va explora noi modalități de colaborare cu partenerii noștri.

Promovarea modului nostru de viață european

Ținând seama de pandemia de COVID-19, Comisia va propune construirea unei **Uniuni Europene a sănătății** mai puternice, în special prin consolidarea rolului agențiilor existente și prin instituirea unei noi **agenții pentru cercetarea și dezvoltarea avansată în domeniul biomedical**. Comisia va prezenta o **nouă strategie pentru viitorul spațiului Schengen**, pentru a menține și a îmbunătăți funcționarea acestuia. Noul pact privind migrația și azilul va fi urmat de o serie de propuneri de măsuri referitoare la **migrația legală**, inclusiv un pachet de măsuri referitoare la talente și competențe. Printre alte elemente se numără un plan de acțiune împotriva introducerii ilegale de migranți, precum și o strategie privind returnarea voluntară și reintegrarea durabilă. Comisia va continua să consolideze **uniunea securității**, prin combaterea terorismului, a criminalității organizate și a amenințărilor hibride.

Un nou elan pentru democrația europeană

Pentru a construi o uniune a egalității, Comisia va prezenta noi strategii privind **drepturile copilului și ale persoanelor cu handicap**, precum și o propunere de **combatere a violenței bazate pe gen**. Comisia va propune, de asemenea, extinderea listei de euro-infracțiuni pentru a include toate formele de infracțiuni

motivate de ură și de discursuri de incitare la ură. Comisia va propune norme mai clare privind **finanțarea partidelor politice europene**. O **viziune pe termen lung pentru zonele rurale** va propune acțiuni care să valorifice pe deplin potențialul acestor regiuni.

1.2 Context Național

Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR)

PNRR se referă la un pachet coerent de investiții publice și reforme propuse în baza Recomandărilor Specifice de Țară 2019-2020 . Aceste reforme și proiecte de investiții publice trebuie puse în aplicare până în 2026. În total, România ar primi 14,248 miliarde sub formă de grant și aproximativ 14,935 miliarde sub formă de împrumuri pentru un total de 29,2 miliarde euro.

PNRR al României este structurat pe 15 componente care acoperă toți cei **6 piloni** prevăzuți prin Regulament

Pilonul I Tranziția spre o economie verde;

Pilonul trebuie să includă reforme și investiții în tehnologii și capacități verzi, inclusiv în 5 biodiversitate, eficiență energetică, renovarea clădirilor și economia circulară, contribuind în același timp la obiectivele Uniunii privind clima, promovând creșterea sustenabilă, creând locuri de muncă și menținând securitatea energetică.

Schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă două dintre cele mai grave amenințări ale lumii, iar Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economică, socială și de mediu. Agenda 2030 este corelată cu Pactul Verde european (European Green Deal) care va defini strategia de dezvoltare a UE ca primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050. Astfel, Pactul Verde European transformă provocările climatice și de mediu în oportunități, prin demersul de reducere a emisiilor nete de gaze cu efect de seră la zero până în 2050, prin reducerea poluării și restaurarea biodiversității.

Componenta C1. Managementul apei

PNRR propune 2 reforme și 7 tipuri principale de investiții

.Buget propus: 1.462 mil. euro.

Reforma 1 Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor Europene;

Reforma2. Reconfigurarea actualului mecanism economic al Administrației Naționale Apele Române (ANAR) în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor, precum și a implementării corespunzătoare a Directivei-cadru privind apa și a Directivei privind inundațiile;

Ca urmare a investițiilor, se vor realiza, printre altele:

- ▶ 1600 km construiți de rețele de distribuție a apei - în localități cu peste 2000 locuitori
- ▶ 2500 km construiți de rețele de canalizare în localități cu peste 2000 locuitori și 300 de km de rețele de canalizare în cele cu mai puțin de 2000 de locuitori
- ▶ 12.900 de sisteme individuale sau alte sisteme adecvate construite și operaționale în aglomerările mai mici de 2000 de locuitori
- ▶ Cel puțin 510 km de linii de apărare împotriva inundațiilor vor fi reabilitate în conformitate cu Directiva privind inundațiile și cu Strategia națională pentru gestionarea riscului de inundații;
- ▶ Starea / potențialul ecologic bun al corpurilor de apă relevante, în conformitate cu cerințele Directivei-cadru privind apa.
- ▶ 20 de poldere de prevenire a inundațiilor reabilitate sau nou realizate pe liniile de apărare existente împotriva inundațiilor.
- ▶ Realizarea cadastrului apelor

Componenta C2 – Păduri și protecția biodiversității.

PNRR propune 2 reforme și 5 tipuri principale de investiții.

Buget propus: 1.173 mil. Euro

Reforma 1 Reforma sistemului de management și a celui privind guvernanța în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente ;

Reforma 2 Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficace a Strategiei Europene privind biodiversitatea;

Tipuri de investitii propuse :

- ▶ 56.700 de hectare de pădure plantate;
- ▶ cel puțin 90 de pepiniere operaționale noi și renovate , precum și cel puțin 3 150 000 m2 suprafețe noi de păduri urbane, în conformitate cu cerințele legale stabilite în Strategia Națională Forestieră 2020 – 2030

Componenta C3 - Managementul deșeurilor .

PNRR propune o reformă și 3 linii principale de investiții.

Buget total propus: 1.239 mil. euro.

Reforma 1 Îmbunătățirea guvernanței în domeniul gestionării deșeurilor în vederea accelerării tranziției către economia circulară;

Sunt prevăzute următoarele:

- ▶ 513 echipamente pentru monitorizarea calității aerului, a radioactivității și a zgomotului, achiziționate și operaționale;
- ▶ 13800 insule ecologice digitalizate pentru colectarea selectivă a4 deșeurilor, înființate și operaționale;
- ▶ 26 de instalații de reciclare a deșeurilor construite și în funcțiune;
- ▶ 504 de centre de colectare voluntară înființate și operaționale în4 conformitate cu Planul național de gestionare a deșeurilor precum si 15 centre de colectare integrată în 15 aglomerări urbane
- ▶ 254 sisteme integrate de colectare a deșeurilor agricole compostabile;

Componenta C4 - Transport sustenabil.

Sectorul de transport este unul cu impact semnificativ pentru mediu și pentru dezvoltarea economică și socială în ansamblul său.

Se propun 2 reforme majore și 4 tipuri principale de investiții .

Bugetul total propus 7.620 mil. euro.

Reforma 1 . Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră;

Reforma 2. Management performant pentru transport de calitate -

Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanta corporativă;

Tipuri de investitii :

Infrastructura rutieră:

- ▶ Vehicule noi curate achiziționate de către entități publice, cu cel puțin 3% peste pragurile din Directiva privind Vehiculele Curate;
- ▶ Instalarea a 1000 de sisteme de verificare a vitezei, 300 de radare mobile și 500 de camere video pentru creșterea controalelor de aplicare a limitelor de viteză și respectarea regulilor de siguranță rutieră
- ▶ Casarea a cel puțin 250.000 de autovehicule mai vechi de 15 ani (Euro 3);
- ▶ 429 de kilometri de autostradă construiți; cu sistem ITS instalat și cu 4 sisteme moderne de monitorizare și informare a utilizatorilor infrastructurii;
- ▶ 52 de stații electrice construite (cu 264 de puncte de încărcare – o medie de 5 puncte de încărcare/stație);
- ▶ 625 hectare de perdele forestiere liniare în lungul autostrăzilor nou construite;
- ▶ 18 parcări securizate implementate în lungul autostrăzilor nou construite;
- ▶ Aplicarea unui nou sistem de taxare, în special pentru traficul greu din România, conform principiului „poluatorul plătește”, inclusiv posibile stimulente pentru cei care dețin vehicule cu emisii zero/reduce;
- ▶ Strategia națională privind siguranța rutieră și pachetul legislativ aferent, precum și implementarea de măsuri pentru reducerea cu 48% a numărului de puncte negre; reducerea cu 25% numărului de victime rezultate din accidente în trafic;
- ▶ Creșterea cu 100% a numărului de vehicule cu emisii zero (atât pentru pasageri, cât și pentru mărfuri) înmatriculate în România de la sfârșitul anului 2020 până la sfârșitul anului 2025;

Cale ferată:

- ▶ 315 km de cale ferată modernizată, inclusiv cu sistem ERTMS 2;
- ▶ 110 km de cale ferată electrificată;
- ▶ 2 426 km lungime totală de intervenții de tip "quick wins" și reînnoiri
- ▶ 973 km de cale ferată cu sistem modern de centralizare și 121 stații centralizate
- ▶ Achiziția și modernizarea de material rulant feroviara

Metrou:

- ▶ 12.7 km de rețea nouă de metrou; la București și Cluj Napoca;

Sectorul energiei și cel al eficienței energetice

Componenta C5 - Valul Renovării

PNNR propune 2 reforme principale și 4 categorii principale de investiții cu scopul de a implementa modificări legislative și programe precum și un fond de renovare a clădirilor publice, rezidențiale și de patrimoniu. Bugetul total propus este 2.200 mil

Reforma 1 Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente;

Reforma 2 . Cadru strategic, normativ și procedural care să sprijine reziliența seismică a fondului construit;

Ca și investiții:

- ▶ Intrarea în vigoare a Codului amenajării teritoriului, urbanismului și a construcțiilor, care va corela, simplifica și codifica într-un singur act normativ cel puțin 10 acte legislative din domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor;
- ▶ Renovarea energetică moderată/aprofundată a cca. 4,3 mil. mp de clădiri rezidențiale multifamiliale și respectiv 2,3 mil. mp de clădiri publice;
- ▶ Cel puțin 10 scheme de certificare lucrători și specialiști în domeniul construcțiilor, furnizate în cadrul programelor de formare considerate cursuri de scurtă durată în cadrul programelor de învățare pe tot parcursul vieții pentru a îmbunătăți competențele locurilor de muncă verzi în contextul renovării energetic;

- ▶ Cel puțin 8000 de specialiști și lucrători din sectorul construcțiilor care au obținut o certificare de curs de scurtă durată pentru finalizarea cursurilor de formare în domeniul eficienței energetice;
- ▶ Cel puțin 200 de profesioniști trebuie care au obținut o certificare pentru finalizarea instruirilor legate de eficiența energetică în domeniul clădirilor istorice;

Componenta C6 - Energie

Componenta propune 6 reforme și 6 tipuri principale de investiții. Bugetul total propus 1.620 mil. euro.

Reforma 1. Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulat pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile;

Reforma 2. Îmbunătățirea guvernantei corporative a întreprinderilor de stat din sectorul energetic;

Reforma 3. Bugetarea verde;

Reforma 4. Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare;

Reforma 5. Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficienței energetice în industrie și de creștere a rezilienței ;

Reforma 6. Creșterea competitivității și decarbonizarea sectorului de încălzire –răcire;

Între rezultatele așteptate:

- ▶ Închiderea unei capacități instalate cumulate de 3780 MW de producție de energie electrică pe bază de lignit și înlocuirea parțială a acesteia cu cel puțin 1300 MW de investiții în capacități de producție orientate către viitor;
- ▶ Atribuirea contractelor urmare a primei runde de proceduri de licitații pentru alocarea de contracte pentru diferență (CfD), pentru promovarea producției de electricitate din surse regenerabile (1500 MW de capacitate instalată);

- ▶ Instalarea și conectarea la rețea a cel puțin unei capacități suplimentare de 3000 MW de energie din surse regenerabile (eoliană și solară);
- ▶ Realizarea a 1870 km de rețea de distribuție a gazelor regenerabile din regiunea Oltenia ;
- ▶ Punerea în funcțiune a fabricilor de baterii și a capacităților de asamblare cu o capacitate totală de cel puțin 2 GW pe an;
- ▶ Finalizarea punerii în funcțiune a cel puțin 240 MW (480MWh) capacitate de stocare energie electrică cu scopul echilibrării sistemului de transmisie electricitate și integrării în rețea a capacităților solare și eoliene;
- ▶ Finalizarea a cel puțin 50 de proiecte de eficiență energetică în industrie, realizând o reducere de cel puțin 30% a emisiilor indirecte și directe de GES comparativ cu emisiile ex-ante, monitorizate printr-o platformă IT pentru centralizarea și analiza consumului național de energie;

Pilonul II Transformarea digitală;

Reformele și investițiile în tehnologiile, infrastructurile și procesele digitale vor spori competitivitatea Uniunii la nivel global și vor contribui, de asemenea, la creșterea rezilienței și a inovării în Uniune și la scăderea dependenței sale, prin diversificarea lanțurilor esențiale de aprovizionare

Componenta C7 – Transformare digitală

Componenta propune 4 reforme și 19 investiții

Bugetul total alocat este de 1.884,96 mil. euro.

Reforma 1. Dezvoltarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental ;

Reforma 2. Tranziția către atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 și stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate;

Reforma 3. Asigurarea securității cibernetice a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice;

Reforma 4. Creșterea competențelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni;

Investiții propuse :

- ▶ Cloud guvernamental - legarea tuturor ministerelor și a agențiilor guvernamentale într-o singură rețea și o singură bază de date interoperabilă cu cel puțin 30 de instituții publice s-au conectat și îl utilizează pe deplin;
- ▶ Realizarea de 4 centre de date (principal / secundar) Tier IV4&III by design, hardware si software cloud (IaaS/PaaS/SaaS);
- ▶ 30 de aplicații de servicii digitale guvernamentale cloud-native în PaaS și migrarea celor existente care sunt cloud-ready / virtualizate în IaaS ;
- ▶ Cel puțin 60 de instituții de sănătate publică digitalizate și 200 de instituții de sănătate publică vor beneficia de sisteme IT și infrastructură digitală a unităților de sănătate public;
- ▶ Un nou centru de date operaționalizat pentru utilizarea Ministerului Justiției, a Ministerului Public și a instituțiilor subordonate, interoperabil cu cloud-ul guvernamental ;
- ▶ Operaționalizarea serviciilor digitale de e-guvernare în domeniul muncii și protecției sociale prin digitalizarea serviciilor ;
- ▶ 8,5 milioane cetățeni care vor avea cartea de identitate electronică ;
- ▶ 30.000 functionari publici instruiti pentru dobandirea competențelor digitale avansate;
- ▶ 100.000 persoane beneficiare de training pentru competențe digitale în cadrul bibliotecilor, transformate în hub-uri de învățare ;
- ▶ 65 Structuri sprijinite în domeniul securității cibernetice;
- ▶ 790 de localități din zonele albe vor fi conectate la servicii de acces la internet de mare viteză într-o locație fixă în care piața nu poate furniza servicii;
- ▶ 200 de ONG-uri vor fi sprijinite pentru digitalizarea activitatilor lor prin investiții în infrastructură digitală;
- ▶ Personal din cel puțin 2000 de IMM-uri instruiți în competențe digitale ;

Pilonul III. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

Reforme și investițiile din acest pilon trebuie să vizeze consolidarea potențialului de creștere și să permită o redresare sustenabilă a economiei Uniunii. De asemenea, sunt destinate promovării antreprenoriatului, economia socială, dezvoltarea de infrastructuri și de transporturi sustenabile, industrializarea și

reindustrializarea și să atenueze efectul crizei provocate de COVID-19 asupra economiei.

Componenta C8 - Reforma fiscală și reforma sistemului de pensii ;

Această componentă include 6 reforme și 10 investiții

Bugetul total propus este de 456,93 mil. euro.

Reforma 1 Reforma Agenției Naționale de Administrare Fiscală (ANAF) prin digitalizare;

Reforma 2. Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice;

Reforma 3. Îmbunătățirea mecanismului de programare bugetară ;

Reforma 4. Revizuirea cadrului fiscal ;

Reforma 5. Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare;

Reforma 6. Reforma sistemului public de pensii;

Rezultatele așteptate ale măsurilor în cadrul acestei componente :

- ▶ Intrarea în vigoare a cadrului legal pentru înrolarea obligatorie a contribuabililor persoane juridice în SPV (Spatiul Privat Virtual) și înrolarea suplimentară a minim 500.000 de contribuabili în SPV ;
- ▶ Modernizarea infrastructurii hardware-software și a infrastructurii suport pentru furnizarea serviciilor electronice către contribuabili;
- ▶ Registrul electronic al riscurilor complet funcțional și operaționalizarea platformei Big Data / Analytics ;
- ▶ Cel puțin 600.000 de case de marcat conectate la sistemul electronic al ANAF ;
- ▶ Creșterea ponderii veniturilor colectate raportat la PIB cu cel puțin 2.5 puncte procentuale față de anul 2019 ;
- ▶ Reducerea decalajului la TVA cu 5 p.p. raportat la valoarea din 2019
- ▶ Actualizarea și modernizarea sistemului informatic privind dezvoltarea și gestionarea bugetului național ;
- ▶ Pentru sistemul vamal: 100% infrastructură hardware-software modernizată;
- ▶ Implementarea unui sistem informatic pentru Casa Națională de Pensii Publice (CNPP)

Componenta C9 - Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare.

Propune 5 reforme și 10 tipuri principale de investiții.

Buget total de 2.558,63 mil. euro,

Reforma 1. Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri;

Reforma 2. Eficientizarea guvernanței în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării;

Reforma 3. Reforma carierei de cercetător;

Reforma 4. Consolidarea cooperării dintre mediul de afaceri și cel de cercetare;

Reforma 5. Sprijin pentru integrarea organizațiilor de cercetare, dezvoltare și inovare din România în Spațiul european de cercetare;

Investitii propuse:

- ▶ Cel puțin 5400 de contracte de finanțare prin schema de ajutor de stat pentru digitalizarea IMM-urilor și transformare digitală și tehnologică ;
- ▶ Cel puțin 280 de contracte de finanțare prin Schema de minimis pentru ajutarea firmelor din România în procesul de listare la bursa;
- ▶ România va pune în aplicare recomandările detaliate în viitoarea facilitate de susținere a politicilor, respectând în același timp secvențierea și stabilirea de priorități care vor fi sugerate de PSF;
- ▶ Pentru a aborda fragmentarea tematică a organizațiilor CDI, vor fi stabilite 5 centre de competență;
- ▶ 500 vouchere solicitanților care depun o propunere de proiect în cadrul cererilor de înscriere în cadrul programului Horizon Europe și au trecut de faza de eligibilitate;
- ▶ 50 de cercetători primesc un grant pentru a realiza proiecte de cercetare din Orizont 2020 și Orizont Europa;
- ▶ Fondul de Fonduri de Capital de risc pentru Redresare, gestionat împreună cu Fondul European de Investiții ca și partener de implementare;

- ▶ Garanție de portofoliu pentru Acțiune climatică înființată și operațională, gestionate împreună cu Fondul European de Investiții ca și partener de implementare;
- ▶ Fondul de Fonduri pentru digitalizare, acțiune climatică și alte domenii de interes, gestionat împreună cu Banca Europeană de Investiții ca și partener de implementare;
- ▶ Instrumentul financiar pentru eficiență energetică, gestionat împreună cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare ca și partener de implementare ;
- ▶ Printr-un Proiect European de Interes Strategic (IPCEI) în domeniul microelectronicii cel puțin 2 entități din România vor participa în consorțiile răspunzând apelurilor de proiecte ale Întreprinderii Comune Tehnologii Digitale Esențiale;

Pilonul IV. Coeziune socială și teritorială

Reformele și investițiile din acest pilon ar trebui să contribuie la combaterea sărăciei și a șomajului pentru ca economiile statelor membre să se redreseze, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Reformele și investițiile respective ar trebui să conducă la crearea de locuri de muncă stabile și de înaltă calitate, la incluziunea și integrarea grupurilor defavorizate și să permită consolidarea dialogului social, a infrastructurii și a serviciilor, precum și a sistemelor de protecție și bunăstare socială.

Componenta C10 -Fondul local

Se propun 5 reforme principale și 6 tipuri principale de investiții.

Buget total de 2,1 miliarde euro

Reforma 1. Crearea cadrului pentru mobilitate urbană durabilă ;

Reforma 2. Crearea cadrului de politică pentru o transformare urbană durabilă;

Reforma 3: Crearea unui cadru de politică pentru o transformare rurală durabilă: instituirea de consorții administrative în zonele rurale funcționale;

Reforma 4: Îmbunătățirea calității locuirii;

Reforma 5: Dezvoltarea sistemului de planificare –Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor;

Investitii si rezultate asteptate:

- ▶ Semnarea a cel puțin 40 de contracte de servicii de transport public care expiră în 2021-2026 ca urmare a procedurii de licitație deschisă la nivelul reședințelor de județ, respectând standardele minime de serviciu pentru transportul public colectiv la nivel național;
- ▶ 1104 unități de locuit construite pentru profesioniștii din domeniul sănătății și educației, în orașe sau în zonele rurale în care accesul la educație și asistență medicală este insuficient din cauza lipsei de profesioniști;
- ▶ 4142 unități de locuit, construite în zonele urbane sau în zonele rurale, pentru tineri care provin din comunități/grupuri vulnerabile, intervenția fiind sprijinită de măsuri complementare din domeniul social/educație/piața forței de muncă;
- ▶ 1135 vehicule noi nepoluante cu zero emisii gaze de eșapament;
- ▶ 491 unități administrativ-teritoriale cu sisteme dezvoltate/extinse - Sisteme de Transport Inteligent și e-ticketing/alte infrastructuri TIC;
- ▶ 1.000 microbuze electrice/hidrogen achiziționate pentru scopuri comunitare;
- ▶ 1091 km -lungimea pistelor de ciclism finalizate și operaționale;
- ▶ 1,3 mil mp suprafața totală construită renovată moderat clădiri publice orașe și comune;
- ▶ 378 documentații de amenajarea teritoriului, urbanism, respectiv planuri de mobilitate urbană ce vor fi elaborate în format digital și aprobate;

Componenta C.11 - Turism și cultură.

PNRR propune 3 reforme și 7 investiții.

Buget total de 449,01 mil. euro.

Reforma 1. Operaționalizarea organizațiilor de management al destinației (OMD-uri) ;

Reforma 2. Crearea cadrului pentru operaționalizarea traseelor cicloturistice la nivel național;

Reforma 3. Reformarea sistemului de finanțare a sectorului cultural;

Investiții prevăzute :

- ▶ Realizarea acreditarea a OMD de către ministerul de resort, cu participarea agențiilor de dezvoltare regională, a autorităților locale și a altor părți interesate relevante la destinație;
- ▶ Creșterea cu 20% pana la sfarsitul anului 2025 a numărului de turiști straini atrași în zonele unde sunt localizate OMD-urile regionale;
- ▶ 225 de situri restaurate vor fi deschise turiștilor;
- ▶ 3.000 km de piste pe trasee velo naționale;
- ▶ Constituirea Centrului Național de Coordonare Velo;
- ▶ Studii specifice pentru traseele cicloturistice;
- ▶ Rețea națională de piste velo și trasee cicloturistice, inclusiv traseele EuroVelo;
- ▶ Platforma Națională E-Velo;
- ▶ 50 de localități cu populație sub 50.000 de locuitori vor beneficia de implementarea a două programe de finanțare pilot care vor dezvolta proiecte de educație cultural;
- ▶ 40 de microîntreprinderi, mici, mijlocii și alte persoane juridice active în domeniul producției și distribuției de filme finanțate pentru dezvoltarea de capacități digitale de editare și postproducție pentru produse digitale;

Pilonul V. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, în scopul, printre altele, al creșterii nivelului de pregătire pentru situații de criză și a capacității de reacție la criză.

Componenta C12 – Sănătate

Componenta propune 3 reforme și 2 tipuri principale de investiții.

Buget total de 2.450,01 mil. Euro

Reforma1. Dezvoltarea capacității pentru gestionarea fondurilor publice din sănătate;

Reforma 2. Dezvoltarea capacității de investiții în infrastructura sanitară;

Reforma 3. Dezvoltarea capacității pentru managementul serviciilor de sănătate și managementul resurselor umane din sănătate;

PNRR isi propune sa obtina urmatoarele rezultate:

- ▶ 200 de centre comunitare nou construite sau renovate;

- ▶ Cel puțin 300 de comunități slab deservite, inclusiv comunități cu populație majoritar romă sau comunități rome, vor avea acces la servicii medicale prin centrele comunitare integrate;
- ▶ 119 de cabinete de planificare familială echipate și / sau reabilite;
- ▶ Cel puțin 3.000 de asociații de cabinete / cabinete ale medicilor de familie vor fi echipate sau renovate;
- ▶ Cel puțin 30 de unități de îngrijire ambulatorie vor fi modernizate, reabilite, extinse (inclusiv prin construcția de clădiri noi) și echipate;
- ▶ Cel puțin 25 de spitale publice vor beneficia de echipamente și materiale pentru a reduce riscul de infecții asociate asistenței medicale;
- ▶ 10 unități medicale mobile vor fi echipate cu echipamente pentru screeningul cancerului de sân și de col uterin;
- ▶ 3000 de angajați care lucrează în domenii legate de sănătate din administrația centrală, instituții descentralizate, conducerea unităților de asistență medicală și personal care acordă îngrijire directă pacienților instruiți în prevenirea corupției și abordarea conflictelor de interese din sistemul de sănătate;
- ▶ 1.000 de manageri de spitale, membri ai comitetelor de conducere, șefi de secție / laborator / farmacie, manageri ai direcțiilor județene de sănătate publică și a oficiilor județene de asigurări de sănătate, medicii de familie care gestionează cabinetele individuale / grupate etc și 1000 de persoane din structurile de resurse umane ale spitalelor, direcțiile județene de sănătate publică și alte instituții de servicii de sănătate vor primi instruire;

Componenta C13 -Domeniul social

In componenta sunt propuse 7 reforme și 4 investiții principale pe acest domeniu,.

Buget total de 196,74 mil. Euro

Reforma 1. Crearea unui nou cadru legal pentru a preveni separarea copiilor de familie;

Reforma 2. Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități;

Reforma 3. Implementarea venitului minim de incluziune (VMI);

Reforma 4. Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii pentru lucrătorii casnici;

Reforma 5. Asigurarea cadrului legal pentru stabilirea salariului minim;

Reforma 6. Îmbunătățirea legislației privind economia socială;

Reforma 7. Reforma serviciilor de îngrijire de lungă durată pentru persoanele vârstnice;

În urma investițiilor vor fi obținute rezultate importante precum:

- ▶ Intrarea în funcțiune a unei rețele de 150 de centre de servicii zilnice în comunitățile cu o populație semnificativă de romi, pentru a preveni separarea copiilor de familii;
- ▶ Cel puțin 8455 de persoane cu dizabilități instituționalizate care beneficiază de sprijin în vederea dezinstituționalizării și a implementării „căii de viață independentă” a acestora;
- ▶ Reducerea numărului de persoane cu dizabilități instituționalizate la 11500 de la 16911;
- ▶ 50 de servicii comunitare modernizate;
- ▶ Intrarea în funcțiune a 55 de noi servicii comunitare pentru persoanele cu dizabilități care vor oferi activități pentru cel puțin 4.870 de persoane;
- ▶ 56700 familii eligibile suplimentare care beneficiază de schema îmbunătățită;
- ▶ Cel puțin 10.000 de beneficiari angajează lucrători casnici prin sistemul de tichete de muncă, cel puțin 20 000 de lucrători domestici / furnizori înregistrați anterior ca șomeri sau inactivi furnizează servicii prin intermediul tichetelor de muncă și cel puțin 60 000 de lucrători domestici / furnizori înregistrați anterior ca șomeri sau inactivi furnizează servicii prin intermediul tichetelor de muncă;
- ▶ Intrarea în funcțiune a unei rețele de 71 de centre de servicii de zi pentru vârstnici;

Componenta C14. Buna guvernare

Sunt 9 reforme și 4 tipuri de investiții majore pe aceste sectoare.

Bugetul total propus: 165,6 mil. euro.

Reforma 1. Îmbunătățirea predictibilității și a eficienței proceselor decizionale prin întărirea capacității de coordonare a politicilor și analiză de impact la nivelul Guvernului și al ministerelor coordonatoare, precum și prin consolidarea instrumentelor în vederea creșterii calității consultărilor publice la toate palierele administrației;

Reforma 2. Întărirea coordonării la Centrul Guvernului printr-o abordare integrată și coerentă a inițiativelor în domeniul schimbărilor climatice și a dezvoltării durabile;

Reforma 3. Management performant al resurselor umane în sectorul public;

Reforma 4. Dezvoltarea unui sistem de salarizare echitabil și unitar în sectorul public;

Reforma 5. Garantarea independenței justiției, creșterea calității și eficienței acesteia;

Reforma 6. Intensificarea luptei împotriva corupției;

Reforma 7. Evaluarea și actualizarea legislației privind cadrul de integritate;

Reforma 8. Reformarea sistemului național de achiziții publice;

Reforma 9. Îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernanței corporative în cadrul întreprinderilor de stat;

Pilonul VI. Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele

Sistemul de educație din România se confruntă cu numeroase dificultăți legate de calitate, echitate și infrastructură. Acestea limitează capacitatea României de a construi o economie modernă, bazată pe cunoaștere, precum și capacitatea de a facilita mobilitatea socială.

Componenta C15 - Educație

PNRR propune 7 reforme și 18 investiții.

Buget total propus de 3.605,97 mil. euro.

Reforma 1. Elaborarea și adoptarea pachetului legislativ pentru implementarea proiectului „România Educată”;

Reforma 2. Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie unitar, incluziv și de calitate;

Reforma 3. Reforma sistemului de învățământ obligatoriu pentru prevenirea și reducerea părăsirii timpurii a școlii;

Reforma 4. Crearea unei rute profesionale complete pentru învățământul tehnic superior;

Reforma 5. Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației;

Reforma 6. Actualizarea cadrului legislativ pentru a asigura standarde ecologice de proiectare, construcție și dotare în sistemul de învățământ preuniversitar;

Reforma 7. Reforma guvernantei sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului;

La finalul acestor reforme și investiții se așteaptă rezultate importante precum:

- ▶ 110 de creșe înființate și operaționalizate și 412 servicii complementare;
- ▶ 420 de formatori curricular vor fi instruiți și evaluați în cadrul a două programe de formare continuă și vor primi certificate specific;
- ▶ Alocarea a 42 granturi pentru formarea a 19 950 de persoane care lucrează în servicii standard și complementare de educație timpurie (personal didactic și nedidactic);
- ▶ 2500 de școli incluse în programul de abandon vor fi complet digitalizate prin achiziționarea echipamentului necesar;
- ▶ Creșterea cu cel puțin 60% a numărului de studenți înscriși în ruta completa de învățământ dual;
- ▶ 57 de școli agricole vor fi sprijinite pentru modernizare, renovare și extinderea;
- ▶ Dotarea a 909 de școli VET vor fi dotate cu infrastructuri digitale și instrumente;
- ▶ Cel puțin 100.000 cadre didactice formate în educația digitală integrată și în tranziția digitală ;
- ▶ Cel puțin 5.200 de școli dotate cu resurse tehnologice noi pentru laboratoarele IT;
- ▶ Cel puțin 3.600 de școli dotate cu infrastructură și echipamente tehnologice noi;
- ▶ Cel puțin 1.100 Smart lab-uri achiziționate. 60 de noi centre de tehnologie inovatoare în cadrul universităților;
- ▶ Construirea a 5.020 și extinderea / modernizarea a 15.000 de locuri în campusurile universitare;

- ▶ Construirea a 4.600 de locuri și extinderea / modernizarea a 15.000 de locuri ale campusurilor universitare pentru a crea noi locuri de cazare pentru studenții din medii socio-economice defavorizate, cu dizabilități, unele minorități etnice sau familii monoparentale etc;
- ▶ 10.000 laboratoare de științe/cabinete echipate;
- ▶ 3 consorții școlare rurale create pentru a consolida mediul educațional rural;
- ▶ 10 000 de participanți la cursuri de formare competente managerial;

1.3 Context Regional

Programul Operațional (POR) Nord-Vest 2021-2027.

POR Nord-Vest (POR NV) vizează Regiunea de dezvoltare Nord-Vest (Regiunea NV). Aceasta se situează la granița României cu Ungaria și Ucraina și acoperă un teritoriu de 34.160 km² (14,3% din suprafața țării) și 2,5 mil. locuitori (13,1% din populația rezidentă). Regiunea cuprinde 6 județe (NUTS3) – Bihor, Satu-Mare, Maramureș, Cluj, Sălaj și Bistrița-Năsăud

Priorități :

Prioritatea 1. O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice.

◆ Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate

În cadrul acestei priorități, investițiile au în vedere valorificarea potențialului inovativ existent în domeniile de specializare inteligentă, potențial încă insuficient asimilat de firme.

Acțiunile prevăzute continuă eforturile investiționale depuse în perioadele anterioare de programare și vizează următoarele paliere:

- ▶ Dezvoltarea structurilor CDI în folosul întreprinderilor din sectoarele de specializare inteligentă (proiecte CDI de impact regional);
- ▶ Dezvoltarea structurilor CDI în întreprinderi nou înființate/spin-off-uri din sectoarele de specializare inteligentă
- ▶ Sprijinirea transferului tehnologic și a ecosistemului de inovare

◆ Valorificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor, al organizațiilor de cercetare și al autorităților publice

Unul dintre principalele avantaje ale regiunii este constituirea unui număr mare de universități, care pot avea un rol important în creșterea competențelor digitale ale consumatorilor și angajaților și pot acționa atât ca „poli de competențe” în domeniul digital, în sprijinul mediului de afaceri și al cetățenilor. Drept urmare, operațiunile prevăzute urmăresc să atenueze riscurile legate de transformarea digitală a afacerilor și să susțină acest proces la nivelul societății:

Transformarea digitală a IMM-urilor.

Sunt vizate inițiative care să conducă la consolidarea culturii digitale în cadrul firmelor, să transforme și îmbunătățească experiența utilizatorilor/ consumatorilor, să favorizeze analiza și luarea deciziilor pe baza datelor sau să conducă la eficientizarea activităților derulate.

Digitalizarea IMM-urilor va viza atât organizarea și planificarea producției, a activităților administrative ale firmelor, cât și digitalizarea proceselor tehnologice (automatizări), granturile care vor fi acordate urmând să fie diferențiate corepunzător.

◆ **Intensificarea creșterii durabile și a competitivității IMM-urilor și crearea de locuri de muncă în cadrul IMM-urilor, inclusiv prin investiții productive**

Acțiunile sprijinite în vederea asigurării creșterii durabile și asigurării competitivității IMM-urilor au în vedere:

- ▶ Creșterea competitivității IMM-urilor, prin: echipamente, tehnologii, utilaje inovative, noi tehnologii în scopul creșterii productivității (IoT, automatizare, robotică, inteligență artificială, tehnologii de management și organizarea activităților etc),
- ▶ tehnici avansate de producție - investiții în active corporale și necorporale în legătură cu modernizarea industrială pentru sectoarele de specializare inteligentă, design industrial, inclusiv inovare bazată pe design, customizare de masă (imprimare 3D, manufacturare digitală directă), activități de marketing, sprijinire a comercializării, internaționalizare (ca activitate complementară).
- ▶ Sprijinirea ecosistemului antreprenorial regional, încurajarea dezvoltării diferitelor forme specifice de antreprenariat și de intermediere în antreprenariat, crearea lanțurilor de valoare locale /

regionale, structuri de sprijin pentru IMM-uri (incubatoare, acceleratoare, parcuri industriale, clustere). Sunt avute în vedere intervenții pentru susținerea sectoarelor economice prioritare la nivel regional prin: înființarea și dezvoltarea de structuri suport precum parcuri industriale, incubatoare și acceleratoare de afaceri, structuri de sprijinire a afacerilor care urmează la rândul lor să administreze granturi în favoarea IMM-urilor / start-up-urilor sprijinite, pentru a asigura sustenabilitatea și reziliență ecosistemului sprijinit.

- ▶ Susținerea inovării în IMM-uri printr-o structură regională de inovare și investiții de tip administrator de grant, cu scopul de a cataliza și stimula generarea și difuzarea inovației la nivel regional, prin:
- ▶ Suport în achiziționarea de către IMM-uri a unor brevete, licențe sau soluții tehnice ne-brevetate centralizate/gestionate într-un sistem regional (bancă de tehnologie);
- ▶ Oferirea de sprijin financiar pentru valorificarea de către IMM-uri a rezultatelor cercetării;
- ▶ Oferirea de sprijin financiar pentru valorificarea unor rezultate de cercetare
- ▶ Suport pentru activitatea de internaționalizare a produselor și serviciilor IMM-urilor regionale;

◆ **Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat**

Pentru a veni în ajutorul entităților implicate în procesul de descoperire antreprenorială în vederea dezvoltării competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat, sunt vizate acțiuni orientate spre creșterea capacității actorilor regionali, prin intermediul unei structuri regionale distincte specializată în susținerea activităților de inovare și investiții (apel necompetitiv), prin care se vor organiza acțiuni care vizează:

- ▶ Dezvoltarea competențelor la nivelul entităților implicate în procesul de descoperire antreprenorială, în special IMM-uri și organizații de cercetare și transfer tehnologic adecvate susținerii specializării inteligente, formarea de competențe cheie a angajaților IMM-urilor, dar și a angajaților entităților de inovare și transfer tehnologic acreditate
- ▶ Formarea de competențe a angajaților entităților de inovare și transfer

tehnologic acreditate, pentru livrarea și promovarea serviciilor și pentru internaționalizare.

- Dezvoltarea capacității administrative a actorilor implicați în elaborarea, implementarea, monitorizarea, evaluarea, actualizarea și revizuirea strategiilor de specializare inteligentă

Prioritatea 2. O regiune cu orașe Smart

- ◆ **Valorificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor, al organizațiilor de cercetare și al autorităților publice**

Proiectele de digitalizare a administrației publice și de adoptare a tehnologiilor digitale în folosul cetățenilor au fost inițiate și implementate în Regiunea NV, fructificând avantajul prezenței unui număr semnificativ de universități, centre de cercetare, firme de IT, structuri suport de inovare digitală care urmăresc modernizarea administrațiilor și serviciilor publice

Acțiunile prevăzute în cadrul acestui obiectiv specific vizează: Îmbunătățirea calității serviciilor oferite de administrațiile publice prin soluții digitale inovatoare și aplicații de tip smart city. Vor fi sprijinite intervenții care au în vedere:

- **Mobilitate inteligentă:** aplicații pentru transportul public local, identificarea parcarilor, ghidarea spre acestea și afișarea disponibilității, plata parcarii, treceri de pietoni smart, etc. **Locuire inteligentă:** soluție de tipul city pass turistic, sisteme de gestiune inteligentă a spațiilor verzi, WiFi în spații publice, dezvoltarea bazelor de date geospațiale și a centrelor de date, sisteme de monitorizare și siguranță a spațiului public, digitalizarea și reconstrucția digitală a obiectivelor de patrimoniu, aplicații de informare a cetățenilor asupra serviciilor medicale și de sănătate, centre pentru monitorizarea situației orașului în timp real, etc.
- **Economie inteligentă:** aplicații de tipul one stop shop pentru mediul de afaceri, platforme de atragere investiții, centre de inovare locală, marketplace de produse locale, FABlab, dezvoltarea laboratoarelor vii (living labs) pentru soluții de tip smart city, etc.
- **Cetățeni inteligenți:** platforme și aplicații de comunicare cu cetățenii, de implicare civică și voluntariat, de raportare de probleme, , centre de inovare și imaginație civică, etc
- **Guvernanță inteligentă:** sisteme de management a proiectelor / ERP, platforme de servicii publice digitale, sisteme pentru înregistrare și emitere documente, centre de date urbane și monitorizare în timp real a stării UAT-

ului, aplicații de tipul city app, plata online a taxelor și impozitelor, sisteme de programări online, open data, aplicații de tipul funcționar public virtual, puncte de contact ale primăriilor în teritoriu, puncte de plată a taxelor și impozitelor.

- ▶ Mediu inteligent: aplicații pentru colectarea și afișarea în timp real a datelor de mediu, echiparea comunităților cu infrastructură pentru colectare date (senzori, camere, bucle inductive, etc.), aplicații pentru încurajarea reciclării și colectării selective a deșeurilor, aplicații pentru reducerea risipei alimentare, iluminat public inteligent, măsurarea și reducerea consumului de energie, aplicații pentru monitorizarea stării infrastructurii tehnico-edilitare și a consumului, aplicații mobile pentru cartarea consumului de energie, automatizarea sistemelor de irigații a zonelor verzi pe bază de senzori, etc.
- ▶ Realizare a intervenției integrate la nivel regional / județean: platforme regionale pentru inovare, specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenariat; platforme pentru eficientizarea utilizării resurselor; aplicații pentru transportul public interurban, pentru atragerea și informarea investitorilor, pentru promovarea obiectivelor turistice; platforme pentru promovarea și vânzarea produselor locale, pentru învățare pe tot parcursul vieții și dezvoltarea competențelor digitale; baze de date geospațiale la nivel regional, etc.
- ▶ Sprijin pentru digitalizarea administrațiilor publice locale din mediul rural Se va selecta în mod transparent un număr redus de UAT-uri rurale (5 comune pe județ) care vor implementa proiecte de digitalizare care vor constitui exemple de bună practică pentru celelalte comune din regiune și vor fi disponibile pentru replicare.

Proiectele vor conține activități din oricare dintre categoriile de mai jos:

- ▶ Platforme de servicii publice digitale (plata online a taxelor și impozitelor, sisteme de programări online, open data, aplicații de tipul funcționar public virtual, puncte de contact ale primăriilor în teritoriu, puncte de plată a taxelor și impozitelor, etc.);
- ▶ Proiecte de tip GIS, emiterea certificatului de urbanism în format digital, emiterea autorizațiilor online, hărți virtuale; • Sisteme de monitorizare și siguranță a spațiului public, sisteme inteligente de gestiune a rețelelor edilitare (încălzire, iluminare, prevenirea incendiilor), centre pentru monitorizarea situației orașului în timp real, etc.)

- ▶ Platforme de comunicare cu cetățenii, centre de inovare și imaginație civică, platforme pentru implicare civică și voluntariat, raportare de probleme, aplicații pentru optimizarea interacțiunii cetățenilor cu localitatea, , etc.);
- ▶ Dotarea școlilor locale cu echipamente: tablete, proiectoare, calculatoare, învățare interactivă, soluții informatice, catalog electronic, etc.;
- ▶ Screening și monitorizare pentru persoane din grupuri vulnerabile, etc.; sisteme de alarmă pentru cazuri de urgență, etc.; E-health - consultații prin centre de telemedicină, etc.;
- ▶ Aplicații pentru colectarea și afișarea în timp real a datelor de mediu, echiparea comunităților cu infrastructură pentru colectare date (senzori, camere, bucle inductive, etc.); aplicații pentru încurajarea reciclării și colectării selective a deșeurilor; aplicații pentru reducerea risipei alimentare; iluminat public inteligent; măsurarea și reducerea consumului de energie la nivel de gospodărie, etc.
- ▶ Aplicații pentru transportul public local, treceri de pietoni smart pe bază de senzori, etc.; Soluție de tipul pass turistic; Stații de încărcare mașini și biciclete electrice; Servicii Car/bike sharing
- ▶ Platforme de atragere investiții, centre de inovare locală, marketplace de produse locale; crearea unor spații destinat nomazilor digitali sau celor care lucrează remote (shared working spaces) în care să fie furnizat internet de mare viteză, birouri inteligente, etc.; puncte de informare turistică virtuale, digitalizarea și reconstrucția digitală a obiectivelor de patrimoniu, etc.
 - ▶ Servicii și investiții suport aferente soluțiilor de digitalizare identificate.

Prioritatea 3. O regiune cu orașe prietenoase cu mediul

- ◆ **Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de sera:**
 - ▶ Creșterea eficienței energetice în regiune ca parte a investițiilor în sectorul locuințelor, prin:
 - ▶ Reabilitarea termică a elementelor de anvelopă, inclusiv măsuri de consolidare a elementelor de construcție;
 - ▶ Reabilitarea termică a sistemului de încălzire/ a sistemului de furnizare a apei calde de consum;
 - ▶ Instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei din surse regenerabile (pompe de căldură, panouri solare, panouri fotovoltaice);

- ▶ Sisteme de management energetic integrat pentru clădiri;
- ◆ **Sprijinirea eficienței energetice în clădirile publice, inclusiv clădiri de patrimoniu, prin:**
 - ▶ Reabilitarea termică a elementelor de anvelopă a clădirii, inclusiv măsuri de consolidare a elementelor de construcție și reabilitare termică a sistemului de încălzire/ și de furnizare a apei calde de consum;
 - ▶ Sisteme alternative de producere a energiei electrice și/sau termice pentru consum propriu (pompe de căldură, panouri solare, panouri fotovoltaice);
 - ▶ Sisteme de climatizare și/sau ventilare mecanică pentru asigurarea calității aerului interior;
 - ▶ Reabilitarea/ modernizarea instalațiilor de iluminat în clădiri;
 - ▶ Sisteme de management energetic integrat pentru clădiri;
 - ▶ Reducerea consumului de energie la nivelul IMM-urilor, pentru generarea de economii în consumul de energie și evitarea emisiilor de gaze cu efect de seră la nivelul întreprinderilor, prin dezvoltarea unor capacități suplimentare de producere a energiei din surse regenerabile, inclusiv pentru implementarea de sisteme de monitorizare și control a consumurilor de energie la nivelul întreprinderilor și măsuri de sprijin adiacente.
- ◆ **Promovarea energiei din surse regenerabile în conformitate cu Directiva pentru energie regenerabilă (EU) 2018/2001, inclusiv cu criteriile de durabilitate prevăzute în cadrul acesteia**

În cadrul acestui obiectiv specific vor fi susținute 6 proiecte pilot, câte unul în fiecare județ, având ca scop alimentarea cu energie termică a locuințelor din mediul rural. Promovarea energiei regenerabile în comunitățile rurale prin aplicarea unor soluții inovatoare centralizate, de înaltă eficiență în ceea ce privește alimentarea cu energie termică.

- ◆ **Creșterea protecției și conservării naturii, a biodiversității și a infrastructurii verzi, inclusiv în zonele urbane, precum și reducerea tuturor formelor de poluare**

Proiectele finanțate prin POR au potențialul de a contribui la îmbunătățirea infrastructurii verzi, prin adoptarea unor soluții care să permită reducerea amprenteii ecologice a componentei antropice. Aceste soluții includ:

- ▶ Menținerea / refacerea conectivității coridoarelor ecologice;
- ▶ Extinderea coridoarelor ecologice în mediul urban;
- ▶ Implementarea în mediul urban de soluții inovative de modernizare / extinderea / construirea suprafețelor verzi, cum ar fi transformarea unor spații în parcuri, grădini urbane, așa cum sunt ele definite de legislația națională;

Acțiunea finanțată în cadrul acestui obiectiv specific continuă eforturile investiționale desfășurate în perioada anterioară de programare prin POR 2014-2020.

◆ **Dezvoltarea unor orașe verzi și îmbunătățirea infrastructurii verzi și / sau albastre din zonele urbane, prin:**

- ▶ modernizarea/ extinderea / construirea spațiilor verzi (igienizarea terenului, care nu presupune defrișarea vegetației existente; modelarea terenului; plantarea cu plante autohtone perene, menținerea arborilor importanți din punct de vedere ecologic, dar și plantare arbori și arbuști autohtoni), parcuri / păduri urbane / păduri-parc (se recomandă zonele verzi care aduc beneficii importante serviciilor ecosistemice, cu un grad ridicat de naturalitate, dar și zone de acces, alei, iluminat specific, platforme de popas, coridoare ecologice);
- ▶ dotarea spațiilor verzi cu alei, foișoare, pergole, grilaje, grupuri sanitare, spații pentru întreținere/vestiare, scene, piste pentru bicicliști, trotuare, mobilier urban confecționat din materiale prietenoase cu mediul (bănci, coșuri de gunoi, toalete ecologice, suporturi biciclete, împrejmuire), crearea de facilități pentru recreere pe terenurile amenajate (hotspot-uri Wi-Fi, zone speciale amenajate pentru sport, locuri de joacă pentru copii);
- ▶ realizarea unor sisteme inteligente de supraveghere video în spațiile amenajate prin proiect; înlocuirea și/sau racordarea la utilități publice a terenului obiect al investiției; realizarea de sisteme de irigații/sisteme de iluminat inteligent pentru spațiile amenajate;
- ▶ realizarea de coridoare ecologice urbane, inclusiv prin demolarea clădirilor situate pe terenurile supuse intervențiilor aflate într-o stare

avansată de degradare, care nu aparțin patrimoniului cultural; • lucrări verzi, acoperișuri verzi, pereți verzi, terase/balcoane cu grădini și spații verzi, etc.

Prioritate 4. O regiune cu mobilitate urbană multimodală durabilă

◆ **Utilizarea crescută a transportului public și a altor forme de mobilitate urbană ecologice, în urma intervențiilor care includ:**

- ▶ Dezvoltarea infrastructurii pentru deplasări nemotorizate: dezvoltarea, extinderea infrastructurii pentru mersul cu bicicleta, amenajarea de zone pietonale, zone semi-pietonale, introducerea de sisteme de bike-sharing, sisteme de monitorizare etc.;
- ▶ Dezvoltarea și optimizarea sistemelor de transport public, inclusiv prin investiții în material rulant, mijloace de transport și infrastructura necesară acestora, inclusiv depouri, stații de autobuz, stații intermodale pentru transportul public, soluții de tip park & ride;
- ▶ Dezvoltarea coridoarelor de mobilitate urbană durabilă, prin dezvoltarea unor trasee dedicate cu prioritate transportului public de călători, inclusiv a benzilor prioritare pentru transportul în comun, a liniilor de tramvai- acolo unde este cazul, reconfigurarea fluxurilor de circulație prin stabilirea de sensuri unice, reconfigurarea spațiilor prin includerea infrastructurii pentru deplasări nemotorizate – piste de bicicliști, zone pietonale care să asigure legătura între stațiile de transport în comun sau accesul pietonilor la coridorul de mobilitate, toate acestea în conformitatea cu soluțiile identificate și validate în cadrul Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă aprobate la nivelul fiecărei autorități publice locale / zone metropolitane / zone urbane funcționale.
- ▶ Dezvoltarea de infrastructuri pentru combustibili alternativi ;
- ▶ Dezvoltarea sistemelor de management a mobilității urbane, cum ar fi sisteme de management al traficului, aplicații “mobility as a service”, etc;

Prioritate 5. O regiune accesibilă

- ◆ **Dezvoltarea și creșterea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente la schimbările climatice, inteligente și intermodale,**

inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere prin următoarele acțiuni:

- ▶ Construirea/reabilitarea legăturilor rutiere secundare către rețeaua rutieră și nodurile TEN-T (drumuri județene, descărcări autostradă, conectivitatea la rețeaua CORE TEN-T, drumuri de legătură, crearea sau extinderea variantelor ocolitoare cu statut de drum județean, pasaje / noduri rutiere, conectivitatea regională către punctele de frontieră deschise pentru mobilitatea transfrontalieră
- ▶ Soluții pentru creșterea siguranței traficului (implementarea soluțiilor prevăzute în studiile de trafic, în linie cu Strategia națională pentru siguranța rutieră, cum ar fi: pasaje, senzori giratorii, măsuri de siguranță a traficului (inclusiv de prevenire a incidentelor/ accidentelor cauzate de fauna sălbatică - ex. pasaje, tunele, casete betonate, canale pentru amfibieni etc.), investiții destinate siguranței rutiere pentru pietoni și bicicliști), pentru localitățile urbane și pentru infrastructură județeană, pe sectoare rutiere aflate în proprietate/ administrarea UAT, inclusiv echipamente pentru îmbunătățirea siguranței traficului
- ▶ Îmbunătățirea transportului județean de călători prin achiziționare de material rulant pentru conectare inter-urbană pentru creșterea mobilității forței de muncă.

Prioritate 6. O regiune educată

- ◆ **Îmbunătățirea accesului egal la servicii de calitate și incluzive în educație, formare și învățarea pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurii accesibile, inclusiv prin promovarea rezilienței pentru educația și formarea la distanță și online;**

Având în vedere aceste aspecte, următoarele tipuri de acțiuni vor primi finanțare:

- ▶ Dezvoltarea infrastructurii educaționale la nivelul educației timpurii și învățământului obligatoriu, prin construirea / reabilitarea / modernizarea / extinderea și dotarea infrastructurii educaționale, pentru asigurarea accesului la serviciile de educație în zonele insuficient deservite, grupurilor dezavantajate și în unitățile de învățământ supraaglomerate, creșterea capacității în învățământul antepreșcolar (creșe) și preșcolar (grădinițe), îmbunătățirea condițiilor de cazare și posibilităților de transport pentru elevi, creșterea calității și condițiilor de siguranță și

funcționare, îmbunătățirea calității mediilor de învățare, înființarea de centre de educație remedial

- ▶ Dezvoltarea infrastructurii educaționale în domeniul învățământului profesional și tehnic (licee tehnologice), inclusiv în sistem dual, modernizare/extindere/construcție și dotarea atelierelor școlare cu echipamente didactice/ aparatură pentru practica elevilor, dotarea laboratoarelor, bibliotecilor, sălilor și terenurilor de sport, îmbunătățirea condițiilor de cazare și posibilităților de transport pentru elevi.
- ▶ Dezvoltarea infrastructurii educaționale în învățământul universitar, prin reabilitarea/ modernizarea/ extinderea/ echiparea infrastructurii educaționale universitare de stat, în special prin investiții în dotarea laboratoarelor, finanțarea lor fiind centrată pe student.

◆ **Creșterea rolului culturii și al turismului durabil în dezvoltarea economică, incluziunea socială și inovarea social**

Tipurile de acțiuni prevăzute în cadrul acestui obiectiv vizează:

- ▶ Modernizarea/reabilitarea/dotarea taberelor de elevi și preșcolari .Sunt avute în vedere intervenții privind spațiile de cazare, spațiile destinate pregătirii și servicii mesei, precum și infrastructuri pentru activități educaționale și de recreere (terenuri de sport, alte spații pentru activități sportive, săli de conferință/evenimente, etc), amenajări/dotări interioare și exterioare.

Scopul acestor intervenții este de a contribui la creșterea incluziunii socio-profesionale a copiilor și tinerilor aflați în risc de sărăcie și excluziune socială, a copiilor și tinerilor cu nevoi speciale prin creșterea accesului la servicii de calitate și programe de educație formală și non-formală acordate în centrele de agrement.

Prioritate 7. O regiune atractivă

◆ **Promovarea dezvoltării integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, precum și a culturii, a patrimoniului natural, a turismului și a securității în zonele urbane**

Investițiile prevăzute în cadrul acestui obiectiv specific se adresează autorităților și instituțiilor publice și continuă intervențiile finanțate în perioadele anterioare de programare, astfel:

- ▶ Conservarea, protecția și valorificarea durabilă și competitivă a patrimoniului cultural și istoric și dezvoltarea serviciilor culturale,

inclusiv asigurarea și/sau îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele de patrimoniu, prin activități precum restaurarea, consolidarea, protecția, conservarea, extinderea și dotarea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural mobil și imobil; modernizarea / reabilitarea / extinderea / dotarea clădirilor cu funcții culturale, biblioteci, muzee, teatre; reabilitarea, modernizarea drumurilor / căilor de acces către obiectivele de patrimoniu cultural și istoric.

- ▶ Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic valoros, inclusiv îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice prin activități precum crearea, extinderea, modernizarea infrastructurii de agrement (precum, dar fără a se limita la parcuri tematice/ de distracții/ de aventură, aquaparcuri etc.) sau a altor infrastructuri de turism, inclusiv a utilităților aferente acestora; asigurarea (construirea, reabilitarea sau modernizarea) drumurilor / căilor de acces către infrastructura de agrement construită, amenajată, reabilitată, modernizată, și, la nevoie, a utilităților către și pentru toate resursele și atracțiile turistice care primesc finanțare în cadrul acestui obiectiv specific: obiectivele de patrimoniu, infrastructuraturistică, de agrement și/sau baze de tratament construite, amenajate, reabilite sau modernizate, inclusiv asigurarea utilităților pentru acestea.
- ▶ Dezvoltarea infrastructurii pentru turismul balnear și balneoclimatic, inclusiv îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice, prin activități precum construcția, reabilitarea, modernizarea bazelor de tratament, a centrelor balneare și a bazelor de kinetoterapie ca resorturi cu servicii integrate (servicii de tip sănătate și întreținere, balneo, activități de recreere, activități sportive etc);
- ▶ Regenerare urbană și securitatea spațiilor publice, prin activități precum reabilitarea integrată a spațiilor publice, inclusiv infrastructura tehnico-edilitară aferentă din: zone centrale; zone istorice; spații publice din interiorul ansamblurilor de locuințe colective, respectiv, cartiere de blocuri sau zone cu locuințe de tip condominiu; zona autogărilor și gărilor, zone portuare situate în interiorul sau la limita localităților urbane, indiferent dacă sunt în uz/abandonate/au altă

destinație; falezele, malurile și insulele râurilor și lacurilor din interiorul localităților urbane; zonele rezidențiale periferice destructurate, zonele de blocuri degradate și așezări informale din urban, piețele agroalimentare din urban.

◆ **Promovarea dezvoltării locale integrate și incluzive în domeniul social, economic și al mediului, în domeniul culturii, al patrimoniului natural, al turismului durabil, precum și a securității în afara zonelor urban**

Investițiile prevăzute în cadrul acestui obiectiv specific se adresează autorităților și instituțiilor publice și continuă intervențiile finanțate în perioadele anterioare de programare și vizează următoarele tipuri de acțiuni:

- ▶ Conservarea, protecția și valorificarea durabilă și competitivă a patrimoniului cultural, istoric și natural (în special dezvoltarea serviciilor culturale, dar și asigurarea și/sau îmbunătățirea accesului și a utilităților către / pentru resursele și obiectivele de patrimoniu)
- ▶ Îmbunătățirea infrastructurii de turism, în special în zone care dispun de un potențial turistic valoros, inclusiv îmbunătățirea accesului către resursele și obiectivele turistice , a sinergiei/ legăturii dintre urban și rural pe această direcție , inclusiv a utilităților aferente, prin activități precum crearea, extinderea, modernizarea infrastructurii de agrement sau a altor infrastructuri de turism; asigurarea căilor de acces (construirea, reabilitarea sau modernizarea) și, la nevoie, a utilităților către și pentru toate resursele și atracțiile turistice care primesc finanțare în cadrul acestui obiectiv specific

Asistența tehnică

Intervențiile în domeniul asistenței tehnice vizează asigurarea funcționării sistemului de management și asigurarea vizibilității programului, cu accent pe profesionalizarea personalului, pe comunicare și informare, îmbunătățirea capacității de implementare inclusiv la nivelul beneficiarilor, precum și pe asigurarea unui cadru partenerial transparent.

**2.FONDURILE EUROPENE ALOCATE ROMÂNIEI ÎN PERIOADA
2021-2027**

2.1. FONDURILE EUROPENE STRUCTURALE ȘI DE INVESTIȚII

Pentru perioada de programare 2021-2027, cu coordonarea Ministerului Fondurilor Europene, în cadrul politicii de coeziune se elaborează următoarele programe operaționale:

- ▶ **Programele Operaționale Regionale POR 2021-2027** , câte un program la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare a României;
- ▶ **Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare POCIDIF 2021-2027;**
- ▶ **Programul Operațional Educație și Ocupare POEO 2021-2027**
- ▶ **Programul Operațional Dezvoltare Durabilă PODD 2021-2027 ;**
- ▶ **Programul de Acvicultură și Pescuit PAP 2021-2027;**
- ▶ **Programul Operațional de Tranziție Justă POTJ 2021-2027 ;**
- ▶ **Programul Operațional Transport POT 2021- 2027;**
- ▶ **Programul Operațional Sănătate POS 2021-2027;**
- ▶ **Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială POIDS 2021-2027;**
- ▶ **Programul Operațional Asistență Tehnică POAT 2021-2027;**

1. Programul Operațional Regional (POR) 2021-2027

Spre deosebire de situația până acum, când POR era gestionat de Ministerul Dezvoltării (sub multiplele sale denumiri și formule în cei 14 ani de apartenență a României la UE), în perioada de programare 2021-2027 POR va fi împărțită în 8 programe mai mici, fiecare gestionat de autoritatea de management de la fiecare Agenție de Dezvoltare Regională (ADR) din fiecare regiune.

- POR București-Ilfov va avea o alocare totală de 1,46 miliarde de euro
- POR Nord-Vest - 1,74 miliarde euro
- POR Vest - 1,43 miliarde euro
- POR Centru - 1,68 miliarde euro
- POR Sud-Muntenia - 1,91 miliarde euro
- POR Sud -Est - 1,81 miliarde euro
- POR Sud-Vest - Oltenia - 1,46 miliarde euro
- POR Nord-Vest - 2,13 miliarde euro

Ca obiective și domenii de investiții, se observă creșterea competitivității IMM-urilor, investiții tehnologice în IMM-uri, inclusiv tehnologii IT&C, IoT, automatizare, robotică,

inteligentă artificială, customizare de masă. Tot la POR-uri se menționează investițiile în servicii și echipamente pentru transformarea digitală a microîntreprinderilor și a IMM-urilor, inovarea bazată pe design în vederea dezvoltării de noi produse, transfer tehnologic, suport pentru dezvoltarea și implementarea de noi modele de afaceri pentru IMM-uri, în special pentru internaționalizare, investiții în active corporale și necorporale în microîntreprinderi și IMM-uri, inclusiv scale-up.

2. POCIDIF 2021-2027 – digitalizare și instrumente financiare

Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF), va fi gestionat ca autoritate de management de Ministerul Fondurilor Europene. POCIDIF 2021-2027 ar urma să aibă un buget 2,14 miliarde de euro, cu tot cu contribuția națională de 30 %. Aici regăsim axa prioritară 10 – Stimularea accesului la finanțare al IMM-urilor prin utilizarea Instrumentelor Financiare. Cel mai probabil vor fi fonduri europene alocate unor fonduri de investiții, pentru acordarea de finanțări de capital de risc sau private egale unor startup-uri de tehnologie. De asemenea, prin acest program se vor susține consorții de cercetare-dezvoltare- inovare din care vor face parte IMM-uri și firme mari. Tot în acest program operațional, la axa prioritară 2, se menționează susținerea IMM-urilor în inovare de produs sau de proces, precum și training-uri tehnologice și antreprenoriale avansate.

Tot în acest program, POCIDIF, scrie și despre acordarea de „sprijin pentru inițierea de startup-uri sau firme spin-off în domeniul securității cibernetice”.

„Prin POCIDIF se va oferi sprijin prin instrumente financiare pentru întreprinderi, inclusiv în domeniile de specializare inteligentă la nivel național, pe baza Evaluării ex-ante pentru instrumente financiare, care va fi elaborată, conform cerințelor Regulamentului” - se mai arată în draftul de Acord de parteneriat 2021-2027.

3. POEO 2021-2027 – fonduri pentru formare profesională, cursuri

Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO) are alocat un buget total de 5,77 miliarde de euro, din care 30 % banii de la bugetul de stat. Acesta va veni în locul fostului POSDRU și actualul POCU, programe sociale, prin care România ia bani de la UE și îi cheltuie în special în cursuri și training-uri pentru șomeri, persoane defavorizate, tineri care nu merg la școală și nici nu au job etc. Instituțiile de stat și ONG-urile fac de regulă proiecte cu acești bani. Ministrul Fondurilor Europene va fi autoritate de management și la POEO 2021-2027, ca și acum, la POCU 2014-2020.

În acest program se vor găsi și din 2021 schemele de finanțare pentru deschidere de mici afaceri precum granturi pentru finanțarea unor scheme de antreprenoriat. Tot

aici se va continua cu subvenții pentru salarii, în firme private „stimularea angajatorilor pentru utilizarea unor forme de muncă flexibile și pentru finanțarea investițiilor care să permită utilizarea acestor forme prin facilitarea accesului la finanțare destinat IMM-urilor și acordarea de măsuri de acompaniament pentru finanțarea beneficiilor acordate tinerilor”. Nu vor lipsi nici bani pentru întreprinderile sociale de inserție pentru susținerea tinerilor NEETS (care nu merg nici la școală, nici la job), prin acoperirea costurilor de calificare la locul de muncă, consiliere și orientare profesională, subvenționarea contractelor de muncă și plasarea pe piața muncii la finalul perioadei de sprijin. În cadrul POEO 2021-2027 se anunță și Programul „Tânăr Voluntar”, prin care se vor da granturi pentru „familiarizarea tinerilor cu rigorile solicitate la un loc de muncă, cu aspectele ce țin de practicarea unei meserii”.

În acest program, operațional vor fi bani și pentru programe de pregătire a managerilor sau a unor măsuri de îmbunătățire a accesului IMM-urilor la diversele modalități de digitalizare a activității lor.

4. PODD 2021-2027 – proiecte de mediu

Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD) 2021-2027 va avea un buget total de 5,6 miliarde de euro, cu cei 30 % de la bugetul de stat. Tot MFE va fi autoritate de management, conform draftului intermediar de Acord de parteneriat. Aici vor fi în principal proiecte legate de protecția mediului și eficiență energetică.

5. Programul de Acvacultură și Pescuit 2021-2027

Programul de Acvacultură și Pescuit (PAP) 2021-2027 va avea o alocare de numai 162 milioane euro, cu tot cu cei 30% de la bugetul național. PAP va fi gestionat de Ministerul Agriculturii (ca și până acum) și va finanța și o serie de proiecte IMM, cum sunt cele din domeniul turismului agrementului de pescuit, al restaurantelor cu specific pescăresc, al crescătoriilor de pește, al procesării produselor din pește etc.

6. Tranziție justă 2021-2027

În **Programul Operațional de Tranziție Justă (POTJ)** se vor alocă circa 2,5 miliarde de euro, cu tot cu contribuția națională de 30 %. Aici vorbim în principal de bani din Facilitatea de Tranziție Justă, prin care UE finanțează reconversia zonelor miniere, după închiderea minelor. POTJ 2021-2027 va fi gestionat de Ministerul Fondurilor Europene, ca autoritate de management, cel puțin așa cum arată acum schema. De aici se vor da bani pentru “finanțarea creării de noi întreprinderi, inclusiv prin incubatoare de afaceri și servicii de consultanță, precum și investiții productive

în IMM-uri, inclusiv în interpretări nou înființate, care conduc la diversificare și reconversie economică”.

O axa prioritară a POTJ urmărește tranziția justă a zonelor miniere prin dezvoltarea spiritului antreprenorial, IMM-urilor a cercetării și inovării și a digitalizării. Bani vor ajunge în 6 județe din România: Hunedoara, Gorj, Dolj, Galați, Prahova și Mureș, care trebuie sprijinite la nivel economic și social în procesul de tranziție, având în vedere aspectele similare ce țin de economie, populație, ocupare sau aspecte de mediu.

6. Transport 2021-2027

Programul Operațional Transport (POT) 2021- 2027 va fi cel mai mare program operațional de fonduri structurale și de coeziune – circa 9 miliarde de euro, cu tot cu cei 30 % de la statul român. Ministrul Transporturilor va fi autoritatea de management. Cu acești bani ar trebui să se construiască autostrăzi, căi ferate, poduri și aeroporturi în principal. În prezent, transporturile intră în Programul Infrastructură Mare (POIM) 2014-2020, care cuprinde și partea de mediu, gestionat de Ministerul Fondurilor Europene, ca autoritate de management.

8. Sănătate 2021-2027

Programul Operațional Sănătate (POS) va avea un buget de circa 4,2 miliarde de euro, cu tot cu contribuția națională de 30 %. POS 2021-2027 va fi gestionat tot de MFE, ca autoritate de management. La nivel mai mic și cabinetele de medicină de familie vor putea fi finanțate – ca beneficiari – din POS 2021-2027, conform draftului de program.

9. POIDS 2021-2027

Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS) va avea o alocare de 4,2 miliarde de euro, cu tot cu cei 30 % de la bugetul național. Programul, gestionat tot de MFE ca autoritate de management, va cuprinde în principal servicii și asistență pentru vârstnici, persoane cu dizabilități, persoane defavorizate. Practic, POIDS 2021-2027 preia o parte din actulul POCU 2014-2020 și fostul POSDRU 2007-2013.

10. Asistență tehnică 2021-2027

Programul Operațional Asistență Tehnică (POAT), gestionat tot de MFE, va avea o alocare totală de 258 de milioane de euro, în varianta cu 30 % contribuție națională. Ca și până acum, banii vor fi folosiți pentru instruirea, pregătirea și plata suplimentară a personalului implicat în absorbția de fonduri europene pe toate celelalte programe.

2.2. Fondurile Europene alocate României în mediul rural în perioada 2021-2027, prin FEADR

Pentru perioadei de tranziție 2021-2022 ,bugetul PNDR este de aproximativ 3,26 miliarde Euro, si anume:

- ▶ Fonduri FEADR 2021-2027 CFM (Cadrul Financiar Multianual) – 2.569,10 mil. Euro
- ▶ Fonduri EURI (Instrumentul de Relansare al Uniunii Europene) - 692,09 mil. euro

Conform Regulamentului de tranziție, 37% din sume trebuie alocate măsurilor de climă, mediu și bunăstare.

Distribuția pe măsuri va fi următoarea:

- ◆ **sM4.1 "Investiții în exploatații agricole": 760 mil. euro pentru componentele:**
 - ▶ achiziții simple si echipamente de irigații în fermă: 125,00 mil. Euro
 - ▶ vegetal (condiționare, procesare în fermă și marketing): 55,00 mil. Euro
 - ▶ zootehnic (condiționare, procesare în fermă și marketing): 55,00 mil. Euro
 - ▶ tineri fermieri (achiziție utilaje - vegetal și zootehnic): 75,00 mil. Euro
 - ▶ zootehnie (producție primară, condiționare și marketing) - NAȚIONAL: 240,00 mil. Euro
 - ▶ zootehnie (producție primară, condiționare și marketing) - MONTAN: 60 mil. Euro
 - ▶ legume (inclusiv în spații protejate) și cartofi (producție primară, condiționare și marketing): 100,00 mil. Euro
 - ▶ legume, cartofi (condiționare, procesare și marketing): 50,00 mil. euro
- ◆ **sM4.1a "Investiții în exploatații pomicole": 122,70 mil. Euro**

- ◆ sM4.2 "Sprijin pentru investiții în procesarea și marketingul produselor agricole": 140,00 mil. euro
- ◆ sM4.2a "Sprijin pentru investiții în procesarea și marketingul produselor din sectorul pomicol ": 10 mil. euro
- ◆ sM4.3 „Investiții pentru dezvoltarea, modernizarea și adaptarea infrastructurii agricole” - componenta drumuri agricole: 100,66 mil. euro
- ◆ sM6.1 "Instalare tineri fermieri": 100,00 mil. euro
- ◆ sM6.2 "Sprijin pentru înființarea de activități neagricole": 50,00 mil. euro
- ◆ sM6.3 "Sprijin pentru dezvoltarea fermelor mici": 87,00 mil. euro
- ◆ sM6.4 "Investiții în crearea și dezvoltarea de activități neagricole": 100,00 mil. euro
- ◆ sM9.1 "Înființarea grupurilor de producători în sectorul agricol": 5,00 mil. euro
- ◆ M10 „Agromediu și climă”: 142,00 mil. euro + 146,76 mil. euro
- ◆ M11 „Agricultură ecologică”: 129,63 mil. euro + 102,65 mil. euro
- ◆ M13 „Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice”: 660,12 mil. euro
- ◆ M14 „Bunăstarea animalelor”: 273,60 mil. euro
- ◆ sM16.4 "Sprijin pentru cooperarea orizontală și verticală între actorii din lanțul de aprovizionare": 40,00 mil. euro
- ◆ sM16.4a "Sprijin pentru cooperarea orizontală și verticală între actorii din lanțul de aprovizionare"- pomicultură. 10,00 mil. euro
- ◆ sM17.1 "Prime pentru asigurarea culturilor animalelor și a plantelor": 20,00 mil. euro
- ◆ M19.1 „Sprijin pregătitor pentru dezvoltarea Strategiilor de Dezvoltare Locală (viitoare)": 5,00 mil. euro
- ◆ M19.2 "Sprijin pentru implementarea acțiunilor în cadrul strategiei de dezvoltare locală": 100 mil. euro
- ◆ M19.4 „Sprijin pentru cheltuieli de funcționare și animare GAL-uri ": 23,00 mil. euro

Capitolul 2. ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ A JUDEȚULUI MARAMUREȘ

2.1. Scurt Istoric

În context național, județul Maramureș este plasat în partea de nord-vest a țării, la granița cu Ungaria, și se învecinează cu județele Satu Mare, Sălaj, Cluj, Bistrița-Năsăud și Suceava, făcând parte din regiunea de dezvoltare Nord-Vest, care este o structură asociativă fără personalitate juridică, ce corespunde nivelului 2 din NUTS al Uniunii Europene.

Reședința județului Maramureș, municipiul Baia Mare este un important centru urban în context național și regional, cu o îndelungată tradiție urbană; în mod similar, municipiul Sighetu Marmăției a îndeplinit, de-a lungul timpului, funcția de reședință a județului interbelic Maramureș și a fost un important centru al comunității evreiești din România.

Județul Maramureș are o istorie zbuciumată, suferind numeroase modificări teritorial administrative (fiind chiar împărțit între două județe distincte până la Cel De-al Doilea Război Mondial), care însă nu i-au afectat coeziunea teritorială și socială, deși este alcătuit din 4 regiuni etno-folclorice ("țări"), cu o identitate bine conturată: Țara Codrului, Chioarului, Lăpușului și Maramureșului (Istoric). Județul are o suprafață totală de 6.304 kmp, ce îl plasează pe locul III la nivel regional.

Granița cu județele învecinate este una terestră, în timp ce granița cu Ucraina, pe o distanță de circa 150 km, este atât terestră (circa 90 km), cât și naturală (râul Tisa), pe circa 60 km. În județ există mai multe puncte de trecere a frontierei româno-ucrainene, respectiv:

- Câmpulung Tisa – Teresova (feroviar)
- Sighetu Marmăției – Solotvino (rutier)
- Valea Vișeuului – Delovoe (feroviar)

Dintre acestea, funcționează doar cel de la Sighetu Marmăției, traficul feroviar dintre cele două țări fiind suspendat prin cele două puncte din județ de mai mulți ani.

2.2. Cadru natural

Relieful județului este unul foarte variat (43% muntos, 30% de deal și podiș și 27% depresionar), județul fiind traversat de două lanțuri muntoase, care determină relativa izolare a Depresiunii Maramureșului, una dintre cele mai extinse depresiuni

intramontane din țară; ponderea ridicată a reliefului montan face ca densitatea medie a populației să fie mai scăzută decât media regională și națională.

Clima județului este temperat-continentală, cu unele influențe baltice și scandinave, care o fac mai umedă și mai rece, în zona montană atingându-se maximul precipitațiilor înregistrate în România; de asemenea, depresiunile din județ au un efect de adăpost climatic prin raportare la zonele montane.

Județul dispune de o rețea hidrografică bogată și de resurse suficiente de apă, care cuprind cursuri de suprafață, lacuri naturale și artificiale, ape subterane și freatice.

În județul Maramureș regăsim majoritatea tipurilor de soluri și a etajelor de vegetație din România (alpin, subalpin, păduri în amestec, păduri de foioase etc.), însă există o tendință de restrângere a acestora în favoarea peisajelor puternic antropizate.

Județul Maramureș se confruntă cu un număr important de riscuri naturale și antropice: inundații (risc semnificativ pe mai multe cursuri de apă din județ, conform hărților de risc - Tisa, Sălsig, Vișeu, Vaser, Iza, Someș, Sălaj, Bârsău, Lăpuș, Săsar etc.), alunecări și prăbușiri de teren (32 de UAT-uri), incendii de pădure și vegetație uscată (peste 200/an), avalanșe, cutremure, accidente industriale, de transport, poluare cu ape de mină, cianuri și metale grele, prăbușirea unor construcții, eșecul rețelelor de utilități, acestea sunt amplificate de efectele schimbărilor climatice (secetă, precipitații abundente, alternanța temperaturilor, vijelii etc.), dar și de activitatea umană (folosirea pădurilor ca locuri de picnic, lipsa sau degradarea lucrărilor de stabilizare și de protecție împotriva inundațiilor, colmatarea unor șanțuri și rigole, depozitarea necontrolată de deșeuri etc).

Județul Maramureș se plasează pe locul II la nivel național la numărul de produse tradiționale atestate, care cuprinde produse de panificație, carne și preparate din carne, din fructe și legume, lactate și brânzeturi etc., toate foarte populare pe piața internă și externă.

Exploatațiile agricole din județ sunt extrem de fragmentate, ca și proprietatea asupra terenurilor, mărimea lor medie fiind de doar 2,4 ha, sub media națională; dintre acestea, doar 0,6% au personalitate juridică și lucrează circa 15% dintre terenuri, restul fiind exploatații individuale ale populației, care asigură preponderent subzistența și autoconsumul; în acest context, 45% dintre locuitorii județului lucrează în agricultură, ca activitate principală sau secundară, dintre care 22% au peste 65 de

ani, iar foarte puțini sunt tineri, anticipând o scădere masivă a ponderii ocupării în agricultură în următorii ani.

În perioada comunistă, la Baia Mare și Sighetu Marmației funcționau două prestigioase stațiuni de cercetare-dezvoltare pomicolă, respectiv a bovinelor, care au fost ulterior desființate sau au renunțat la activitatea de cercetare din cauza subfinanțării cronice a acestora de la bugetul de stat.

2.3. Populația

Județul Maramureș înregistrează de circa 20 ani un declin demografic, determinat de migrația internă și externă accentuată și, mai recent, de sporul natural negativ; totuși, față de alte județe, ritmul de scădere a fost mai puțin accentuat, prin prisma moștenirii din perioada comunistă a unei structuri pe vârste a populației mai favorabile.

Scăderea populației este mai accentuată în cazul orașelor, cu un stoc important de populație tânără și calificată, mai mobilă și unde se manifestă și un proces de remigrație urban-rural, determinat de restructurarea economică. În pofida dinamicii negative de ansamblu a populației județului, există o serie de localități care au înregistrat creșteri ale populației, mai ales în jurul municipiului Baia Mare, unde se înregistrează un fenomen de suburbanizare. Gradul de urbanizare al județului a crescut continuu în ultimii 100 de ani și depășește media națională, însă este unul artificial, mai multe comune intrând în categoria orașelor fără a îndeplini criteriile minimale pentru statutul urban, conform PATN. Județul se caracterizează printr-o diversitate etnică și religioasă remarcabilă; în ultimii ani, se remarcă reducerea ponderii populației de etnie maghiară și germană, în favoarea celei de etnie romă, cu o rată a fertilității mult peste medie; totuși, în județ există încă comunități compacte de maghiari și ucraineni; comunitatea evreiască din județ e pe cale de dispariție, după ce în perioada interbelică era majoritară în unele centre urbane din Maramureș.

2.4. Învățământ și educație

Județul Maramureș dispune de o rețea diversificată de unități publice și private de învățământ, inclusiv pentru elevii cu cerințe educative speciale; totuși rețeaua publică de învățământ s-a restructurat puternic în ultimii 7 ani, pe fondul scăderii populației școlare și a modificării legislației din domeniu; se înregistrează disparități cu privire la accesul la educație între mediul urban și rural, în acestea din urmă funcționând, în general, doar grădinițe și școli gimnaziale. În județ există mai multe

licee de prestigiu, cu profil uman, real, tehnic, economic, de servicii, sportiv etc., însă unele dintre acestea nu oferă toate specializările solicitate pe piața muncii; liceele cu profil tehnologic din județ au în general un grad de promovabilitate mai redus și nu asigură o pregătire practică temeinică a elevilor.

Deși a fost revigorat în ultimii ani, învățământul profesional din județ a înregistrat un declin important al numărului de elevi, care s-au orientat către licee cu pregătire preponderent teoretică; în schimb, învățământul postliceal, mai ales cel sanitar - public și privat, s-a dezvoltat ca o alternativă la învățământul universitar, cu precădere pentru absolvenții care nu au promovat bacalaureatul. Unitățile de învățământ din județ au clase cu predare în limba maghiară, germană și ucraineană. Centrul universitar Baia Mare are o îndelungată tradiție, mai ales în domeniul ingineriei, care este continuată de universități publice și private (Universitatea Tehnică din Cluj Napoca – Centrul Universitar Nord, Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca – Extensia Sighetu Marmatei, Universitatea "Vasile Goldiș" Arad – Filiala Baia Mare, Universitatea de Arte "Vatra", Universitatea "Bogdan Vodă" Cluj-Napoca – Extensia Baia Mare); numărul studenților este însă în scădere, mai ales a celor în regim cu taxă, existând și numeroase cazuri de abandon pe durata studiilor. Infrastructura educațională de la nivelul județului este deficitară din perspectiva numărului și dotărilor laboratoarelor și atelierelor școlare, a terenurilor și sălilor de sport; de asemenea, în județ există încă numeroase unități de învățământ fără autorizație sanitară, mai ales în mediul rural, din cauza problemelor legate de alimentarea cu apă, starea grupurilor sanitare, a împrejmuirilor, a circuitelor necorespunzătoare din bucătăriile grădinițelor, a stării de degradare a clădirilor și mobilierului, a retrocedării unor clădiri etc.

În județ există multe clase cu predare simultană, mai ales în mediul rural, ca urmare a scăderii numărului de elevi, precum și spații educaționale excedentare, cărora nu li s-a dat altă funcțiune; pe de altă parte, în unele localități există deficit de spațiu, iar în orașe numărul de locuri este foarte limitat în comparație cu volumul cererii.

2.5. Economia și mediul de afaceri

În ultimii 25 de ani, structura economică a județului s-a modificat substanțial, în principal ca urmare a dispariției industriei extractive, cu o tradiție de peste 2.000 de ani și 20.000 de salariați în 1990, a restrângerii numărului de locuitori dependenți

de agricultură – zootehnice și pomicultură, dar și a dezvoltării unor ramuri industriale și a sectorului de servicii.

Numărul de agenți economici activi de la nivelul județului Maramureș s-a redus, interval în care numărul de radieri, suspendări și insolvențe a atins un maxim istoric, multe companii locale nereușind să treacă testul crizei economice și financiare globale. Județul Maramureș se numără printre puținele din țară și singurul din regiune care nu dispune de un parc industrial acreditat, investitori străini și autohtoni fiind nevoiți să identifice și să amenajeze locațiile pe cont propriu. Activitatea organizațiilor din județ este însă una semnificativă, remarcându-se, în acest sens, Camera de Comerț și Industrie, cu numeroase servicii-suport de afaceri, dar și Fundația "Centrul pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii Maramureș" (CDIMM). Dacă înainte de 1989, județul Maramureș reunea unele dintre cele mai bune colective de cercetători în domeniul mineritului, metalurgiei neferoase, pomiculturii, zootehniei, astăzi activitatea de cercetare-dezvoltare din aceste domenii este aproape inexistentă; Centrul Universitar Nord Baia Mare al Universității Tehnice din Cluj-Napoca (UTCN) este singurul care mai realizează activități de cercetare, preponderent fundamentală, în cele 18 centre deținute, având încheiate contracte și cu unii agenți economici importanți; în domeniul cercetării mai activează astăzi sub 50 de persoane, de 10 ori mai puține față de anul 1990, iar cheltuielile cu acestea sunt insignifiante. Migrația externă a redus presiunea de la nivelul pieței locale a muncii, astfel încât rata șomajului înregistrează valori reduse, de circa 3 ori mai mici în comparație cu sfârșitul anilor 90; totuși, riscul de șomaj rămâne ridicat în rândul tinerilor și al persoanelor de peste 50 de ani, care în general nu dispun de calificări solicitate pe piața locală a muncii.

2.6. Transportul

În pofida poziției sale strategice de județ de graniță a României și Uniunii Europene, județul Maramureș are o poziție excentrică față de principalele coridoare de transport rutier și feroviar, ceea ce îi afectează negativ competitivitatea. Nu dispune de căi rapide de transport rutier și feroviar care să îi asigure legătura cu granița de nord, de vest și cu principalele centre urbane din regiune și din țară, deși în ultimii 10 ani au fost vehiculate mai multe proiecte de amploare (de ex. Drumul Expres Petea-Satu Mare-Baia Mare, Baia Mare-Autostrada Transilvania), încă nematerializate. Problemele cronice de conectivitate dintre Zona Metropolitană Baia Mare și Maramureșul Istoric, determinate de prezența lanțului carpatic, sunt o cauză

a subdezvoltării socio-economice a acestei zone, care este printre cele mai izolate din România; o soluție vehiculată pentru depășirea acestui impediment este construcția unui tunel în zona Munților Gutâi, care ar reduce semnificativ izolarea acestei microregiuni. Singura zonă care se confruntă cu o congestie a traficului este cea din jurul municipiului Baia Mare, care este cea mai intens populată și tranzitată; restul drumurilor din județ au un volum relativ redus de trafic, deși acesta se află în creștere, o dată cu extinderea parcului auto privat. Circa 53% din rețeaua stradală din mediul urban este nemodernizată, mult peste media regională și națională, procentul fiind mai ridicat în cazul orașelor mici, a cartierelor periferice și localităților componente; de asemenea, infrastructura pentru transport alternativ este deficitară și prezintă pericol pentru participanții la trafic, piste de biciclete fiind adesea ocupate cu vehicule parcate nereglementar. Deși este traversat de o magistrală feroviară, județul Maramureș dispune doar de linii de cale ferată simple, neelectrificate și într-un stadiu avansat de uzură.

2.7. Cultura

Resursele turistice materiale ale județului cuprind cele 8 biserici de lemn UNESCO, cunoscute în întreaga lume, 582 de monumente istorice – arheologice, arhitecturale (inclusiv centre istorice), mocănița de pe Valea Vaserului – singura din Europa pe care mai circulă locomotive cu abur, Cimitirul Vesel de la Săpânța, numeroase mănăstiri și schituri, tradiții și obiceiuri folclorice unice, bine conservate, un număr mare de evenimente culturale și sărbători tradiționale, meșteri populari, costume populare specifice fiecăreia dintre cele 4 regiuni etno-folclorice, o bogată gastronomie, cu un număr mare de produse tradiționale atestate, personalități al căror destin este legat de județ, precum și de Școala de Pictură Băimăreană, unică în această zonă a Europei mai ales din prisma tradiției sale îndelungate etc.

În județ funcționează 65 de biblioteci publice, cu un fond valoros de carte, o parte dintre acestea fiind incluse în Programul Biblionet, prin care au fost dotate cu echipamente de calcul dotate cu Internet; din păcate, fondul de carte este învechit, iar numărul de cititori a scăzut în ultimii 7 ani cu peste 26%. Teatrul Municipal Baia Mare continuă o tradiție teatrală locală de peste 100 de ani, are secții de dramă și păpuși și are o activitate tot mai intensă, concretizată în numărul mare de spectacole și creșterea numărului de spectatori cu 55% față de anul 2007; cu sprijinul autorităților locale, teatrul este implicat și în organizarea unui festival de profil. Județul dispune de un număr foarte mare de monumente istorice, dintre care unele

sunt de importanță națională, însă o parte dintre acestea se află într-o stare avansată de degradare și necesită lucrări de consolidare și restaurare; astfel de lucrări au fost deja realizate, inclusiv cu fonduri europene, la un număr mic de obiective din Baia Mare (de ex. Bastionul Măcelarilor, Turnul lui Ștefan). De asemenea, în județ există un număr foarte mare de muzee, expoziții și case memoriale, unele unice în context național (de ex. cele destinate mineritului și arhitecturii tradiționale maramureșene), precum și un Complex Astronomic, cu primul și cel mai modern Planetariu din România, care atrag un număr mare de vizitatori.

Infrastructura sportivă de la nivelul județului este una uzată fizic și moral, din perspectiva stadioanelor, sălilor polivalente, bazinelor de înot etc.; la nivelul municipiului Baia Mare se pregătește realizarea unui complex sportiv multifuncțional, ce ar putea atrage competiții internaționale. În județ există deja 5 domenii schiabile de importanță regională și locală (Cavnic, Șuitor, Mogoșa, Borșa, Izvoare), care au beneficiat inclusiv de fonduri de la bugetul de stat pentru extindere și modernizare; cu toate acestea, domeniile schiabile (de ex. Borșa) necesită fonduri suplimentare pentru a rămâne competitive în comparație cu alte zone similare din regiune și din țară. Băile Ocna Șugatag sunt recunoscute la nivel național pentru eficiența tratamentelor terapeutice practicate, însă nu toate resursele balneare din județ sunt corespunzător valorificate, în lipsa infrastructurii turistice și de agrement (de ex. Coștiui și Dragomirești). În județ funcționează două cinematografe, ambele în Baia Mare, dintre care unul este modern și atrage un număr tot mai mare de spectatori; în celelalte localități din județ au fost desființate toate cele peste 100 de cinematografe, unele clădiri fiind și astăzi abandonate.

2.8. Turism

Județul Maramureș este în prezent una dintre destinațiile turistice cele mai populare și cele mai frecventate din România, atât pentru turiștii români, cât și pentru cei străini, prin prisma ofertei sale bogate și autentice. Resursele turistice naturale ale județului sunt diversificate și cuprind arii naturale protejate (inclusiv Parcul Național Munții Rodnei), o zonă montană extinsă, lacuri naturale și sărate, păstrăvării, cursuri de apă, păduri, resurse agricole și vitipomicole etc., care permit practicarea schiului, alpinismului, rafting-ului, parapantismului, drumețiilor montane, turismului balnear, pescuitului sportiv și recreațional, gastronomiei tradiționale etc. Parcurile și grădinile publice din localitățile județului sunt o atracție pentru vizitatori, unele beneficiind de investiții în ultimii ani, inclusiv din fonduri europene (de ex.

Parcul Central Municipal Baia Mare – proiect POR 2007-2013); cu toate acestea, există spații verzi și zone de agrement în orașele județului care sunt lăsate în paragină (de ex. Grădina Zoologică din Baia Mare). La nivelul județului există 4 stațiuni turistice de interes local, însă niciuna de interes național. Numărul de locuri de cazare din județ a crescut substanțial, în primul rând ca urmare a investițiilor private în unități de mici dimensiuni, de tipul pensiunilor turistice și agroturistice; totuși, județul dispune de puține locuri de cazare clasificate la patru stele/flori.

Autoritățile județene au derulat mai multe proiecte cu finanțare nerambursabilă pentru amenajarea unui circuit de 16 biserici de lemn, cu modernizarea drumurilor de acces și amenajarea de parcuri, îmbunătățirea semnalizării, promovarea turismului, inclusiv a celui transfrontalier, marcarea de trasee pentru biciclete etc.

La nivelul Consiliului Județean Maramureș funcționează un Serviciu de Turism și Promovare care asigură o prezență constantă la târguri naționale și internaționale de turism, elaborarea de materiale de promovare, conceperea de trasee și itinerarii turistice etc.

Resursele turistice naturale cele mai importante ale județului sunt:

Lacurile sărate de la Coștiui și Ocna Șugatag și izoarele din zona Borșa – care conțin ape cu rol terapeutic (ape minerale clorosodice, respectiv carbogazoase cu conținut ridicat de fier, calciu, magneziu pentru afecțiuni reumatismale, neurologice, ginecologice, digestive, renale, respiratorii etc.).

2.9. Situația socială

La nivelul județului Maramureș, analiza indică faptul că cele mai ridicate valori ale sărăciei se înregistrează în zonele rurale din partea de sud-vest și de sud a județului (Țara Codrului, Țara Chioarului, Țara Lăpușului), dar și din Maramureșul Istoric, care se află la distanțe considerabile de municipiul Baia Mare sau de alte centre urbane polarizatoare, care au în general, o populație îmbătrânită sau o pondere ridicată a populației de etnie romă, cea mai expusă supusă riscului de excluziune socială, un fond locativ de slabă calitate, sunt greu accesibile și au o dotare tehnico-edilitară și cu echipamente publice precară. Cele mai reduse valori ale sărăciei se înregistrează în localitățile urbane și în Zona Metropolitană Baia Mare, acestea concentrând majoritatea oportunităților pentru cetățeni, concretizate în oferta complexă de servicii educaționale, sociale, medicale, culturale etc, în calitatea superioară a infrastructurii de locuire și a dotării tehnico-edilitare, în structura mai echilibrată a populației pe vârste, în ocuparea preponderentă în

sectorul industrial și al serviciilor, în defavoarea agriculturii și siviculturii. În ceea ce privește infrastructura de servicii sociale de la nivelul județului Maramureș, cel mai important furnizor este **Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului (DGASPC)** din subordinea Consiliului Județean Maramureș, la care se adaugă serviciile publice de asistență socială din cadrul unor primării și o serie de fundații și asociații acreditate în acest sens. Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Maramureș este o instituție publică cu personalitate juridică, înființată prin Hotărârea Consiliului Județean Maramureș nr. 107 din 16 dec. 2004 și funcționează în subordinea instituției. Rolul Direcției este de a asigura la nivel județean aplicarea politicilor și strategiilor de asistență socială în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor vârstnice, persoanelor cu handicap, precum și a oricăror persoane aflate în nevoie, și are responsabilitatea dezvoltării și diversificării serviciilor sociale specializate, în funcție de nevoile sociale identificate, cu scopul prioritar de a menține funcționalitatea socială a persoanei.

Capitolul 3. ANALIZA SOCIO-ECONOMICĂ A COMUNEI SĂLSIG

3.1. Scurt istoric

Localitatea Sălsig a fost atestată documentar încă din anul 1384. Cu 622 de ani în urmă, pe malul stâng al Someșului s-a așezat un grup de țărani ce aparțineau Cetății Arieșului, astfel formându-se localitatea Sălsig. Ca etimologie, numele localității provine de la din limba maghiara, de la cuvântul „Szelszeg”, cuvânt ce se traduce prin expresia „cuiul vântului”. Denumirea aleasă este în strânsă legătură cu amplasamentul, localitatea situându-se pe malul Someșului, la intersecția a trei văi ce coboară din dealurile Urmenișului în câmpia Someșului.

Fiind o așezare pur românească, în anul 1642 localitatea Sălsig a căzut țintă a soldașilor nemți ce aveau ca scop distrugerea a astfel de așezări, și ca urmare a acestui fapt, comuna a fost arsă în totalitate.

Comuna Sălsig nu a fost dintotdeauna situată în poziția actuală. Inițial, aceasta se situa dincolo de Someș, pe locul cunoscut de noi în ziua de azi sub numele de “Arini”. În locația inițială, locuitorii s-au confruntat cu numeroase inundații ce au condus la depuneri semnificative de nămol, fapt ce a avut ca și consecința, cu 331 de ani în urmă, mutarea satului din poziția inițială în locul în care o găsim și azi. Acest lucru a constat atât în mutarea caselor de lemn cât și a bisericii din cadrul localității.

Satul tradițional a fost în totalitate construit din lemn; astfel casele, șurile, șoproanele, gardurile, porțile și biserica erau acoperite cu șindrilă; comuna având radacini foarte bine păstrate. În prezent, există și clădiri din cărămidă, piatră sau beton, având acoperișuri din fier încrețit, însă dimensiunea clădirilor este încă mică, iar structura satului s-a păstrat în timp.

În 1797, localitatea era sub stăpânirea familiilor domnești, precum Baronul Bornemisa sau Contele Bethlem; majoritatea locuitorilor Sălsigului fiind slujitori ai acestora. Prin comună au trecut și alte nume precum Buda, Mociran, Purcetan, Cioltean, Lazăr, Casan.

În prezent în Sălsig mai trăiesc familii care provin din nobili nemesi, cum ar fi: Bancosenii, Popenii și Dulfenii. Tot în acel an a fost preot popa Chifor, cantor Popa Gheorghe, negutator Axean Doni, iar morarul popilor era Morar Gavrilă.

Casele erau făcute din petici lipite cu lut, în întreg satul existau aproximativ 50- 60 de familii. Din punct de vedere administrativ după ce s-a dezvoltat și s-a extins sediul administrativ s-a stabilit la Sălsig cu primul notar Kincsos.

Administrația era maghiară condusă exclusiv de notari maghiari, iar primarul ales de popor din rândurile plugarilor români.

Ocupația locuitorilor era în mare parte plugăritul și creșterea vitelor mai târziu pe lângă agricultură s-au mai ocupat cu exploatarea pădurilor adică lemnarii sau cei care se ocupau cu lemnul în construcții de case confecționau lăzi, lădoaie pentru haine, hambare pentru cereale, căzi, butoaie și altele, iar alții se ocupau cu împletitul nuielilor din care confecționau: coșuri, coșercii sau ambalaje pentru damijene. Pe Someș erau situate două mori pe apă numite morile popilor. Venitul celor două mori reprezenta simbria celor doi preoți.

Prima școală a fost în țințirumul bisericii iar primul dascăl a fost Vartoc, cel care a fost și cantor la biserică, iar după moartea lui a rămas fiul lui Nuțu a lui Vartoc. Plata dascalului era 3 cupe de graunțe de familie și ceva bani, așa zisă repartiția pe popor. Școala era prevăzută fără bănci, copii se așezau pe jos pe sumanele lor, iar focarul se făcea cu lemne aduse cu bucata de copiii care mergeau la școală.

Învățământul nu era obligatoriu, învățau numai aceia care de bună voie și cu dragoste de carte voiau să cunoască cartea românească scrisă cu litere cirile.

Statul maghiar s-a oferit să construiască o școală nouă (deoarece cea veche era într-o stare deplorabilă, pe punctul de a se prăbuși) dar cu o condiție, ca să treacă sub jurisdicțiunea statului iar limba de predare să fie cea maghiară, în limba română să se predea numai religia. Dar satul a rezistat și a influențat și alte sate din jur să

facă la fel , de a rămâne sub jurisdicțiune bisericească cu limba de predare română, dar istoric și geografic în maghiară. În școală se propuneau literele latine, acest lucru dovedește că au fost oameni cu o puternică credință în Dumnezeu.

3.2. Așezare geografică și suprafață

Comuna Sălsig este situată la extremitatea sud-vestică a județului Maramureș, în partea de est a Culmii Codrului, în zona denumită generică "Codru". Din punct de vedere etnografic, comunei Sălsig face parte din Țara Codrului, o zonă de interferență a județelor Maramureș, Sălaj și Satu Mare.

Comuna Sălsig este situată pe malul stâng al Someșului, ceea ce îi confer un aspect de câmpie, pe lângă cel preponderant deluros. Teritoriul comunei mai este străbătut și de pârâul Sălaj.

Comuna Sălsig are o suprafață totală de 2038,8 ha, din care 593,26 Ha intravilan și 1445,54 Ha extravilan.

Foto: Harta Comunei Sălsig
Sursa: Arhiva foto S.C. ADM PROJECT CAD S.R.L.

Vecinii comunei sunt:

▶ județul Satu Mare	N-V
▶ comuna Fărcașa	N-E
▶ comuna Mireșu Mare	E
▶ comuna Ulmeni	S
▶ comuna Ariniș	S-V
▶ comuna Asuaju de Sus	V

3.3. Cadru natural

Zonă de mare rezonanță și afirmare a neamului românesc din cele mai vechi timpuri până astăzi, este o regiune încântătoare din punct de vedere al frumuseții. Are un relief în trepte unde dealurile, șesul și Lunca Someșului se îmbină armonios. Valea Someșului și dealurile Codrului au oferit condiții prielnice dezvoltării comunității umane, încă din epoca străveche și antichitate.

Foto: Relieful comunei Sălsig

Sursa: <http://www.Salsig.ro/>

Clima

Comuna Sălsig, situată în Depresiunea Baia Mare, are climă temperat-continentală, influențată de curenții de aer din N-V. Iernile sunt lungi, iar verile cu temperaturi moderate. Se întâlnesc fenomene meteorologice deosebite de ceață, zăpadă, gheață, secetă, brumă timpurie, înghețuri târzii. Primăvara, uneori cad brume târzii care afectează culturile agricole, grindina cade mai rar.

Temperatura

Valoarea medie a temperaturii aerului în comuna Sălsig este de circa 9.3 °C , specifică climatului temperat-continental cu influențe vestice, oceanice și baltice. În decursul anului se observă faptul că temperatura medie este caracterizată de oscilații sezoniere, evidențiindu-se sezonul rece față de cel cald.

Astfel, în luna Ianuarie temperatura medie a ultimilor ani este de -1,7°C ceea ce marchează ierni cu temperaturi care în puține zile ating pragul de îngheț. În următoarele luni, spre sfârșitul iernii și primăvara, temperatura medie a aerului crește ușor, fiind de +1°C în Februarie, 4.4 °C în Martie, 10.6°C în Aprilie, 17.7°C în Mai. Datorită modificărilor climatice din ultimii ani, trecerea de la o temperatură la alta se

face brusc, atât sezonier, cât și de la o zi la alta. Vara, temperaturile medii ale aerului depășesc 17°C, în luna Iunie fiind de 17,7°C, în luna Iulie de 19,2°C, iar în luna August de 19,2°C. Valorile medii crescute din timpul verii se datorează în special gradului mare de radiație solară, dar și a altitudinilor relativ scăzute, deluroase.

Precipitațiile

Cantitatea de precipitații ce cade anual în această zonă este de aproape 470 mm, în timpul iernii și primăvara observându-se cele mai scăzute cantități, mai exact în luna Februarie (309 mm), iar cele mai mari în luna Iunie (879 mm).

Iarna cantitatea medie de precipitații este de 430 mm în luna Decembrie, urmând în luna Ianuarie să crească brusc la 294 mm, iar în luna Februarie crește ușor până la 309 mm. În luna Martie cantitatea medie de precipitații ajunge la 321 mm, crescând apoi la 339 mm în luna Aprilie, cunoscută și ca lună secetoasă, observându-se chiar și o valoare scăzută a umidității aerului.

Cea mai mare valoare a cantității medii de precipitații este întâlnită în luna Iunie, cu o valoare de circa 879 mm. Valori relativ mari ale cantităților medii de precipitații sunt observate și în lunile Mai (705 mm), Iulie (595 mm), August (522 mm).

În luna Septembrie cantitatea medie de precipitații scade la 422 mm, crescând apoi la circa 495 mm în luna Octombrie și 329 mm în luna Noiembrie.

Vânturile

În ceea ce privește regimul vântului, în arealul comunei Sălsig vântul suflă cu o intensitate foarte scăzută, media anuală a vitezei acestuia fiind de circa 1.2 m/s, ceea ce nu favorizează acest areal pentru producerea energiei electrice eoliene.

Rețeaua hidrografică

La 1 km de vatra satului se întinde lunca Someșului, ce constituie albia superioară a râului și care odata cu trecerea timpului, se îngustează datorită acțiunii de eroziune a apei. Totuși se încearcă stoparea acestui fenomen prin „legarea” Someșului în zonele mai afectate.

Vegetația.

În această comună, predomină un pronunțat caracter deluros. Aceste dealuri s-au format prin depunerea materialelor grosiere la marginea zonei montane la sfârșitul neozoicului. Aceste materiale au fost puternic erodate de către acțiunea

apelor curgătoare. Dealurile au suprafețe mari acoperite de păduri de stejar caracteristice climei. Între speciile pădurii apar stejarii pufoși și stejarii brumării.

Spații Verzi

Comuna Sălsig dispune de o suprafață de 2.99 Ha (conform PUG comuna Sălsig) de spații verzi compuse din spații de agrement din incinta școlilor, grădinițelor și terenurilor de sport.

Parcul comunal din Sălsig, un proiect finalizat în anul 2016, se bucură și în ziua de azi de pașii copiilor ce îi străbat aleile înconjurate cu zone înșămânțate cu gazon. Parcul beneficiază de un spațiu modern de joacă pentru copii, cât și zone de relaxare pentru adulți. Pe lângă instalațiile pentru copii, parcul este dotat cu diverse obiecte de mobilier urban. De precizat e faptul că iluminatul parcului este total independent față de iluminatul public, acesta realizându-se prin intermediul unui sistem ce funcționează pe bază de energie solară; ceea ce face această zonă să fie cu adevărat „VERDE”.

Foto:Parc comunal Sălsig
Sursa foto: Primaria Sălsig

Arii naturale protejate

Aria naturală protejată Bârsău - Șomcuta s-a constituit ca arie naturală protejată prin Legea 5/2000 privind aprobarea Planului de Amenajarea Teritoriului Național-categoria a IV-a IUCN a zonei protejate, având codul ROSCI0275. Aria se întinde pe teritoriul a două județe: Județul Satu Mare și Județul Maramureș și are suprafața totală de 4751 ha. Situl este în principal important pentru amfibieni și lilieci.

Scopul administrării ariei este acela de conservare a habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice, diversității biologice.

Flora si fauna

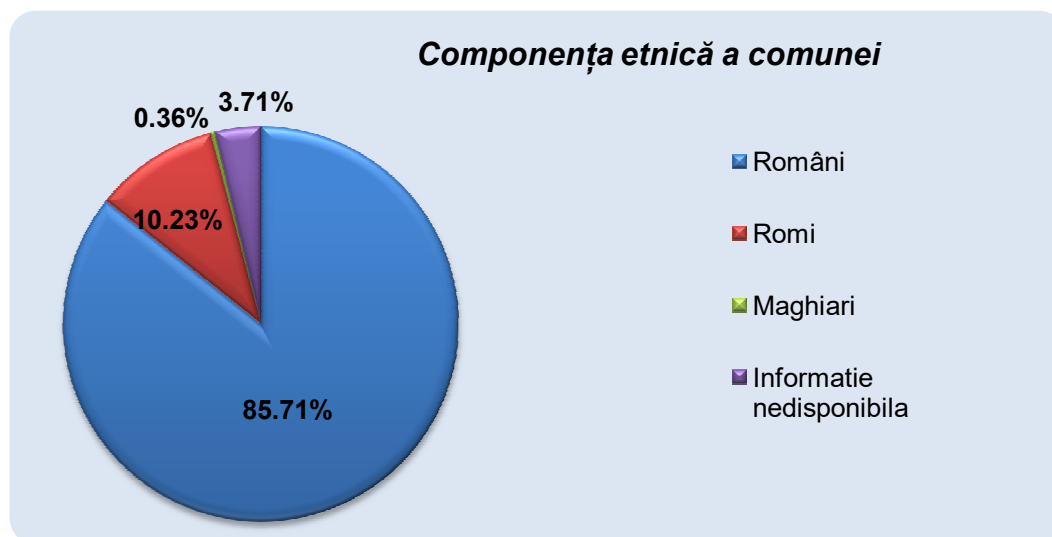
Flora și fauna localității prezintă o trecere de la cea muntoasă la Câmpia Transilvaniei. În ceea ce privește fauna, regăsim în această zonă: vulpi, căprioare, mistreți, iepuri, veverițe și păsări: fazani, uliu, ciocănitoarea, graurul, pițigoiul, codobatura, prepelița, cucul etc.

3.4. Populația

Sporul natural este indicele demografic care caracterizează creșterea sau scăderea numărului unei populații. Acesta reprezintă diferența dintre valorile natalității, respectiv a numărului născuților vii și valorile mortalității, respectiv a numărului persoanelor decedate, în cursul unui an. Populația reprezintă elementul de bază al potențialului economic al unui teritoriu, astfel cunoașterea aspectelor privind numărul, structura și evoluția acesteia în timp reprezintă punctul de pornire al tuturor analizelor. Populația rurală reprezintă cea mai dinamică componentă a spațiului rural și o resursă potențială deosebit de importantă pentru dezvoltarea satelor, cu un rol hotărâtor în definitivarea politicilor de dezvoltare rurală.

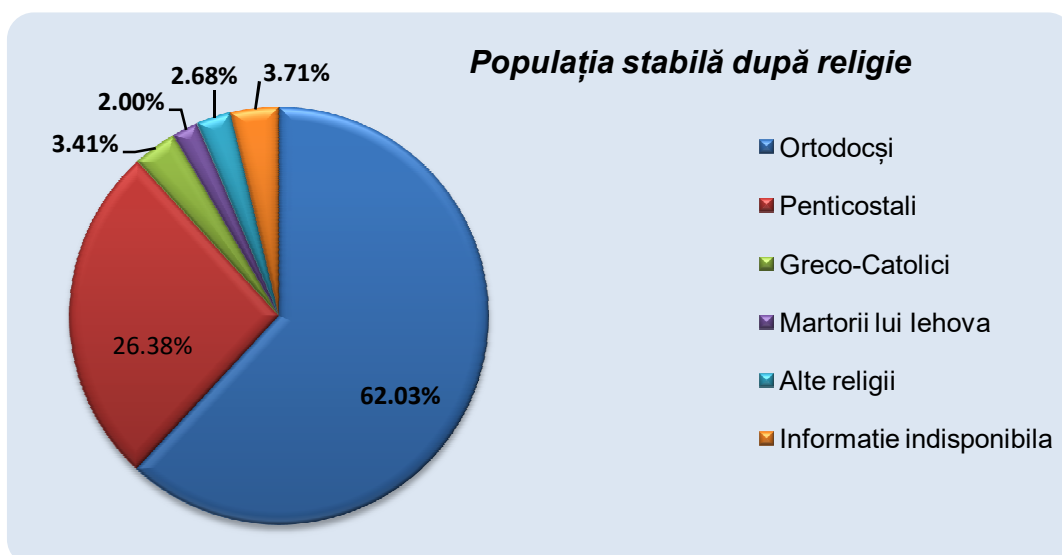
Populația comunei Sălsig este reprezentată prin totalitatea oamenilor ce locuiesc pe teritoriul acestui spațiu geografic, diferă ca număr în decursul zecilor și sutelor de ani. Evoluția demografică a comunei Sălsig, așa cum rezultă din statisticile vremii, reflectă atât dezvoltarea în timp a localității, cât și în procesul istoric de formare a satelor acesteia. Numărul exact de locuitori, la o anumită dată, se poate afla numai în urma recesământelor.

Populația comunei Sălsig se ridică la 1.680 locuitori conform datelor Direcției Județene de Statistică Maramureș. Majoritatea locuitorilor sunt români (85.71%), romi (10.23 %), maghiari (0.36 %), informație nedisponibilă (3.71%).

Din punct de vedere confesional, locuitorilor comunei sunt împărțiți în mai multe religii:

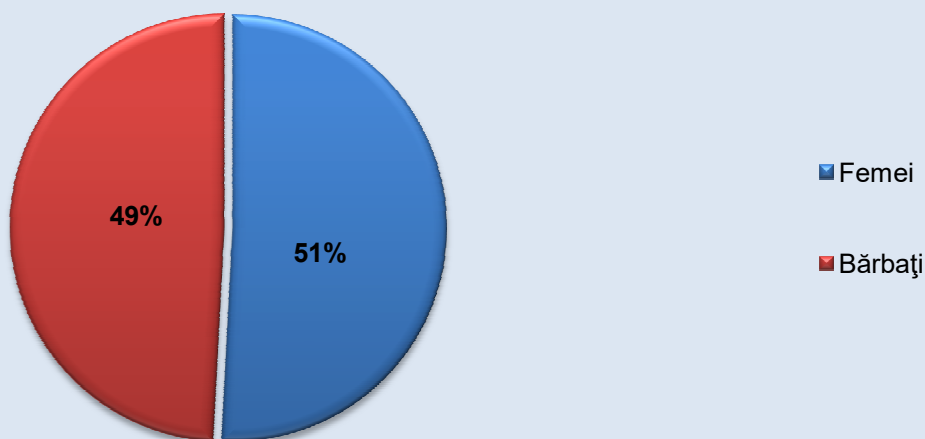
- ▶ Ortodocși (62,03 %)
- ▶ Penticostali (26,38 %)
- ▶ Greco-Catolici (3,41 %)
- ▶ Martorii lui Iehova (2,68 %)
- ▶ Alte religii (1,46%)
- ▶ Informație indisponibilă (3,71 %)

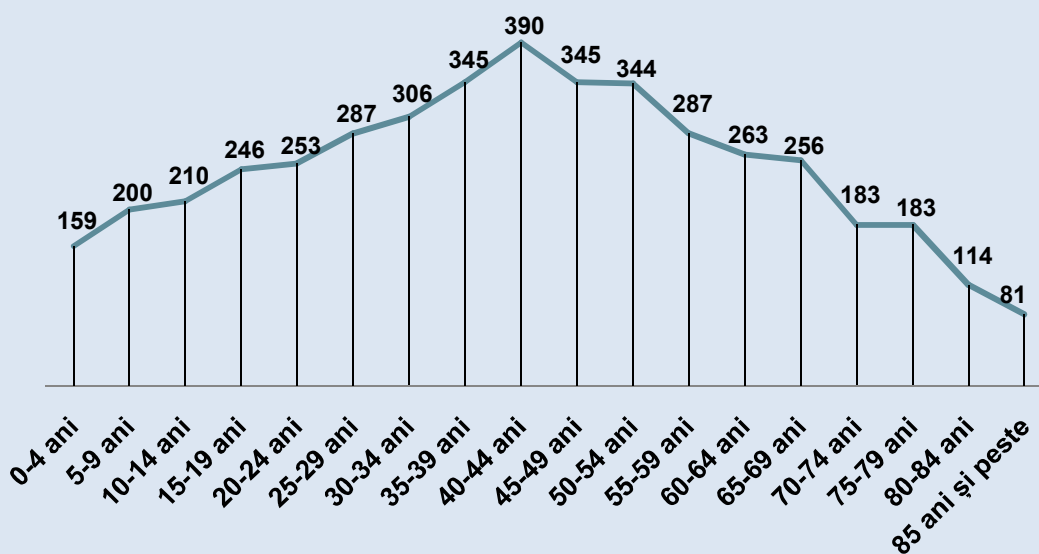
La 1 iulie 2020, populația comunei Sălsig era de **1680 locuitori**, din care :

- ▶ 854 femei
- ▶ 826 bărbați

Populația după sexe

Structura populației comunei Sălsig pe grupe de vârstă

(Sursa: Direcția Județeană de Statistică Maramureș)

3.5. *Învățământ și educație*

În anul 1911 s-a zidit prima școală învelită cu șindrilă și prevăzută cu bănci și locuință pentru dascăli, care este situată în colțul uliței(actuala școală veche) cu suma de 38.000 de coroane, valuta aur, care a fost repartizată pe credincioși deoarece școala era sub oblăduirea bisericii, iar ca director era protopopul Andrei Centea. Vasile Stefutiu o luminată figură de dascăl este inițiatorul mișcării artistice din Sălsig, contribuie la zidirea noului loc de școală și va începe alfabetizarea adulților.S-a născut la 10 .02. 1888, moare la 15.03. 1976. Om de o reală cultură cunoaște bine limbile maghiară și germană. Și-a dedicat întreaga viață ridicării stării sociale a satului.În 1909 a înființat un cor țăranesc pe trei voci bărbătești cu scopul de a unii sufletul satului într-un moment greu, gândindu-se la condițiile vitrege de atunci.Corul a dăinuit până în 1915 când dirijorul a fost chemat sub arme. Se reîntoarce în 1918 și se apucă cu ardoare de muncă intensificând culturalizarea țăranimii.Se face remarcat în îndeplinirea acțiunilor, “ASTREI” cât și cercul cultural “PETRU BRAN”al învățătorilor din jur a cărui președinte a fost.Din anul 1932 Vasile Stefutiu este numit revizor școlar și se retrage din funcția de dirijor.

Un alt fiu al Sălsigului a fost învățătorul Ștefan Dulf (n. în 27.03.1906-d. în 11.06. 1974)crescut sub influența marelui sau înaintaș Vasile Stefutiu a cărui elev a fost. La 1 septembrie 1926 este numit învățător în satul Tohat. Timp de 14 ani cât a stat aici s-a ocupat de construirea școlii pe zidurile căreia a fixat memoria poetului, PETRE DULFU” printr-o placă omagială.În 1930 a înființat un cor al tineretului din Tohat cu care a fost prezent la toate manifestările.În 1940 el reușește să se transfere în satul natal Sălsig, unde l-au prins anii perioadei fasciste. Împreună cu dascălul său Vasile Stefutiu au dus o muncă acerbă pentru viață și pâine împotriva străinilor nedrepți și cruzi.La gândul să reînvie vremurile de altădată el reface corul din Sălsig. Era de o modestie proverbială, de o bunătate excesivă, înarmat cu o răbdare ieșită din comun. Reușește în scurt timp să alcătuiască un repertoriu de 30 de cântece. Ajuns director la școala din Sălsig împreună cu Vasile Barbus reușesc să aducă corul la componența de 80 de persoane într-o formă mixtă pe patru voci. Au obținut frumoase succese participând la faza pe raion aducând locul 1.În anul 1951 se dă în folosință căminul cultural din Sălsig, grădinița de copii a luat ființa în 1948 în localul școlii vechi.În 1954 s-a înființat Biblioteca Comunală cu primul bibliotecar VASILE CHIRILĂ .În 1964 s-a construit școala nouă cu patru

clase, iar în 1974 s-a mai adăugat la aceasta încă două săli. Învățământul obligatoriu a început din anul 1965 extinzându-se la opt clase.

În prezent, școala Gimnazială Sălsig cuprinde :

Grădinița cu program normal; Școala Primară 1; Școala Primară 2 și Școala gimnazială.

În cadrul Grădiniței cu program normal sunt active în momentul de față 2 grupe cuprinzând 35 preșcolari.

Școala primară nr.1 are patru clase, având în total 48 elevi înscriși.

Școala primară nr.2 cuprinde două programe: grădiniță cu o grupa a 22 de preșcolari și învățământul primar care cuprinde două clase, cu 30 de elevi. Școala gimnazială cuprinde tot două programe: o clasă a 12 elevi în învățământul primar și patru clase pentru învățământul gimnazial, înregistrând 76 elevi. Din totalul de 223 elevi/preșcolari înscriși în momentul actual în programul de învățământ al Școlii Gimnaziale Sălsig, învățământul preșcolar cuprinde 57 de copii împărțiți în trei grupe. Învățământul primar cuprinde 90 elevi împărțiți în șapte clase și învățământul gimnazial cu un total de 76 elevi împărțiți în patru clase.

3.6. Economia și Mediul de afaceri

Scurt istoric despre mediul economic al localității, în trecut

În anul 1907 se înființează Agenția P.T.T.R în casa lui IOAN CHIRILA (zis IONUS), cu funcționara LUIZA OSIANU. În anul 1950 a luat ființă C.A.P-ul al cărui sediu a fost instalat în locuința fostului moșier din Sălsig GHEORGHE BANCOS. Tot aici au funcționat două ateliere de fierărie, unul condus de POP AUGUSTIN și unul de POP IOAN. Magazinul alimentar a fost instalat în casa fostei locuitoare din Sălsig ROZALIA NEVELTIS. Atelierul de croitorie a fost condus de VASILE ARDELEAN, fiu al satului. Atelierul de cizmărie a fost la locuința lui STEFAN DULF (unde este și acum).

La ora actuală, devine evidentă nevoia unor preocupări susținute din partea administrațiilor locale de a asigura un climat favorabil mediului economic, de a iniția politici de dezvoltare economică care să țină cont de particularitățile locale (poziție geografică, resurse naturale, resurse umane, tradiții și oportunități economice), de contextele regionale și extraregionale și care totodată să fie parte a strategiilor și politicilor de dezvoltare locală, al căror obiectiv central să fie reprezentat de optimizarea dezvoltării prin prisma armonizării tuturor subsistemelor teritoriale.

În conformitate cu principalul nivel de raportare în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului, pentru economia comunei Sălsig sunt relevante o serie de principii ce trebuie să stea la baza dezvoltării locale durabile:

- ▶ **principiul integrării**, ce presupune faptul că nimic nu se desfășoară izolat, că între toate componentele sistemului există o continuă intercondiționare fără de care nu ar putea fi sintetizat întregul;
- ▶ **principiul subsidiarității** ia în calcul faptul că deciziile sunt luate la nivel local și regional, pentru o gestionare mai bună a situației existente și pentru o intervenție specifică fiind necesară o implicare a actorilor locali din cuprinsul teritoriului;
- ▶ **principiul cauzalității** – căutarea continuă a cauzelor fenomenelor și proceselor, cu scopul explicării efectelor;
- ▶ **principiul funcționalității** rezultă din acțiunea integrată a tuturor componentelor geografice
- ▶ **principiul parteneriatului** face referire la o colaborare evidentă între toți participanții unui plan de amenajare, indiferent de scara abordată, pe de o parte proiectanți, pe de altă parte beneficiari, fie ei actori locali implicați, fie luând forma comunității umane locale;
- ▶ **principiul programării** condiționează aplicabilitatea măsurilor și acțiunilor propuse, fără a căror etapizare nu se poate ajunge la un rezultat concret;
- ▶ **principiul complexității** – imaginea completă a sistemului teritorial analizat poate fi redată atât printr-o analiză secvențială a componentelor, dar și printr-o îmbinare perfectă a acestora într-un tot unitar;
- ▶ **principiul rentabilității, al avantajului comparativ**, direct și indirect, conform căruia orice activitate economică se justifică față de societate numai dacă este utilă și eficientă. Eficiența activității poate fi apreciată prin indicatori de rentabilitate, cost-beneficiu, dar și prin efectele economice indirecte antrenate pe plan economic și social.

În prezent, în cadrul comunei Sălsig, funcționează mai multe entități economice dintre care:

- ▶ Farmacia Balsam, cu domeniul de activitate produse farmaceutice;
- ▶ Bancos Anamaria II și Cirt Stefan II, în domeniul articole de fierărie și sticlă, vopsită, funcționează două întreprinderi;
- ▶ Impact Wood S.R.L. în domeniul mobilă, covoare;

- ▶ P.F.A Dragos Lucica, în domeniul Coafură și alte activități de înfrumusețare;
- ▶ S.C. Valeanu S.R.L, La Snack Sergiu S.R.L nr. 19 și Antal Vasilica în domeniul Bar și Cafe-bar;
- ▶ P.F.A Zah Ancuta Neluta în domeniul Produse nealimentare;
- ▶ S.C Dru Lacto Prod S.R.L în domeniul Fabricarea produselor lactate;
- ▶ S.C Prima Mineral S.R.L. în domeniul Execuția pietrișului și nisipului;
- ▶ Darida Ana-Mirela II în domeniul Produselor alimentare și tratamente naturiste;
- ▶ P.F.A Barla Melinda Eva, Bran Violeta Adriana II, P.F.A Bancos Cornelia, Pop Florica II și La Snack Sergiu S.R.L nr.123. în domeniul Produselor alimentare, băuturi și tutun;

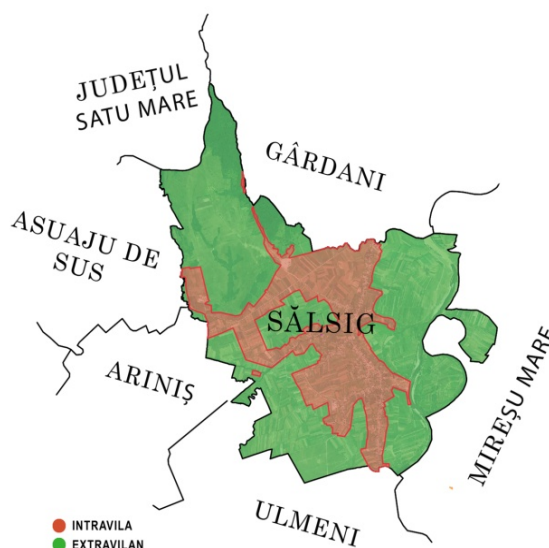
3.7.Agricultura

Cea mai mare parte a suprafeței comunei este reprezentată de teren arabil, apoi de pășune și fânețe. Zona nu prezintă condiții prielnice pentru cultivarea tuturor soiurilor de cereale sau legume, motiv pentru care aprovizionarea populației se face de la piețe prin intermediul unor comercianți din zonă. Suprafețele de teren din comuna Sălsig sunt lucrate în cea mai mare parte în exploatații individuale. Datorită așezării și a terenurilor, locuitorii din Sălsig se ocupă cu agricultura, pomicultura, legumicultura.

În ceea ce privește sectorul primar, comuna Sălsig dispune de un mare potențial în creșterea animalelor, propice unei pomiculturi și zootehnii moderne dar insuficient exploatare; Aici poate fi promovată cu adevărat o agricultură ecologică, factorii externi de poluare fiind aproape inexistenți.

Conform PATJ Maramureș, comuna Sălsig este încadrată în zona agricolă de timp mixt, unde este caracteristică îmbinarea culturii plantelor și creșterii animalelor: cultivarea cartofului, a grâului și secarei, creșterea intensivă a porcinelor, bovinelor pentru lapte și păsărilor, dar și specializarea pe agricultura ecologică, atât în domeniul creșterii animalelor (ovine), cât și în domeniul vegetal (pășuni și fânețe ecologice, plante medicinale).

Sectorul agricol UAT Sălsig este compus din teren intravilan in suprafață de 593,26 Ha și teren extravilan in suprafață de 1445,54 Ha iar sectorul zootehnic conține 3660 de animale.

*Foto: Intravilanul și Extravilanul comunei Sălsig
Sursa: Arhiv S.C. ADM PROJECT CAD S.R.L*

3.8. Sănătate

Circumscripția sanitară umană din comună, a luat ființă în 1951. Primii medici au fost dr. VASILE GLODAN și LIA GLODAN. Dispensarul veterinar s-a construit în 1963, primul medic veterinar a fost RADU MOHAN.

În prezent, la nivel de comună există un punct farmaceutic și un dispensar în cadrul căruia își desfășoară activitatea medicul de familie.

Asistența medicală la domiciliu este asigurată de către un asistent comunitar

3.9. Servicii publice

Caracterizarea generală a Primăriei

Primăria Comunei Sălsig este organizată și funcționează potrivit prevederilor Legii nr.215/2001 privind administrația publică locală, cu modificările și completările ulterioare, OUG 57/2019 și în conformitate cu hotărârile Consiliului Local Sălsig privind aprobarea organigramei a numărului de posturi și a statului de funcții ale aparatului propriu de specialitate. Primarul, viceprimarul, secretarul împreună cu aparatul propriu de specialitate constituie o structură funcțională cu activitate permanentă, denumită Primăria Comunei Sălsig care aduce la îndeplinire hotărârile Consiliului Local și dispozițiile primarului, soluționând problemele curente ale colectivității locale. Consiliul Local Sălsig, prin primăria comunei realizează atribuțiile conferite de Legea administrației publice locale nr. 215/2001 cu modificările și

completările ulterioare, OUG 57/2019. Toate informațiile de interes public utile pentru cetățenii comunei sunt prezentate și actualizate la avizierul din holul primăriei.

În trecut, Primăria nu a avut o clădire proprie, ci a fost instalată pe la diferiți locuitori care aveau case mai spațioase. În anul 2009 s-a dat în folosință actualul loc al Primăriei Sălsig.

Conducerea Primăriei Comunei Sălsig :

Primar Pop Daniel

Viceprimar Păcurar Marin

Secretar Sorina-Carmen Keizer

Aparatul administrativ al comunei Sălsig este compus din 15 posturi din care:

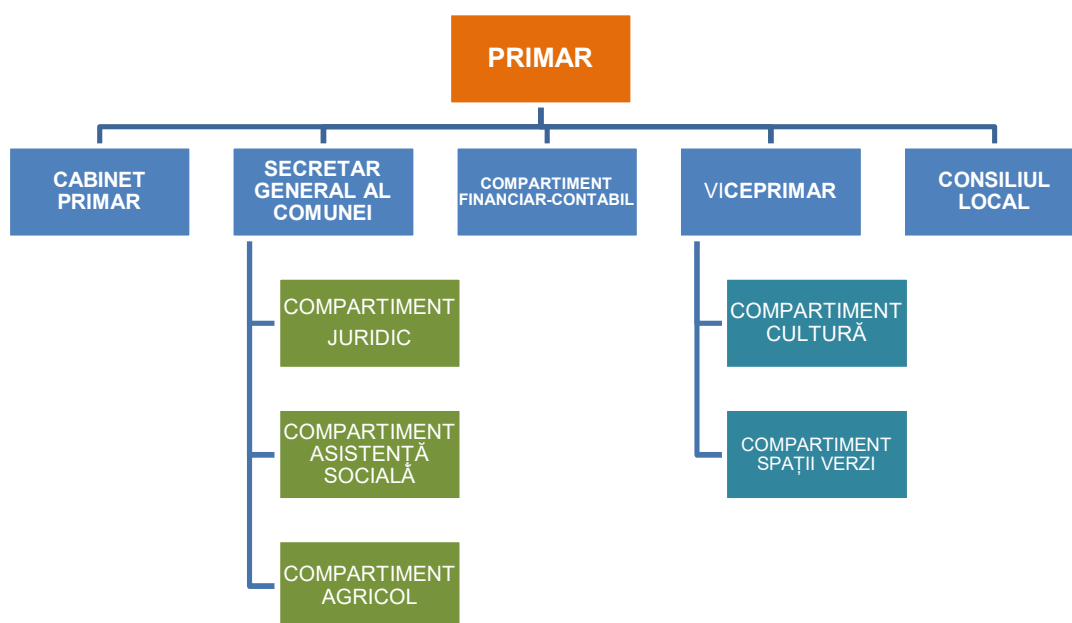
- ◆ 2 funcții de demnitate publică
- ◆ 8 funcții publice din care: 1 funcție de conducere și 7 funcții de execuție
- ◆ 5 funcții contractuale de execuție

Conform Organigramei Primăriei Sălsig ,aparatul administrativ al comunei Sălsig cuprinde următoarele compartimente:

- Compartimentul Juridic : 1 funcție publică
- Compartimentul Asistență Socială :1 funcție publică,1 funcție

contractuală;

- Compartiment Agricol :1 funcție publică
- Compartiment Financiar Contabil: 2 funcții publice
- Compartiment Impozite si Taxe: 2 funcții publice
- Compartiment Cultură: 2 funcții contractuale
- Compartiment Spații Verzi: 2 funcții contractuale

Consiliul Local Sălsig are in componenta 11 consilieri locali:

1. Păcurar Marin- Partidul Mișcarea Populară ;
2. Luca Florian-Lucian –Partidul Social Democrat
3. Fatul Vasile- Partidul Social Democ
4. Zah Dorin Vasile- Partidul Social Democrat
5. Luca Ioan- Partidul Social Democrat
6. Chișiu Ioan- Partidul Mișcarea Populară.
7. Dulfu Liviu- Partidul Mișcarea Populară.
8. Zah Ligu-Stefan – Partidul Mișcarea Populară.
9. Chirila Doru-Aurel- Partidul Mișcarea Populară.
10. Taloș Dorel- Partidul Național Liberal
11. Bancoș Marcel- Partidul Libertate, Unitate și Solidaritate

(Conform datelor furnizate de către Primăria Sălsig).

Servicii publice:

◆ **Servicii de asistență socială**

Biroul de Asistență Socială din cadrul Primăriei, are rolul de a identifica și de a soluționa problemele sociale ale comunității, din domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor cu dizabilități, cu venituri mici, precum și a altor persoane aflate în situație de risc.

◆ **Servicii comunitare de utilitate publică:** salubritate, iluminat public ;

În cadrul Primăriei se găsește politica publică de salubritate care asigură respectarea mediului la nivelul comunității și arealului comunei Sălsig. Deșeurile menajere sunt colectate de către operatorul de salubritate Drusal SA și sunt transportate la depozitul de deșeuri de la Baia Mare. O problemă de mediu cu impact atât asupra calității factorilor de mediu cât și asupra esteticii peisajului o reprezintă depozitarea necontrolată a deșeurilor în diverse locuri neamenajate (albiile râurilor, pe marginea drumurilor etc.). Pentru aceasta se iau permanent măsuri de prevenire și sancționarea celor vinovați de încălcarea normelor de mediu. Iluminatul public din Comuna Sălsig se face prin intermediul societății naționale de furnizare S.C. Electrica S.R.L., prin axa de electrificări rurale Seini - Cehu Silvaniei, printr-o linie aeriană de medie tensiune (20KV),

◆ **Servicii de ordine publică**

În comuna Sălsig există un post de poliție, care este atașat la Secția de poliție Rurală din Fărcașa.

◆ **Servicii pentru situații de urgență**

Autoritățile publice se preocupă și de siguranța cetățenilor din punctul de vedere al prevenirii riscurilor în situații de urgență. O sarcină importantă asumată de către administrația publică locală este identificarea riscurilor de apariție a dezastrelor naturale (care se produc independent de activitatea oamenilor) și antropice (care se produc datorită activităților necorespunzătoare de utilizare a spațiului geografic, precum și formularea unei strategii sectoriale pentru prevenirea, gestionarea și tratarea apariției riscurilor, atât cu mijloace proprii puse la dispoziție de către Primăria Sălsig în colaborare cu factorii responsabili la nivel de zonă., județ, regiune, cu precădere Inspectoratul Județean pentru Situații de Urgență. De asemenea la nivelul primăriei funcționează o grupă de pompieri voluntari iar o unitate specializată de pompieri militari care dispune de o infrastructură dedicată, și de dotare cu autospeciale pentru stins incendii, se afla la 8 km în localitatea Fărcașa

3.10 Transportul

Axa rutieră principală este formată din drumul județean DJ 108A, care traversează comuna Sălsig aproximativ pe direcție nord - sud, prin intravilanul satului Sălsig, pe partea stângă a râului Someș (în sensul de curgere al apei). Pe acest drum, traficul este de intensitate relativ mare, având în vedere că este o axă de transport rutier importantă între municipiile Baia Mare- Satu Mare - Zalău, pe de o parte, și comunele de pe valea Someșului, cu legătură mai departe spre Transilvania și respectiv spre Ungaria, accesul spre Municipiul Baia Mare este bun, datorită formelor de relief care nu impun o trecătoare, ca și în cazul comunelor din Țara Maramureșului. Cele mai apropiate aeroporturi de Comuna Sălsig sunt: Aeroportul Internațional Baia Mare (Tăuții Măgherauș) la 37 km, Aeroportul Internațional Satu Mare la 70 km, Aeroportul Internațional Avram Iancu Cluj Napoca la 118 km.

3.11 Cultură

Nicolae Iorga descrie acest ținut pitoresc ca pe un adevărat tablou: „...drumul Someșului, ascuns de dealuri cu păduri, care au făcut pe cărturarii noștri să numească această țară a Sălagiului: Silvania... valea aceasta nouă n-are un râu care să se vadă, căci apa Sălagiului e numai o scurgere săracă, prezarită într-o râpă. Dar cele mai line dealuri desfașoară la soare coastele lor străbătute de plugul roditor. E încă o țară de pâine la picioarele muntelui”.

În ansamblul acțiunilor cultural-educative din Sălsig se înscrie activitatea Căminului Cultural, a bibliotecii, a lăcașelor de cult și nu în ultimul rând satul tradițional.

◆ Mănăstire Făget, cu hramul „Înălțarea Domnului”

Pe o colină înaltă, pe dealul Sălsigului, lângă șoseaua ce leagă Baia Mare de Cehul Silvanie, în zona numită „Codru-Chioar”, înconjurată de pomi fructiferi și flori, își face simțită prezența o construcție albă, impunătoare, a carei lumină radiază făgăduință și speranță. Aceasta este Mănăstirea Făget, cu hramul „Înălțarea Domnului”; un loc de vis ce aduce mangâiere sufletească oricărei persoane pe care pașii o poartă în acea zona, a luat naștere la fel de nostalgic prin intermediul visului părintelui Cornel Bot. În Joia Mare a anului 1999, acestuia i s-a spus în vis să ridice o Mănăstire într-un așa numit loc „Dealul Mănăstirii”. Cercetând „Cartea de aur”, părintele a aflat că acolo a existat cândva o mănăstire și a rugat un batrân să îl îndrume spre acel loc.

După parcurgerea unui drum anevoios, pe o cărare plină cu spini, a ajuns în poienița încarcată cu flori, unde se află în prezent Mănăstirea.

După realizarea drumului de acces, s-au început lucrările propriu-zise pentru mănăstire, s-a turnat fundația bisericii și a chiliei, urmând ca în anul 2001 aceasta a renăscut. În prezent, s-au organizat cercetări de suprafață pe dealul Sălsigului, în vederea identificării locului numit „La Mănăstire” unde se presupunea că ar fi existat acea mănăstire, însă cercetările efectuate pe o suprafață relativ restrânsă nu au avut nici un rezultat, nefiind descoperite vestigii arheologice.

Foto: Biserica cu hramul Înălțarea Domnului din cadrul Mănăstirii Făget.”
Sursa: Primaria Sălsig

◆ Biserica Ortodoxă, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”

Biserica a fost construită între anii 1890-1900. În timp, aceasta a suferit diverse degradări, iar începând cu anul 2018 s-au început lucrări de reabilitare a acesteia, dar și construirea de corpuri noi precum un Altar de vară, montarea unei troițe, construirea unui lumânărar. Toate acestea pentru ca azi să ne bucurăm de imaginea reînprospătată a bisericii.

Foto: Biserica Ortodoxă Sălsig
Sursa: Primaria Sălsig

◆ **Biserica Greco-Catolică, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”**

Foto: Biserica Greco-Catolică
Sursa: Primaria Sălsig

◆ **Biserica Penticostală Betel**

Foto: Biserica Penticostală Betel
Sursa: Primaria Sălsig

◆ **Sala Regatului Martorilor lui Iehova**

Foto: Sala Regatului Martorilor lui Iehova
Sursa: Primaria Sălsig

◆ **Căminul Cultural**

◆ Foto: Căminul Cultural
Sursa: Primaria Sălsig

◆ **Biblioteca**

Personalități locale:

- ◆ Dorel Topan (n. 1963) - pictor și scenograf
 - 12 expoziții personale în perioada 2006-2013
- ◆ Ștefan Bitan (n. 1929) – eseist și traducător
 - Vol. Serghei Esenin -1969
 - Labiș-Albatrosul ucis -1970
 - Istoria literaturii universale.Sec XX -1971

Fiu al Sălsigului ȘTEFAN BITAN, profesor de literatură universală și comparată la Facultatea de Litere a Universității, BABEȘ BOLYAI” din Cluj-Napoca s-a născut la 11.01.1929 în Sălsig, a luat doctoratul cu o teză despre Esenin și Lirica Europeană. Este membru a Uniunii Scriitorilor din România din 1972. Între anii 1957-1963 a fost redactor la revista,TRIBUNA”.A fost titular al catedrei de limbă și civilizație românească la facultatea de litere a Universității din Lisabona.(dic. de aut. Maramureșeni.

Trebuie să amintim cu mândrie că din Sălsig au participat la 1 decembrie 1918 la Marea Unire, următorii locuitori: GHEORGHE PASCUT, PETRU DULF a lui CHIFORUC și GHEORGHE POP a PISTII.

3.12 Turismul

Turismul este o latură nu foarte dezvoltată a comunei Sălsig. În comuna Sălsig structura de cazare respectiv de servire a mesei sunt slab reprezentate, dar în împrejurimi exista pensiuni si Complexe turistice care practica turismul de agrement si agroturism / turism rural:

- Cabana Ocolului Silvic,

Loc de regăsire și conectare cu natura, Cabana Ocolului Silvic este situată în mijlocul pădurii, aproape de drumul principal al comunei Sălsig. Aceasta beneficiază de un lac de agrement, barcă, având o capacitate de cazare de 10 persoane, fiind un loc de relaxare, cat și un loc de desfășurare pentru pescuitul sportiv si de agrement.

- Primăria comunei Sălsig intenționează să dezvolte in locul numit „Hagau” o mini pârtie de sanieuș și tubing.

3.13 Situația Socială

În cadrul Primăriei comunei Sălsig, Asistența Socială are rolul de a efectua anchete sociale privind persoanele singure care nu au surse de venit precum și grupurile vulnerabile cum ar fi alte grupuri vulnerabile ca persoane de vârstă a treia, persoane cu dizabilități etc.

Altfel se asigură serviciul social primar de consiliere socială (cu privire la acordarea de prestații, asistență în întocmirea cererilor și gestionarea dosarelor cu privire la aceste prestații), se gestionează măsurile de asistență a persoanelor cu handicap, inclusiv a celor care beneficiază de însoțiri.

Asistența socială se ocupă și de anchete sociale în cazul divorțurilor atunci când în urma căsătoriei sunt rezultați copii minori (în vederea încredințării minorului de către instanța de judecată); Anchete sociale și caracterizări ale minorilor cercetați de către poliție sau procuratură; Referate de anchetă socială solicitate de instanțele de judecată pentru persoane care solicită întreruperea executării pedepselor prin inovarea unor motive de ordin familial.

Creșterea numerică îngrijorătoare a grupurilor dezavantajate ca urmare a scăderii nivelului de trai și a restricționărilor accesului pe piața muncii, mai ales ca urmare a crizei globale, dar și din alte cauze, scade îngrijorător conștientizarea nevoii de cultură și civilizație, paralel cu acoperirea acestuia prin gustul pentru mediocru, semivalori sau non-valori. De aceea, factorii de decizie în administrarea politicilor publice sunt datori să asigure accesul liber și suportabil din punct de vedere al taxelor pentru locuitori – persoane și grupuri, mai ales a celor dezavantajate, la actul de cultură, la valorile patrimoniului, la educație, la sănătate și ocrotire, prin evitarea oricăror discriminări, inclusiv la nivel social.

Viața Asociativă .La nivelul Comunei Sălsig, societatea civilă reprezentată prin cetățeni, grupuri de cetățeni, organizații neguvernamentale, asociații, sindicate, trebuie înconjurată să se implice în procesul decizional, deoarece „gradul de participare al populației la actul decizional condiționează realizarea dezvoltării durabile.”

Facilitarea implicării participative a societății civile la nivelul Comunei Sălsig în elaborarea și validarea prin consultare publică a Comunei Sălsig pentru perioada 2021-2027 este cea mai elocventă dovadă a capacității comunității de a-și gestiona și direcționa dezvoltarea socio-economică, prin alăturarea la efortul Administrației publice locale, Consiliul Local și Primăria Comunei Sălsig. La nivelul Administrației Publice Locale s-a conștientizat faptul că este nevoie de realizarea unui parteneriat

public între administrația locală, societățile economice, asociații agricole, organizații non-guvernamentale și cetățeni, în vederea fondării unei baze de dezvoltare cu centre de greutate pe asentimentul larg al comunității.

Capitolul 4. EVALUAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ PRECEDENTĂ 2014-2020

Evaluarea strategiei de dezvoltare locală aplicată de comuna Sălsig, județul Maramureș în perioada 2014 - 2020 este necesară pentru identificarea și analiza rezultatelor, efectelor, mecanismelor implementării și formularea de recomandări și lecții învățate. Evaluarea rezultatelor strategiei este utilă pentru furnizarea dovezilor și informațiilor cu caracter strategic referitor la ceea ce s-a obținut și cum s-a obținut, prin implementarea strategiei în vederea îmbunătățirii strategiei pentru perioada 2021-2027. Astfel, pe orizontul de timp 2014-2020, au fost identificate domenii prioritare corelarea cu domeniile de intervenție fiind redată mai jos, prinse în prioritățile operaționale la nivel național.

4.1.Portofoliu de proiecte demarate/implementate în perioada 2014 - 2020:

- ◆ Realizare trotuare si alei pietonale in comuna Sălsig- anul 2016
- ◆ Reabilitare si modernizare străzi rurale in comuna Sălsig - anul 2018
- ◆ Reabilitare acoperiș școală Cartier-anul 2020
- ◆ Reabilitare acoperiș bloc de locuit din comuna Sălsig - anul 2019
- ◆ Reabilitare drum pășune deal- anul 2019
- ◆ Capelă mortuară in comuna Sălsig anul 2021

În ceea ce privește relevanța strategiei anterioare, aceasta poate fi apreciată din punctul de vedere al relevanței față de nevoile socio-economice identificate în analiza contextului anterior. Pentru analiza eficacității, respectiv a progresului înregistrat în realizarea obiectivelor propuse este necesară o evaluare a modului în care măsurile de acțiune propuse în cadrul strategiei și-au atins țintele stabilite. Impactul Strategiei de Dezvoltare Locală 2014-2020 este evaluat prin prisma efectului de ansamblu al beneficiarilor aduse de strategie asupra unui număr cât mai mare de persoane, justificând astfel utilitatea strategiei.

Capitolul 5. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT este o metodologie de analiză a unui proiect. Numele este descriptiv: Strengths (puncte tari), Weaknesses (puncte slabe), Opportunities (oportunități), Threats (riscuri).

Vom încerca să stabilim punctele tari și slabe ale comunei precum și oportunitățile prezente și viitoare, dar și ce s-ar întâmpla dacă am urmări planul de dezvoltare propus de prezenta strategie. De la bun început trebuie spus că fără o strategie, nu te poți nici dezvolta, nici atrage investitori și nici fonduri europene. De aceea, conducerea primăriei Sălsig a înțeles pericolul și a făcut demersuri pentru realizarea acestei Strategii de Dezvoltare Locală, ceea ce ne dorim să evidențiem sunt concluziile, analiza informațiilor cunoscute și sinteza lor printr-o perspectivă mai aplecată spre dezvoltare spre cerințele secolului XXI, spre programe și proiecte. Analiza de față stă la baza întregii lucrări și este forma modernă de a justifica proiecte. Marea artă a acestei analize este să transformăm ceea ce până ieri era o imposibilitate, într-o victorie. Orice comună trebuie să asimileze și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa în viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă haotică, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se consumă irațional resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru coerent și când există o coordonare la nivel strategic. Procesul de planificare strategică (PPS) a vizat definirea reperelor strategice de dezvoltare a comunității pe o perioadă de 5-7 ani. Etapele metodologice principale ale PPS au fost următoarele: realizarea unei analize preliminare, stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a comunității analiza sectorială a domeniilor strategice principale și articularea documentului strategic. Principalele care au stat la bază PPS au fost asigurarea validității științifice, implicarea comunității, transparența, obiectivitatea, coerența și continuitatea demersului. Pentru a da roade însă planificarea strategică trebuie însoțită de promovarea, la nivelul administrației publice, a unui management strategic integrat la toate nivelurile capabil să identifice și să speculeze, oportunitățile apărute în beneficiul comunității.

Pentru a avea certitudine că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare a comunei, în cadrul limitărilor impuse de resursele locale disponibile și pentru accesarea fondurilor prin care Uniunea Europeană susține politica de dezvoltare regională s-a impus elaborarea strategiei de dezvoltare locală

pentru perioada 2021-2027. Punctele forte și cele slabe sunt legate de comună și de strategiile acesteia, și de modu cum se compară cu concurența. Oportunitățile și amenințările vin dinspre mediul de piață și din direcția concurenței, de regulă sunt factori asupra cărora zona, în general, nu are niciun control. Analiza SWOT permite concentrarea atenției asupra zonelor cheie și realizarea de prezumții (presupuneri) în zonele cărora există cunoștințe mai puțin detaliate. În urma acestei analize se pot decide dacă zona își poate îndeplini planul și în ce condiții.

În cele ce urmează ne propunem analiza situației locale, din perspectiva potențialului investitor în economia locală a comunei Sălsig. Atragerea de întreprinzători va genera ocupare profesională, venituri crescute ale locuitorilor, o utilizare mai eficientă a resurselor locale, apariția resurselor financiare necesare demarării unor proiecte de reabilitare/extindere a infrastructurii fizice și sociale, de protecție a mediului pentru promovarea zonei, etc. Analiza își propune o prezentare a punctelor tari, slabe, a oportunităților și a riscurilor care determină spațiul geografic și socio-uman al comunei Sălsig, fiind împărțită pe capitolele de mai jos, în vederea atragerii investitorilor și investițiilor în zonă.

1.AGRICULTURĂ ȘI DEZVOLTARE RURALĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▶ Suprafața teritorial administrativă a comunei este de 2178 ha împărțită în: intravilan 225,88 ha, extravilan 1952 ha, teren arabil, păduri 235 ha, pasuni 201 ha ▶ Potențial agricol ridicat (existența culturilor agricole); ▶ Existența suprafețelor de pășuni și fânețe ▶ Posibilitatea extinderii activităților agrozootehnice; ▶ Proprietatea privată asupra terenului ,suprafeței agricole și a efectivului de animale; ▶ Utilizarea redusă a pesticidelor și îngrășămintelor; ▶ Potențial pentru dezvoltarea sectorului zootehnic; ▶ Existența forței de muncă disponibilă la costuri rezonabile; ▶ Existența forței de muncă în comună; ▶ Dezvoltarea durabilă a agriculturii și prin utilizarea redusă a îngrășămintelor. ▶ Drumul judetean 108 A ▶ Retea de apa potabila si canalizare ▶ Retea de gaz ▶ Retea de telefonie mobila, Orange,Vodafon,internet,TV prin cablu ▶ Retea electrica si iluminat public ▶ Retea de drumuri comunale modernizate	▶ Agricultura practică este una de subzistență; ▶ Ponderea mare a persoanelor vârstnice care lucrează în agricultură; ▶ În sectoarele din agricultură utilizarea tehnică este precară; ▶ Promovarea insuficientă a zonei rurale și a produselor specifice; ▶ Imposibilitatea producătorilor agricoli de a acumula capital și de a demara activități care să le aducă venituri suplimentare. ▶ Fondurile financiare insuficiente pentru modernizarea și popularea infrastructurii zootehnice; ▶ Promovarea insuficientă a produselor alimentare și nealimentare tradiționale; ▶ Lipsa inovării în agricultură; ▶ Dificultăți de comercializarea producției agricole; ▶ Lipsa unui depozit en-gros pentru producatori ▶ Costuri ridicate pentru terenurile agricoli ▶ Personal insuficient in cadrul Primariei ▶ Resurse financiare scăzute la dispozitia Primariei

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Investițiile din agricultură și practicarea agriculturii moderne, de mare productivitate; ▶ Existența unei finanțări europene importante pentru agricultură ținute pe categorii specifice; ▶ Sprijinul oferit de AFIR cu privire la accesarea fondurilor europene; ▶ Înfiiințarea complexelor agrozootehnice pentru creșterea animalelor (ovine și bovine); ▶ Înfiiințare ferme apicole; ▶ Promovarea produselor tradiționale locale pe piața regională; ▶ Dezvoltarea agriculturii bio și eco; ▶ Posibilitatea dezvoltării microfermelor în mediul rural; ▶ Creșterea competitivității sectorului agricol prin sprijinirea tinerilor fermieri în dezvoltarea afacerilor;	▶ Numărul de concurenți în creștere pentru produsele agroalimentare de pe piața Uniunii Europene; ▶ Migrația forței de muncă și părăsirea activităților agricole; ▶ Orientarea tinerilor spre alte domenii de activitate; ▶ Dezechilibrul accentuat între prețurile inputurilor tehnologice (îngrășăminte, pesticide, semințe, lucrări mecanice) și prețurile de valorificare a produselor agricole a determinat în ultimele decenii o puternică decapitalizare a producătorilor agricoli; ▶ Creșterea suprafeței terenurilor agricole neutilizate; ▶ Absența unui cadru legal pentru protejarea producției agricole interne ▶ Cadrul legislativ instabil; ▶ Slaba informare a producătorilor agricoli cu privire la normele europene; ▶ Resurse financiare reduse pentru finanțarea și co-finanțareaproiectelor finanțate prin Fondri Structurale, Fonduri de Coeziune, FEADR și FEP; ▶ Cunoștințe sumare legate de elaborarea și implementarea proiectelor finanțate din Fonduri Structurale, Fonduri de Coeziune, FEADR și FEP.

2. INFRASTRUCTURĂ ȘI MEDIU

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▶ Comuna nu are sate aparținătoare; ▶ Au fost executate lucrări cu specific de gospodărire a apelor care au dus la limitarea riscurilor naturale de contaminare mai ales în perioadele de producere a inundațiilor: rețele de alimentare cu apă și canalizare realizate recent, cu un grad mare de acoperire a localității; ▶ Elaborarea de planuri împotriva poluărilor accidentale din sistemul de canalizare și a stației de epurare; ▶ Contract pentru colectarea selectivă a deșeurilor menajere cu un operator autorizat (Drusal Baia-Mare); ▶ Suprafețe mari de pădure, aer curat de munte; ▶ Inexistența activităților industriale mari poluante;	▶ Dezinteresul agenților economici pentru protejarea mediului și creșterea calității acestuia; ▶ Dotarea necorespunzătoare cu echipamente; ▶ Interesul scăzut al agenților economici în protecția mediului înconjurător; ▶ Este necesară extinderea rețelelor de infrastructură de bază rețele de apă, canalizare existente; ▶ Lipsa unor servicii bancare; ▶ Pânza freatică este foarte aproape de suprafața solului ceea ce înlesnește poluarea apei prin intermediul activităților gospodărești; ▶ Inexistența la nivel local a unui specialist care să elaboreze proiecte de mediu;

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Modernizarea drumurilor; ▶ Extindere și modernizare trotuare, alei pietonale și asfaltarea unor drumuri ; ▶ Îmbunătățiri funciare în vederea asigurării și amenajării pajiștilor necesare asigurării hranei animalelor; ▶ Modernizarea infrastructurii rutiere prin programe județene; ▶ Mărirea suportului financiar acordat de Uniunea Europeană prin Fonduri Structurale pentru finanțarea proiectelor de infrastructură și mediu; ▶ Posibilitatea accesării unor programe de finanțare, comunitare ale Uniunii Europene pentru sprijinirea dezvoltării infrastructurii în mediu rural, în special FEADR; ▶ Oportunitatea de protejare a florei, faunei, solului și a acviferelor prin programe și protejarea mediului de extinderea sistemului de canalizare; ▶ Construirea unei săli de sport; ▶ Construire teren de sport multifunctional; ▶ Transformarea unei Săli multiconfesionale de rugăciune în Capela ▶ Reabilitarea dispensarului uman;	▶ Informații sumare legate de normele europene de mediu în rândul IMM; ▶ Cunoștințe insuficiente legate de elaborarea și implementarea proiectelor finanțate din Fonduri Structurale, Fonduri de Coeziune, FEADR și FEP, pentru proiecte de infrastructură și mediu; ▶ Schimbări climatice; ▶ Riscurile de mediu: inundații, alunecări de teren, eroziunea solului, seceta și cutremurele; ▶ Defrișări necontrolate; ▶ Instabilitatea legislației; ▶ Riscul ca populația să nu poată suporta tarifele la serviciile de furnizare apă și canalizare; ▶ Poluarea florei, faunei, solului și a acviferelor – prin lipsa acoperirii complete cu rețea de canalizare a comunei;

3.ECONOMIC

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
▶ Forță de muncă disponibilă; ▶ Existența rețelor de comunicații (telefonie, cablu, internet); ▶ Potențial de dezvoltare a turismului în zonă; ▶ Spații și terenuri disponibile pentru dezvoltări antreprenoriale; ▶ Existența în localitate a agenților economici, care ajută la dezvoltarea localității și la crearea de noi locuri de muncă; ▶ Gradul ridicat de adaptare pe piață al forței de muncă cu pregătire antreprenorială și educațională medie și superioară (se reflecta în servicii, număr de microîntreprinderi, inclusiv PFA); ▶ Principalele facilități de natură a atrage investitorii sunt: -Investitii in extinderi de rețele electrice gaz,apa,canal;	▶ Procesul de îmbătrânire a populației; ▶ Tendința accentuată de migrațiune a forței de muncă în afara țării; ▶ Infrastructura instituțională pentru sectorul privat este slab dezvoltată (servicii financiare, servicii de consultanță pentru începerea unei afaceri); ▶ Inexistența legăturilor cu unități de cercetare-dezvoltare; ▶ Lipsa unei rețele informaționale menită să asigure comunicarea între potențialii parteneri în proiecte de dezvoltare a serviciilor sociale;

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Dezvoltarea și diversificarea serviciilor productive; ▶ Fenomenul migratoriu pozitiv dinspre mediu urban spre comunitatea din mediul rural; ▶ Valorificarea resurselor locale, realizând producții ce iau calea orașului; ▶ Punerea la dispoziție de terenuri și spații din comună care pot fi folosite pentru dezvoltări antreprenoriale; ▶ Participarea la târguri de profil; ▶ Oportunități de finanțare prin Proiecte depuse și/sau în faza de elaborare pregătite pentru finanțare de la AFIR, programe de finanțare ale UE, programe naționale, buget local/județan, etc; ▶ Oportunități de dezvoltare prin investiții private și parteneriat public-privat privind constructia unei piete agro-alimentare; ▶ Încheierea de parteneriate a autorităților locale, cu investitori locali sau străini; ▶ Valorificarea tradițiilor locale în diverse activități economice;	▶ Amenințarea financiară a crizei globale, care poate afecta investitorii, încetinind sau chiar stopând ritmul investitorilor, mai ales în structurile de industrie și turism în zona rurală; ▶ Riscuri ale mediului de afaceri – prin instabilitate legislativă și politici fiscale împovărătoare; ▶ Riscuri ale mediului de afaceri – pentru investitori în turism, prin aplicarea unor măsuri restrictive de investiții și exploatare a acestora în faza de start-up; ▶ Creșterea riscului de producere a unor situații de urgență ca urmare a dezvoltării activităților economice; ▶ Sporirea riscului producerii de infracțiuni ca urmare a diversificării/extinderii activităților economice din comună; ▶ Slaba competitivitate a agenților economici locali;

4. EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
► Existența unităților școlare; ► Suficienta cuprindere a preșcolarilor prin existența grădinițelor; ► Existența bibliotecilor și a căminelor culturale; ► Programe de investiții pentru reabilitarea infrastructurii educaționale; ► Resurse umane bine pregătite profesional în domeniul educației, infrastructura aferentă învățământului primar și gimnazial corespunzător dezvoltată; ► În comuna Sălsig se organizează cursuri de calificare, de specializare, de instruire și/sau perfecționare, cu concursul furnizorilor de instruire pe domenii specifice, de către furnizori de instruire și alte forme; ► Grad înalt de instruire a populației, iar numărul persoanelor neștiutoare de carte – analfabete, este mic; ► Farmacie; ► Dispensar;	► Scăderea calității învățământului la nivel național cu repercursiuni la nivel local; ► Scăderea demografică a populației va conduce la micșorarea populației școlarizate în învățământul primar și gimnazial; ► Lipsa unor politici educaționale care să fie corelate cu cererea de pe piața muncii; ► Lipsa psihologilor școlari; ► Cadre specializate care fac naveta; ► Scăderea nivelului de pregătire al resurselor umane; ► Clădirile școlilor necesită lucrări de reabilitare și modernizare; ► Nu există personal salariat pentru activități culturale;

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Corelarea sistemului national de educație cu cerințele europene în domeniu; ▶ Investiții private în domeniul educației; ▶ Existența unor programe comunitare și naționale de asigurare a accesului la educație pentru populațiile dezavantajate; ▶ Politici de stimulare a ocupării posturilor vacante pentru cadrele didactice și a menținerii cadrelor calificate; ▶ Reabilitarea scolilor; ▶ PUG-ul contine masurile ce trebuie întreprinse;	▶ Scăderea gradului de instruire școlară a populației tinere; ▶ Scăderea natalității datorată și lipsei de coerență a politicilor sociale; ▶ Grad ridicat de părăsire timpurie a sistemelor de educație și formare profesională continua; ▶ Necorelarea între politica de reorganizare a sistemului de educație și investiții realizate; ▶ Persoanele cu grad de scolarizare ridicat parasesc localitatea pentru slujbe mai bine platite;

5.RESURSE UMANE - PIAȚA MUNCII

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
► Populație stabilă în comuna Sălsig în număr de 1680 persoane; ► Populația aptă de muncă în procent mare; ► Numărul societăților comerciale în număr mare în comună pe diferite domenii de activitate: prelucrarea lemnului, construcții de locuințe, alimentație publică și comerț ambulant, cazane de fiert țuică, atelier de croitorie, prestări servicii și turism; ► Transparența funcționării sistemului instituțional pentru fiecare angajat; ► Specialiști în domenii variate de activitate cum ar fi: agricultură, sivicultură și pescuit în industrie și construcții precum și în sectorul terțiar;	► Pregătirea școlară și deci nivelul de educație al populației rurale mult mai redus decât în mediul urban; ► Migrarea persoanelor tinere spre mediul urban și străinătate, mai cu seamă a celor cu pregătire profesională înaltă; ► Adaptarea mai lentă a populației rurale mature și vârstnice la schimbările și provocările lumii actuale, în general și la fenomenul mobilității și reconversiei profesionale, în special ► Procesul de îmbătrânire a populației; ► Oferta de formare profesională neadaptată cerințelor de pe piața muncii locale și a economiei locale; ► Creșterea numerică îngrijorătoare a grupurilor dezavantajate ca urmare a scăderii nivelului de trai și a restricționărilor accesului pe piața muncii, mai ales ca urmare a crizei globale, dar și din alte cauze, scade îngrijorător conștientizarea nevoii de cultură și civilizație, paralel cu acoperirea acesteia prin gustul pentru mediocru, semivalori sau non-valori; ► Insuficiența măsurilor în perspectiva de încurajare a procesului de repopulare – (populația a crescut în ultimii ani) pentru restabilirea tinerilor în comună, reîntoarcerea persoanelor plecate la muncă în străinătate, etc.

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Implicarea autorităților locale în problemele comunității; ▶ Exemple de succes ale unor localnici cu inițiativă; ▶ Existența Strategiei Naționale Antisărăcie; ▶ Posibilitatea accesării unor programe de finanțare guvernamentale pentru reconversie profesională și crearea de noi locuri de muncă pentru șomeri;	▶ Ieșirea persoanelor calificate din viața activă, ceea ce duce la micșorarea numărului acestora; ▶ Fenomenul de reducere a populației rurale; ▶ Creșterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieței muncii, economiei locale și asistenței sociale în perspectivă; ▶ Dispariția tradițiilor locale, o dată cu trecerea timpului;

6. TURISM

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
► Este situată în zonă de câmpie- deal , dispune de un important potențial natural cu peisaje de un pitoresc aparte și locuri de agrement deosebite; ► Sărbători și tradiții locale păstrate și dezvoltate; ► Păstrarea tradițiilor și meșteșugurilor tradiționale cresc atractivitatea turistică a comunei; ► Accesibilitate bună a zonelor turistice – starea corespunzătoare a drumurilor naționale; ► Resurse naturale variate, peisaj montan unic, cu păduri de foioase și conifer, pajiști colinare și alpine, ape repezi de munte, atractiv și cu zone protejate declarate monumente ale naturii; ► Existența unei Manastiri aflate in constructie;	► Inexistența unor puncte turistice si de atracție pentru vizitatori;

OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
▶ Organizarea de concursuri sportive, festivaluri folclorice, sărbători populare poate crește capacitatea de promovare a potențialului turistic local; ▶ Oportunitatea finanțărilor privind înființarea de structuri de turism și transformarea/adaptarea gospodăriilor proprii în structuri de primire turistică-pensiuni de turism și activități de agrement; ▶ Posibilitatea aplicării unor proiecte de promovare și marketing local și zonal, în domeniul competitivității și turismului;	▶ Reacția redusă a mediului local la schimbările și provocările zilelor noastre, conducând la scăderea competitivității teritoriului comunei în favoarea altor teritorii, considerate mai interesante de către investitorii în turism; ▶ Nepromovarea suficientă a zonei pentru atragerea turiștilor; ▶ Migrarea turistică către alte regiuni;

Rezultatul Analizei SWOT

Orice comună trebuie să asimileze și să promoveze o viziune strategică în ceea ce privește dezvoltarea sa în viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă haotică, în cadrul căreia se pot rata oportunități și se consumă irațional resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele și programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru coerent și când există o coordonare la nivel strategic. Procesul de planificare strategică (PPS) a vizat definirea reperelor strategice de dezvoltare a comunității pe o perioadă de 6 ani.

Etapele metodologice principale ale PPS au fost următoarele: realizarea unei

analize preliminare, stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a comunității, analiza sectorială a domeniilor strategice principale și articularea documentului strategic. Principiile care au stat la baza PPS au fost asigurarea validității științifice, implicarea comunității, transparența, obiectivitatea, coerența și continuitatea demersului. Pentru a da roade, planificarea strategică trebuie însoțită de promovarea, la nivelul administrației publice, a unui management strategic integrat, la toate nivelurile, capabil să identifice și să speculeze oportunitățile apărute în beneficiul comunității.

În echivalență cu ideile de bază ale formulării strategiei și cu posibilitatea de dezvoltare a comunei Sălsig, noțiunea strategică trebuie exprimată astfel încât transcrierea sa într-un plan strategic se garantează prin pachetul de acțiuni pe care îl promovează la creșterea economică, creșterea bazei de impozitare, crearea de locuri de muncă și îmbunătățirea calității mediului de viață a comunității. Noțiunea strategică de dezvoltare se transpune astfel printr-o dezvoltare economică datorată poziției geostrategice a comunei, determinată de atingerea de investitori, de activități economice și organizații în zona. În acest scop, trebuie urmate două direcții prioritare: îmbunătățirea gradului de atractivitate a comunei (prin îmbunătățirea imaginii, a calității vieții, prin revitalizare) și facilități de atragerea firmelor private (prin investiții în infrastructură, oferta de terenuri și clădiri, servicii strategice, facilități fiscale, etc.) Pentru a avea certitudine că politicile și programele existente corespund necesităților de dezvoltare a comunei Sălsig, în cadrul limitărilor impuse de resursele locale disponibile și pentru accesarea fondurilor prin care Uniunea Europeană susține politica de dezvoltare regională a fost impusă elaborarea strategiei de dezvoltare locală pentru perioada 2021-2027.

Punctele forte și cele slabe sunt legate de comună și de strategiile acesteia, dar și de modul cum se compară cu concurența.

Oportunitățile și amenințările au venit dinspre mediul de piață și din partea concurenței; acești factori, de regulă, nu au niciun control asupra zonei, în general.

Analiza SWOT ia în considerare organizarea așezării, performanțele acesteia, produsele cheie și piețele strategice. Analiza SWOT permite concentrarea atenției asupra zonelor cheie și realizarea de prezumții (presupuneri) în zonele asupra **căroră** există cunoștințe mai puțin detaliate. În urma acestei analize se poate decide dacă zona își poate îndeplini planul și în ce condiții.

Unele "oportunități" și "amenințări" pot apărea din "punctele tari" și "punctele slabe" ale comunei. Amenințările pot fi concrete sau potențiale.

În urma analizei SWOT s-au identificat trei principii prioritare care au stat la baza elaborării strategiei în vederea dezvoltării durabile, și anume:

Capitolul 6. POLITICI PUBLICE INTREPRINSE ÎN TERITORIU

Obiective strategice

Strategia de Dezvoltare Locală a fost realizată pe baza consultării comunității prin aplicarea de chestionare. Obiectivele se vor materializa în proiecte, subprograme sau programe care vor ține cont de următoarele:

- ◆ potrivirea dintre scopurile fixate în obiectivele și programele prezentei Strategii de Dezvoltare Locală;
- ◆ gradul de popularizare, care presupune existența mecanismului de dezbateri și consultări;
- ◆ existența unor resurse financiare limitate, care determină modalitatea de cofinanțare și mecanismele juridice pe care se întemeiază un proiect, subprogram sau program;

- ◆ evaluarea constantă a oportunităților realizării unor investiții în zonă de către autoritatea publică, care va lua în calcul nu numai resursele sale financiare prezente, ci și cele viitoare, de asemenea opțiunile populației, astfel încât să încurajeze responsabilitatea comunitara și individuala, precum și parteneriatul în realizarea unui proiect de dezvoltare locală;
- ◆ implicarea părților interesate în realizarea unui program, subprogram sau proiect;
- ◆ Implicarea tuturor partenerilor, cum ar fi societatea civilă sau administrația publică locală sau grupuri interesate, este direcția cea mai stabilă pentru implementarea imediată a obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Locală.

Strategia de Dezvoltare Locală începe de la următoarele idei de bază:

- ◆ Promovarea imaginii comunei în general și a standardului calitativ al serviciilor din comună;
- ◆ Crearea unor condiții de viață mai bune pentru locuitorii comunei prin înființarea de noi locuri de muncă și oferirea de locuințe;
- ◆ Informarea asupra oportunităților care se regăsesc în zona celor din mediul privat care doresc să investească fie în proiecte singulare sau în proiecte de parteneriat, fie consultări permanente;
- ◆ Acceptarea unei anumite adaptabilități la schimbările ce au loc în comună;
- ◆ Construirea strategiei pe caracterul social al proceselor, pe suportul și participarea comunității.

Una dintre cele mai importante etape în programarea strategică, ce are loc pe parcursul sau chiar în urma efectuării auditului teritorial care oferă informațiile de bază cu privire la situația comunității în cauză, este consultarea publică. Acest proces, prin care practic are loc consultarea locuitorilor comunității, are rolul de a realiza un tablou detaliat al realităților vieții în comunitate, identificând atitudini, așteptări, interese și convingeri ale locuitorilor privind chestiunile legate de situația actuală și dezvoltarea așteptată a comunității lor. De asemenea, acest proces are avantajul de a asigura premisele pentru alegerea și prioritizarea corectă a direcțiilor de dezvoltare și de investiții, în același timp responsabilizând și implicând direct cetățenii în dezvoltarea comunității lor, simțindu-se astfel parte a acestui proces de evoluție.

La nivelul administrației publice locale, există o plajă variată de surse de finanțare pentru proiectele de investiții de interes local. Alegerea sursei de finanțare

optime pentru un proiect de investiții dezvoltat la nivel local, implică o bună cunoaștere a legislației naționale în vigoare, a legislației europene în materie de fonduri, a Programelor Operaționale aferente finanțările UE, precum și a nevoilor curente și viitoare ale comunității locale. Ca urmare, pentru un obiectiv de investiții local, în cazul de față la nivelul comunei Sălsig, pot fi luate în considerare una sau mai multe surse de finanțare:

- ▶ Bugetul local;
- ▶ Bugetul județului Maramureș;
- ▶ Bugetul de stat;
- ▶ Programe guvernamentale;
- ▶ Fonduri europene structurale și de investiții (prin Programele Operationale și PNDR);
- ▶ Granturi;
- ▶ Institutii financiare interne și internationale;
- ▶ Alte surse de finanțare (ambasade, fundatii, organizatii etc);

Ținând cont de prioritățile și setul de acțiuni stabilite, s-a conturat o listă de posibile proiecte pentru a fi implementate la nivelul comunei Sălsig în vederea dezvoltării localității și îmbunătățirii per ansamblu a calității vieții. Entitatea responsabilă pentru implementarea acestor proiecte, autoritatea publică locală, va fi orientată spre mobilizarea tuturor părților de interes în vederea unirii eforturilor și obținerea rezultatelor propuse.

În acest sens, va urmări eficientizarea gestionării mijloacelor publice prin identificarea celor mai potrivite opțiuni de finanțare, organizarea corectă a licitațiilor și respectarea procedurilor specifice de implementare a proiectelor, controlul strict asupra executării bugetului la nivelul fiecărui proiect, atribuirea de responsabilități personalului din primărie, reevaluarea întregului sistem de resurse și servicii publice și transmiterea unor activități către sfera privată. Un element cheie al oricărui proiect îl reprezintă modul de satisfacere a nevoilor comunitatii locale. Necesitățile de finanțare reprezintă o cuantificare a nevoilor locale, indiferent de sursa de finanțare.

În continuare s-a realizat un portofoliu de proiecte care sintetizează nevoile comunei Sălsig în perioada 2021-2027 și care cuprinde, totodată, o serie de previziuni cu privire la investițiile care se pot realiza în viitor. Lista de proiecte prezentată în continuare nu este exhaustivă, ci reprezintă o propunere de proiecte considerate importante pentru localitate. Orice nou proiect (față de cele menționate

în portofoliu) va putea fi implementat în perioada 2021- 2027, dacă va fi considerat oportun și necesar.

Strategia de dezvoltare locală a comunei va fi instrumentul de lucru al administrației publice locale, agreat de întreaga comunitate locală care va orienta gândirea, decizia și acțiunea către obiective superioare sau către premisele obiectivelor, fără ca pe parcurs să existe abateri datorate urgențelor sau avantajelor și dezavantajelor ce pot interveni în anumite momente. De asemenea, Strategia de dezvoltare locală a comunei se dorește a fi, în aceeași măsură, un instrument de lucru pus la dispoziția tuturor factorilor interesați în progresul economico - social al comunei, iar pe de altă parte, tiparul traseului armonios pentru orizontul de timp propus până în 2027.

Strategia de dezvoltare locală se dorește a fi ghid de prezentare a tuturor obiectivelor de dezvoltare indicând totodată direcțiile de dezvoltare specifice și în final detaliate în acțiuni punctuale ce se vor constitui ca viitoare proiecte ale administrației publice locale.

Utilizarea instrumentelor de consultare a comunității locale a determinat adaptarea tuturor propunerilor de acțiuni, în final, strategiade dezvoltare locală fiind în consens cu aspirațiile locuitorilor comunei. Importanța acestui aspect este dată atât de certitudinea implicării viitoare a comunității locale în implementarea strategiei de dezvoltare locală, cât și de posibilitatea asumării depline și conștiente a acesteia.

În procesul de elaborare a strategiei de dezvoltare locală, administrația publică locală lansează procedura de consultare a comunității locale din localitate asupra propunerii finale. Strategiile pe termen lung trebuie evaluate cu atenție, mai ales cu privire la viitoarele rezultate. Trebuie luat în considerare și faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut deoarece și situațiile neprevăzute pot și ele să exercite o influență importantă asupra lor.

6.1. OBIECTIVE GENERALE

Obiectivele principale ale strategiei de dezvoltare locală a comunei Sălsig sunt:

- ▶ Asigurarea accesului permanent al populației și al agenților economici la infrastructura edilitară (apă, gaze, căi de transport);
- ▶ Creearea condițiilor de desfășurare a activităților de învățământ și de amenajare a spațiului din cadrul școlilor și grădinițelor la standarde europene;
- ▶ Ameliorarea condițiilor igienico-sanitare ale locuitorilor prin construirea, amenajarea și dotarea unităților sanitare;

- ▶ Ameliorarea posibilităților de transport prin executarea de drumuri locale, care să permită accesul la drumurile publice, județene și naționale;
- ▶ Ocrotirea mediului înconjurător prin adaptarea sistematică cu standardele de mediu din Uniunea Europeană pe care România va trebui să le atingă în totalitate;

***Proiectele Pentru perioada 2021 – 2027, la nivelul comunei
Sălsig pentru dezvoltarea echilibrată a comunității:***

◆ Asfaltare drumuri 3 km	- finalizat 850 m
◆ Amenajare alei pietonale si pistă de biciclete	- finalizat
◆ Construcția podului rutier peste pârâul Salaj	- proiect in derulare
◆ Amenajare teren de sport (gazon sintetic)	- finalizat 90 %
◆ Construcție sală de sport prin CNI	- proiect in derulare
◆ Reabilitare si modernizare sursa de alimentare cu apa si extindere canalizare	- proiect in derulare
◆ Extindere rețea electrică și iluminat stradal	-proiect in derulare
◆ Racordarea imobilelor la rețeaua principală de gaz	- proiect in derulare
◆ Reabilitare dispensar uman	- proiect in derulare
◆ Reabilitarea, extinderea si dotarea Școlii Primare si Școlii Gimnaziale din comuna Sălsig	- proiect in derulate
◆ Construirea de Capele mortuare	proiect in derulare
◆ Construirea unei noi stații de epurare a apelor uzate	- stadiu de proiect
◆ Construirea de blocuri ANL in comuna Sălsig	- stadiu de proiect

Aceste proiecte enumerate mai sus vor fi finanțate prin Compania Națională de Investiții (CNI), Programul de investiții „Anghel Saligny”, prin Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale (AFIR) cu subprogramele de finanțare propuse,etc

Pentru a analiza aspectele legate de dezvoltare socio economică a comunei Sălsig, precum și percepția cetățenilor comunității locale, am utilizat **metoda sondării opiniilor sociale și administrative pe bază de chestionare**, pentru a cărei materializare am folosit ca tehnică de cercetare „ancheta în scris”, prin completarea chestionarelor înmânate subiecților în mod individual. Alegerea acestei tehnici a fost determinată de necesitatea respectării unei anumite rigori, care să permită o analiză unitară, fără de care rezultatele studiului nu ar avea valoare.

Am ales acest instrument de lucru, considerând că el răspunde cel mai bine scopului cercetării, protejând în același timp acuratețea interpretărilor de eventualele distorsiuni. A fost selectat un număr de 100 intervievați din comuna Sălsig, din ambele sate componente, criteriile de selecție vizând acoperirea cât mai largă a cât mai multor categorii – agenți economici, administrație publică, tineri, pensionari, cetățeni ai comunei etc. Eșantionul ales este format din locuitori ai comunei Sălsig care și-au manifestat disponibilitatea de a participa la acest exercițiu de comunicare, care au statutul de cetățeni din comunitate, persoane casnice, persoane angajate în diverse sectoare de activitate – agricultură, industrie, afaceri, intelectuali (medici, profesori, preoți, juriști, funcționari publici), lideri de opinie în comunitate, personalități locale respectate, gospodari, oameni ale căror realizări au contribuit și contribuie la dezvoltarea comunei. Fiind vorba despre o participare integral voluntară, fără motivații exterioare imediate subiective de genul unei „recompense”, exprimarea opiniei și participării comunității la creionarea viitorului strategic al comunei Sălsig este considerată ca fiind „obiectivă”. Chestionarele sunt anonime, pentru a nu influența sau constrânge din nici un punct de vedere repondenții în formularea liberă a răspunsurilor. Scopul principal al prezentului studiu a fost identificarea direcțiilor de dezvoltare, așa cum sunt ele percepute de către locuitori. Întrebările pentru cetățenii localității Sălsig sunt adresate astfel, prima întrebare „Vă rugăm să numiți care sunt principalele trei probleme, în opinia dvs., cu care se confruntă locuitorii comunei Sălsig.”, iar a doua întrebare „Dar principalele trei probleme cu care se confruntă toți locuitorii din comuna Sălsig?” au fost întrebări deschise, fără variante de răspuns, tocmai pentru a nu influența alegerile cetățenilor.

Strategia este un instrument de planificare a obiectivelor care reflectă nevoile actuale ale comunității și atingerea acestora în viitor. Odată cu intrarea României în Uniunea Europeană, aceasta va trebui să ajungă la un nivel de trai similar celorlalte țări, care se află deja în Uniune, prin atingerea unui PIB de 55 %. Pentru atingerea acestui obiectiv, România va beneficia de finanțări pe diverse domenii pentru a atinge nivelul de trai al țărilor care se află în UE.

Din totalul locuitorilor chestionați din localitatea Sălsig, cea mai mare pondere (43%) consideră ca este necesară construcția unei săli de sport ,construcția de capele mortuare, instalarea unui bancomat. Urmatoarea categorie de cetățeni (33%) consideră , că este necesara existența unui dispensar uman si cabinet stomatologic in comună, atragerea unor investitori pentru creerea de locuri de muncă,rezolvarea problemelor de infrastructură respectiv apa potabilă,gaz, electricitate ,asfaltarea unor

drumuri, dezvoltarea edilitară – școli, amenajarea centrului comunei, de asemenea, ar trebui rezolvată situația gunoierului menajer și cel stradal, al cainilor lăsați liberi și al pretului de furnizare a apei în comună care din pdvd al cetățenilor este foarte ridicat.

Din punct de vedere al mijloacelor de petrecere a timpului liber pentru copii, cât și pentru adulți, respectiv 20 % dintre respondenți consideră că ar fi necesar să se organizeze mai multe activități în acest sens .

Chestionarele agenților economici din comuna Sălsig sunt evidențiate prin următoarele răspunsuri:

-lipsa forței de muncă ,necesitatea întăbulării terenurilor agricole, reabilitarea drumurilor laterale ,prelungirea rețelei de trotuare și altele

Capitolul 7. STRATEGIA DE DEZVOLTARE LOCALĂ A COMUNEI SĂLSIG, JUDEȚUL MARAMUREȘ

7.1 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 a fost adoptată de Guvernul României în ședința din 9 noiembrie 2018, prin HG nr. 877/2018) include 17 obiective de dezvoltare durabilă cu ținte clare pentru 2030, obiective ținte și pentru conducerea Comunei Sălsig care va asigura treptat implementarea acestora în perioada 2021-2027.

Nr. crt.	Obiective de Dezvoltare Durabilă	Descriere
----------	----------------------------------	-----------

1		Fără sărăcie	Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context.
2		Foamete „zero”	Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile
3		Sănătate și bunăstare	Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă
4		Educație de calitate	Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți
5		Egalitate de gen	Realizarea egalității de gen și împuternicirea tuturor femeilor și a fetelor.
6		Apă curată și sanitație	Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și sanitație pentru toți
7		Energie curată și la prețuri accesibile	Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern
8		Muncă decentă și creștere economică	Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți.
9		Industrie, inovație și infrastructură	Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației.
10		Inegalități reduse	Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta.
11		Orașe și comunități durabile	Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile.
12		Consum și producție responsabile	Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile.

13		Acțiune climatică	Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor.
14		Viața acvatică	Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă.
15		Viața terestră	Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate.
16		Pace, justiție și instituții eficiente	Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.
17		Parteneriate pentru realizarea obiectivelor	Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă.

◆ **Obiectivul 1: Fără sărăcie**

Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context.

Strategia își propune reducerea numărului cetățenilor care trăiesc în sărăcie severă și relativă în toate dimensiunile acesteia, potrivit definițiilor naționale. Documentul are în vedere diminuarea numărului de persoane care trăiesc sub pragul de sărăcie, stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă, dezvoltarea sistemului de protecție și asistență socială.

Potrivit documentului, România înregistrează o pondere ridicată a persoanelor care suferă de deprivare materială severă, raportată la media UE. Conform datelor INS din 2016, procentajul de persoane încadrate în această categorie era de 23,8%. Rata sărăciei relative în perioada 2007-2016 (stabilită la nivelul de 60% din mediana veniturilor disponibile pe adult-echivalent) a fost evaluată de INS la 24,6%-25,3%, față de nivelul mediu din UE de 16,6%-17,3%. Conform Eurostat, în 2016, 49,2% dintre copiii din România, cu vârste cuprinse între de 0 și 17 ani, prezentau risc de excluziune socială, comparativ cu media UE de

26,4%, țara noastră înregistrând cel mai mare număr de astfel de cazuri. Coeficientul GINI, care măsoară gradul inegalității în societate, a fost, de asemenea, în creștere în România.

Orizont 2020: ▪ Stabilirea unor standarde durabile de calitate și de cost pentru toate serviciile sociale, vizând în mod special pe cele destinate grupurilor vulnerabile; ▪ Dezvoltarea unui sistem național de indicatori de incluziune socială prin integrarea tuturor bazelor de date din sfera asistenței sociale în regim digitalizat care să țină cont de mobilitatea socială; monitorizarea anuală efectivă a rezultatelor pe baza acestor indicatori; ▪ Stimularea participării pe piața muncii a persoanelor apte de muncă aflate în risc de excluziune prin dezvoltarea măsurilor active de consiliere și asistență socială.

Ținte 2030: ▪ Eradicarea sărăciei extreme pentru toți cetățenii; ▪ Reducerea cu cel puțin jumătate a numărului de cetățeni care trăiesc în sărăcie relativă; ▪ Consolidarea sistemului național unitar al serviciilor de intervenție de urgență, reabilitare ulterioară și compensare a pierderilor în caz de calamități naturale, accidente industriale sau evenimente climatice extreme.

◆ **Obiectivul 2: Foamete zero**

Eradicarea foamei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi sustenabile.

Strategia vizează dezvoltarea unui sector agroalimentar durabil și competitiv pentru îmbunătățirea calității vieții și asigurării unor condiții de viață în mediul rural apropiate de cele din mediul urban, promovarea producției autohtone și ecologice și valorificarea produselor tradiționale și montane cu valoare adăugată.

Orizont 2020: ▪ Susținerea producției și diversificarea speciilor autohtone cu valoare genetică ridicată, dar deficitare pe piața internă, în domenii precum legumicultura, creșterea efectivelor la rasele valoroase de suine, taurine și bivoli, sectorul avicol, colectarea și comercializarea lânăii, apicultură, pescuit și acvacultură, inclusiv prin stimularea cercetării-dezvoltării în domeniul agro-alimentar; ▪ Creșterea numărului de produse recunoscute la nivel european / atestate tradițional / atestate ca rețete consacrate.

Ținte 2030: ▪ Finalizarea cadastrului agricol; ▪ Dublarea ponderii agriculturii în PIB-ul României, față de anul 2018; ▪ Menținerea și rentabilizarea unor ocupații și metode tradiționale de valorificare a plantelor medicinale și fructelor de pădure în zona

montană. Menținerea tradițiilor locale prin creșterea numărului de produse cu caracteristici specifice în ceea ce privește originea geografică.

◆ **Obiectivul 3: Sănătate și bunăstare**

Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor, la orice vârstă

Strategia are în vedere reducerea ratei mortalității materne și infantile, diminuarea incidenței îmbolnăvirilor de boli infecțioase și cronice, respectiv prevenirea și tratarea abuzului de substanțe nocive și a bolilor mintale.

◆ **Obiectivul 4: Educație de calitate**

Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare de-a lungul vieții pentru toți

Strategia se adresează, în principal, următoarelor domenii: accesul tuturor copiilor la educație timpurie, învățământ primar și secundar echitabil și calitativ, care să conducă la rezultate relevante și eficiente, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți care dețin competențe profesionale relevante, care să faciliteze angajarea la locuri de muncă decente și antreprenoriatul. Asigură faptul că toți elevii dobândesc cunoștințele și competențele necesare pentru promovarea dezvoltării durabile.

Orizont 2020: ▪ Promovarea culturii antreprenoriale și a deprinderilor necesare în tot sistemul de educație prin reînființarea și/sau modernizarea atelierelor școlare în învățământul profesional și tehnologic; organizarea de concursuri antreprenoriale bazate pe proiecte cu aplicare practică în și între unitățile de învățământ; încurajarea activităților de mentorat voluntar și a parteneriatelor cu mediul de afaceri pe plan local; extinderea societăților antreprenoriale studentești și încurajarea conlucrării acestora cu agenții economici pe bază de contract prin dezvoltarea de parteneriate între universități și reprezentanții mediului antreprenorial.

Ținte 2030: ▪ Reducerea ratei de părăsire timpurie a sistemului educațional; ▪ Învățământ axat pe competențe și centrat pe nevoile elevului, căruia să îi fie oferită o mai mare libertate în definirea priorităților de studiu, prin măsuri precum creșterea ponderii de materii opționale; ▪ Organizarea învățământului profesional și tehnic în campusuri special amenajate și dotate; pregătirea personalului didactic bine calificat; ▪ Creșterea nivelului de educație financiară a cetățenilor.

◆ **Obiectivul 5: Egalitate de gen**

Realizarea egalității de gen și întărirea rolului femeilor și al fetelor în societate

Strategia își propune prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și fetelor, în sfera publică și cea privată, asigurarea participării echilibrate și efective a femeilor și a egalității de șanse la ocuparea posturilor de conducere la toate nivelurile de luare a deciziilor în viața politică, economică și publică.

◆ **Obiectivul 6: Apă curată și sanitație**

Asigurarea disponibilității și gestionării durabile a apei și sanitație pentru toți.

Strategia vizează creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii de apă și canalizare și a serviciilor publice, alinierea României la cerințele și standardele UE privind gestionarea apei potabile, apelor uzate, deșeurilor și creșterea eficienței de utilizare a apei în toate sectoarele.

Orizont 2020: ▪ Folosirea mai activă a apelor geotermale atât în scopuri energetice, cât și pentru turismul de sănătate (spa); ▪ Monitorizarea strictă a calității apei potabile destinate consumului populației pentru menținerea în parametrii bio-chimici acceptați.

Ținte 2030: ▪ Creșterea substanțială a eficienței folosirii apei în activitățile industriale, comerciale și agricole; extinderea reutilizării raționale a apelor tratate și reciclate în perspectiva atingerii obiectivelor economiei circulare; ▪ Conectarea gospodăriilor populației din orașe, comune și sate compacte la rețeaua de apă potabilă și canalizare în proporție de cel puțin 90%.

◆ **Obiectivul 7: Energie curată și la prețuri accesibile**

Asigurarea accesului tuturor la energie la prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern.

Orizont 2020: ▪ Consolidarea politicii de eficiență energetică și protecția consumatorilor; ▪ Reducerea cu 19% a consumului intern de energie primară.

Ținte 2030: ▪ Asigurarea securității cibernetice a platformelor de monitorizare a rețelelor de producție, transport și distribuție a energiei electrice și gazelor naturale; ▪ Decuplarea creșterii economice de procesul de epuizare a resurselor și de degradare a mediului prin sporirea considerabilă a eficienței energetice (cu minimum 27% comparativ cu scenariul de status-quo) și folosirea extinsă a schemei EU ETS în condiții de piață previzibile și stabile; ▪ Creșterea ponderii surselor de

energie regenerabilă și a combustibililor cu conținut scăzut de carbon în sectorul transporturilor (autovehicule electrice), inclusiv combustibili alternativi.

◆ **Obiectivul 8: Muncă decentă și creștere economică**

Promovarea unei creșteri economice susținute, deschisă tuturor și durabilă, a ocupării depline și productive a forței de muncă și asigurarea de locuri de muncă decente pentru toți

Strategia urmărește susținerea creșterii economice pe locuitor și promovarea sectoarelor productive și diversificarea produselor cu valoare adăugată, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, modernizarea tehnologică și inovarea, asigurarea muncii decente pentru toți cetățenii, inclusiv pentru tineri și persoanele cu dizabilități, renumerarea egală pentru munca de valoare egală, accesul la finanțare. Se susține un turism durabil care creează locuri de muncă și promovează diversitatea culturală, produsele locale și respectul pentru tradiții și mediul în care trăim.

Orizont 2020: ▪ Sprijinirea activității întreprinderilor mici și mijlocii, a antreprenoriatului în rândul tinerilor prin încurajarea și susținerea financiară a start-up-urilor; ▪ Inițierea unor programe de formare profesională de bază cu finanțare UE în corelare cu cerințele pieței muncii, cu accent pe segmentele tinere sau social vulnerabile ale populației; ▪ Încurajarea încheierii de contracte de muncă cu orar flexibil și / sau tele-muncă / teleworking (munca de la distanță); asigurarea de facilități și servicii de sprijin pentru îngrijirea copiilor și a membrilor de familie aflați în întreținere.

Ținte 2030: ▪ Păstrarea în continuare a unui ritm al creșterii PIB superior față de media UE pentru a susține efortul de reducere a decalajelor în comparație cu țările europene avansate, paralel cu aplicarea principiilor dezvoltării durabile și îmbunătățirea constantă a nivelului de trai al populației; ▪ Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenorialul prin start-up, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare.

◆ **Obiectivul 9: Industrie, inovație și infrastructură**

Construirea unor infrastructuri reziliente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

Strategia propune dezvoltarea infrastructurii calitative, fiabile, sigure și durabile, pentru a sprijini dezvoltarea economică și bunăstarea pentru toți, integrarea întreprinderilor mici și mijlocii în lanțuri valorice și pe piețe externe, modernizarea infrastructurii și reabilitarea durabilă a industriilor pentru utilizarea eficientă a resurselor, prin adoptarea tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, întărirea cercetării științifice și colaborarea cu mediul privat, modernizarea capacităților tehnologice ale sectoarelor industriale, încurajarea inovațiilor și creșterea semnificativă a numărului de angajați în cercetare și dezvoltare.

Orizont 2020: ▪ Îmbunătățirea conectivității între localități și regiuni prin sporirea ponderii drumurilor județene și comunale modernizate la 61% în 2020 (în comparație cu 39,4% în 2016); ▪ Creșterea bugetului alocat cercetării cu aproximativ 30% anual, cu asigurarea unei distribuții bugetare echilibrate, destinate susținerii atât a cercetării aplicative și inovării, a cercetării fundamentale și de frontieră, cu accent pe domeniile de specializare inteligentă / cu potențial de creștere.

Ținte 2030: ▪ Reabilitarea industriilor pentru a deveni durabile, cu eficiență sporită în utilizarea resurselor și adoptare sporită a tehnologiilor și proceselor industriale curate și ecologice, toate țările luând măsuri în conformitate cu capacitățile respective ale acestora; ▪ Stimularea cu precădere a economiei digitale și investițiilor industriale care se situează în zona mai profitabilă a lanțului valoric, care fructifică și rezultatele eforturilor naționale de cercetare-dezvoltare-inovare și care se adresează unor piețe stabile și în creștere.

◆ Obiectivul 10: Inegalități reduse

Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și între țări.

Strategia propune reducerea decalajelor, eliminarea discriminărilor de orice fel și politici de realizare progresivă a unei egalități sporite, în special fiscale, salariale, educaționale și de protecție socială.

Coeficientul GINI este indicatorul care măsoară gradul de inegalitate a veniturilor disponibile ale unei populații – când 0% reprezintă egalitate deplină și când 100% reprezintă inegalitate absolută. Conform Eurostat, în anul 2008, acest coeficient a fost de 35,9% pentru România, comparativ cu 31,0% media UE, iar în 2016 a fost de 34,7%, comparativ cu 30,8%.

În ceea ce privește inegalitățile între rural și urban, conform INS, 46,2% din cetățenii României trăiau în mediu rural în 2015. Potrivit Eurostat, media UE era de

28%. Pentru decalajul socio-economic dintre mediul urban și rural, indicatorul reprezentativ este „riscul sărăciei sau a excluziunii sociale”. Eurostat subliniază faptul că, în 2016, în România, în mediul urban, rata riscului de sărăcie era de 24,3%, în timp ce în mediul rural era la 51,7 %. Media UE era de 23,6 % în mediul urban și 25,5 % în mediul rural.

◆ **Obiectivul 11: Orașe și comunități durabile**

Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

Strategia vizează asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor din comunitățile urbane și rurale prin accesul la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și la prețuri accesibile; accesul la transport public eficient, la prețuri echitabile și accesibile pentru toți; promovarea conceptului de smart-city; consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural; reducerea impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și mediului în general.

Orizont 2020: ▪ Creșterea procentajului de proprietăți cadastrate și înregistrate în toate localitățile la 80% pentru construcții și finalizarea înregistrării terenurilor agricole ce fac obiectul subvențiilor acordate de Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, ca element de bază al planificării spațiale și amenajării teritoriului; ▪ Implementarea programelor existente și adoptarea de măsuri suplimentare pentru avertizarea timpurie, intervențiile de urgență și acțiunile ulterioare de reabilitare prin precizarea responsabilității tuturor factorilor cu atribuții în domeniu în caz de calamități naturale (seisme, inundații, alunecări de teren) sau accidente (deversări sau emisii nocive, incendii extinse etc.).

Ținte 2030: ▪ Reducerea semnificativă a pierderilor economice provocate de inundații și alunecările de teren, îmbunătățirea răspunsului colectiv și întărirea capacității de adaptare și revenire la nivel funcțional în cel mai scurt timp după producerea evenimentului, reducerea impactului inundațiilor sau a poluărilor generate de inundații și ale alunecărilor de teren asupra ecosistemelor, inclusiv prin îmbunătățirea constantă a cadrului legislativ; ▪ Elaborarea și punerea în aplicare a unui program general de planificare spațială și amenajare a teritoriului în corelare cu strategiile sectoriale la nivel național prin aplicarea conceptului de dezvoltare spațială policentrică și echilibrată, care să susțină coeziunea teritorială; ▪ Educarea și responsabilizarea populației pentru situații de risc seismic.

◆ **Obiectivul 12: Consum și producție responsabile**

Asigurarea unor modele de consum și producție durabile

Strategia propune trecerea etapizată la un nou model de dezvoltare prin introducerea unor elemente ale economiei circulare, creșterea productivității resurselor, reducerea risipei de alimente și a deșeurilor, prin: diminuarea generării, de consumuri la toate nivelurile sale; reciclare și reutilizare; încurajarea companiilor să adopte practici durabile și să integreze informațiile privind durabilitatea activităților lor în ciclul de raportare; promovarea practicilor durabile de achiziții publice; conștientizarea cetățenilor asupra a ce înseamnă un stil de viață în armonie cu natura.

Orizont 2020: ▪ Tranziția de la modelul economic actual bazat pe producție și consum la economia circulară prin schimbarea mentalității prin educație, schimbarea comportamentului consumatorilor și prin dezvoltarea de mecanisme financiare pentru susținerea perioadei de tranziție; ▪ Finalizarea cadrului legislativ privind promovarea achizițiilor publice verzi; ▪ Introducerea unui cod al sustenabilității care permite o raportare complexă a atitudinii companiilor privind aplicarea principiilor dezvoltării durabile.

Ținte 2030: ▪ Înjumătățirea pe cap de locuitor a risipei de alimente la nivel de vânzare cu amănuntul și de consum și reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanțurilor de producție și de aprovizionare, inclusiv a pierderilor post-recoltare; ▪ Reciclarea în proporție de 55% a deșeurilor municipale până în 2025 și 60% până în 2030; ▪ Reciclarea în proporție de 65% a deșeurilor de ambalaje până în 2025 (materiale plastice 50%; lemn 25%; metale feroase 70%, aluminiu 50%, sticlă 70%, hârtie și carton 75%) și 70% până în 2030 (materiale plastice 55%; lemn 30%; metale feroase 80%, aluminiu 60%, sticlă 75%, hârtie și carton 85%); ▪ Colectarea separată a deșeurilor menajere periculoase până în 2022, a deșeurilor biologice până în 2023 și materialele textile până în 2025.

◆ **Obiectivul 13: Acțiune în domeniul schimbărilor climatice**

Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

Strategia vizează consolidarea capacității de adaptare și reziliență a României pentru a combate pericolele legate de schimbările climatice și dezastrelor naturale prin integrarea măsurilor de diminuare și de adaptare la acestea atât în

strategiile, cât și în politicile naționale și în planificarea și creșterea nivelului de educație și conștientizare.

◆ **Obiectivul 14: Viață acvatică**

Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

Strategia își propune prevenirea și reducerea poluării marine, gestionarea și protecția durabilă a ecosistemelor marine, conservarea zonelor costiere și asigurarea unui pescuit durabil.

◆ **Obiectivul 15: Viața terestră**

Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

Strategia are în vedere conservarea și utilizarea durabilă a ecosistemelor terestre, managementul durabil al pădurilor, combaterea deșertificării, restaurarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv a terenurilor afectate de deșertificare, secetă și inundații, dezvoltarea infrastructurii verzi, conservarea și protejarea zonelor umede, asigurarea conservării ecosistemelor montane, susținerea cercetării în domeniu, gestionarea durabilă a pădurilor, eliminarea defrișărilor abuzive și a tăierilor rase, tranziția către o economie circulară.

◆ **Obiectivul 16: Pace, justiție și instituții eficiente**

Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

Strategia are în vedere dezvoltarea capitalui social, promovarea toleranței, eradicarea violenței asupra copiilor și reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență, diminuarea corupției, dezvoltarea instituțiilor eficiente și transparente la toate nivelurile, asigurarea procesului decizional receptiv, inclusiv participarea și reprezentarea cetățenilor la toate nivelurile și asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale.

◆ **Obiectivul 17: Parteneriate pentru realizarea obiectivelor**

Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

În vederea sprijinirii acestui obiectiv, prin strategie, România înțelege să-și susțină angajamentele internaționale, aderarea la Zona Euro, la spațiul Schengen și la Organizația pentru Dezvoltare și Cooperare Economică și să joace un rol proactiv pe plan european și internațional.

7.2 Obiectivele Strategiei de Dezvoltare Durabilă a comunei Sălsig

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei Sălsig sunt:

- ▶ Reabilitarea și modernizarea școlilor și grădinițelor conform standardelor europene;
- ▶ Creșterea ratei de ocupare și combaterea excluderii și dezechilibrelor sociale prin creerea de noi oportunități investiționale;
- ▶ Reabilitarea și modernizarea drumurilor de interes local prevăzute cu șanturi cu rigole din beton, piste de biciclete și alei pietonale;
- ▶ Reabilitarea și modernizarea sistemului de sănătate și protecție socială în comună;
- ▶ Asigurarea accesului al populației și al consumatorilor economici la infrastructură (apa, canal, cai de transport, telefonie);
- ▶ Diversificarea de servicii oferite către cetățenii comunei, prin mărirea numărului societăților comerciale;

7.2.1 Obiective specifice

Viața economică a comunei Sălsig, trebuie revigorată și dezvoltată în toate domeniile sale, inclusiv în infrastructură, sănătate, asistență socială, agricultură, zootehnie, industrie și comerț. Consiliul local va trebui să investească pentru revitalizarea vieții economice a comunei, trebuie să fie prioritatea numărul unu, deoarece produce cele mai mari efecte benefice.

Infrastructura necesită îmbunătățiri continuu, de aceea investițiile trebuie făcute după anumite criterii economice astfel încât să producă beneficii:

- Siguranța și securitatea locuitorilor comunei împotriva calamităților;
- Raportul valoarea investiției/ efecte economico-financiare produse și raportul valoare investiție/ numărul beneficiarilor.

Un punct important pentru creșterea atractivității comunei constituie facilități culturale și de agrement pe care ar putea să le ofere comuna Sălsig, astfel încât confortul social al locuitorilor să fie îmbunătățit. Complementar acest lucru va crește și atractivitatea turistică a comunei.

7.3 Etapele metodologice principale ale elaborării strategiei

Metodologia de realizare a strategiei cuprinde 3 faze:

1. Fundamentarea necesității de elaborare a strategiei care necesită abordarea a două categorii de aspect :

- ▶ premisele elaborării strategiei;
- ▶ modalități de fundamentare;

2. Elaborarea strategiei de dezvoltare locală:

a) Formularea misiunii comunității locale. Misiunea se referă la scopul pentru care a fost înființată și funcționează organizația respectivă, precum și la concepția, filosofia managementului, referitoare la modul de realizare a activităților. Specificul misiunii este faptul că reprezintă o enunțare de elemente necuantificabile.

Misiunea trebuie să cuprindă:

- ▶ ce anume face comunitatea locală prin intermediul autorităților locale (exprimarea sintetică);
- ▶ care sunt deținătorii de interese și cum sunt luați în considerare (stakeholderi);
- ▶ care sunt valorile comunității locale.

b) Precizarea obiectivelor strategiei. Obiectivele strategice se stabilesc pe orizonturi mari de timp (3-5 ani) și se referă fie la ansamblul comunității, fie la componentele majore ale acesteia.

Pentru a fi de calitate, obiectivele strategice trebuie să îndeplinească următoarele cerințe de raționalitate:

- ▶ să fie realiste (în concordanță cu potențialul comunității respective);
- ▶ să fie stimulatoare (să incite la autodepășire);
- ▶ să fie mobilizatoare (să prezinte importanța pentru stakeholderi);
- ▶ să fie comprehensibile (reale).

c) Stabilirea opțiunilor strategice și modalitățile de realizare a obiectivelor. Opțiunile strategice se stabilesc în funcție de tipul de strategie adoptat.

d) Dimensionarea resurselor necesare. În strategie se stabilesc 4 categorii de resurse:

- ▶ informaționale;
- ▶ umane;
- ▶ financiare;
- ▶ materiale.

e) Stabilirea termenelor. (Termen = limită fixată în timp printr-o dispoziție sau invoiala ce reprezintă diferite momente intermediare sau finale, pentru realizarea obiectivelor și operaționalizarea opțiunilor strategice)

f) Articularea tuturor componentelor strategiei într-o strategie globală.

g) Realizarea strategiilor parțiale. Strategiile parțiale pot fi delimitate fie structural (pe compartimente), fie din punct de vedere procesual (pe funcțiuni și activități). De obicei, strategiile parțiale se delimitează procesual pe funcțiuni, ducând la existența mai multor strategii parțiale în funcție de specificul comunității locale:

- ▶ Strategia de mediu;
- ▶ Strategia de dezvoltare economică;
- ▶ Strategia de dezvoltare a infrastructurii;
- ▶ Strategia de cooperare teritorială;
- ▶ Strategia de resurse umane).

h) Realizarea politicii globale și a politicilor parțiale. Politica se deosebește de strategie prin:

- ▶ orizontul de timp (mai mic pentru politica 0,5-2 ani și mai mare în cazul strategiei 3-5 ani);
- ▶ grad de detaliere (mai mare pentru politica și mai mic pentru strategie).

3. Implementarea și evaluarea unei strategii de dezvoltare locală

Pregătirea implementării are în vedere următoarele aspecte:

- ▶ Pregătirea climatului din cadrul comunității în vederea diminuării rezistenței la schimbare din partea societății civile și creșterii receptivității acestora față de elementele inovatoare propuse prin strategie;
- ▶ Asigurarea resurselor informaționale, umane, financiare și materiale necesare punerii în aplicare a strategiei;
- ▶ Realizarea unui program cadru de implementare;
- ▶ Reproiectarea sistemului de management conform cerințelor realizării obiectivelor;
- ▶ Operaționalizarea schimbărilor strategice previzionate;

- ▶ Controlul și evaluarea strategiei. Prin evaluare se compară obiectivele previzionate cu realizările obținute, acestea fiind măsurate într-o etapă intermediară de control.

Strategiile pe termen lung trebuie evaluate cu atenție mai ales cu privire la viitoarele rezultate. Trebuie luat în vedere și faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut deoarece situațiile neprevăzute pot și ele să exercite o influență importantă asupra lor.

Principiile strategiei de dezvoltare durabilă :

- ◆ **Durabilitate** - condiții mai bune de trai pentru populația defavorizată precum și un minim de condiții necesare pentru un trai decent, sănătatea și bunăstarea tuturor;
- ◆ **Competitivitate** - permite dezvoltarea economiei proprii în context regional, național și chiar internațional, promovarea unui sector privat productiv și competitiv;
- ◆ **Sprijin financiar**- facilitarea accesului la o varietate de surse financiare pentru a satisface nevoile de investiții și dezvoltare;
- ◆ **O bună administrare** - reacția eficientă și efectivă la problemele comunității prin responsabilizarea autorităților locale și parteneriatul cu societatea civilă.

7.4 Implementarea obiectivelor Strategiei de Dezvoltare Durabilă

Implementarea obiectivelor pentru dezvoltarea durabilă și a ȋintelor concrete ale Strategiei de Dezvoltare Durabilă de către conducerea Primăriei va contribui, de fapt, la implementarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă. De menționat, că dezvoltarea durabilă poate fi asigurată doar prin implicarea tuturor cetățenilor.

În prezent Guvernul lucrează la un plan de acțiune pentru dezvoltare durabilă. Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Secretariatului General al Guvernului, în sprijinul fundamentării și elaborării strategiilor de dezvoltare locală, efectuează demersuri privind:

- ◆ promovarea și informarea la nivelul Administrației Publice Locale a Strategiei Naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030 (SNDDR 2030);
- ◆ promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD);
- ◆ fundamentarea cadrului de lucru al Planului de acțiune pentru implementarea SNDDR 2030 la nivel local, prin armonizarea obiectivelor de dezvoltare

locală cu cele de dezvoltare durabilă la nivel național și adaptarea contextului local la ODD-uri;

- ◆ construcția unui ghid pentru autoritățile publice locale pentru elaborarea Strategiilor de Dezvoltare Locală 2021-2027 în acord cu SNDDR 2030.

Capitolul 8.ALOCAREA FINANCIARĂ

Oricât de interesantă și de inovatoare este realizarea unui proiect, un manager este interesat, în cele din urmă, de aspectele financiare ale proiectului în care se implică. Din acest motiv, trebuie acordată toată atenția documentelor referitoare la aspectele financiare ale proiectului prezentate prin intermediul studiului de fezabilitate și proiectului tehnic (evoluția estimată a veniturilor și cheltuielilor pentru următoarea perioadă de timp - de regulă următorii câțiva ani, indicatori de rentabilitate etc.).

Un element cheie al oricărui proiect îl reprezintă modul de satisfacere al nevoilor comunității locale.

Volumul cheltuielilor trebuie previzionat cu atenție și monitorizat pe tot parcursul derulării proiectului.

Cheltuielile pe care urmează să se efectueze în vederea realizării proiectului nu vor avea o structură omogenă și, din acest motiv, trebuie să se facă distincția între diferitele destinații ale resurselor de care dispune primăria.

O primă distincție importantă este cea dintre cheltuielile inițiale – care vor fi efectuate pentru a pune în mișcare noul proiect – și cele aferente realizării efective a proiectului. Primele trebuie efectuate de regulă o singură dată, în perioada inițială. Cea de-a doua categorie de cheltuieli va avea un nivel mai stabil în timp, dar este și mai îndepărtată în timp față de momentul întocmirii studiului de fezabilitate și/sau proiectului tehnic.

Este foarte important să existe un grafic al celor două categorii de cheltuieli și să se determine cu precizie momentul în care proiectul să se realizeze. În cazul în care acest moment este mai îndepărtat în realitate decât s-a presupus inițial, s-ar putea ca rentabilitatea proiectului să nu mai fie cea scontată. Atunci când se previzionează cheltuielile cu activitatea curentă, va trebui să se determine și mărimea resurselor necesare.

Un volum prea mare va ține resurse imobilizate în mod inutil, în timp ce un volum prea redus creează riscul unor întreruperi forțate ale realizării proiectului. Va trebui să se poată justifica nivelul pentru care s-a optat.

Datele referitoare la veniturile și cheltuielile previzionate vor da o imagine asupra rentabilității proiectului. În aprecierea acestei rentabilități este bine să se evalueze cum vor arăta rezultatele în cazul în care apar evenimente neprevăzute.

De aceea s-a stabilit ca planificarea strategică din punct de vedere financiar este greu de realizat datorită schimbărilor legislației. Din aceeași cauză, bugetul local pe următorii 6 ani nu se poate exprima exact.

Repartizarea veniturilor arată gradul mare de dependență față de bugetul de stat și necesitatea alocării unor sume care să permită macar asigurarea unui buget minim de funcționare.

Capitolul 9. PARTENERIATUL ÎN CADRUL STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ

9.1. Parteneriatul comunei Sălsig în cadrul Grupului de Acțiune

Grupurile de Acțiune Locală (GAL-urile) sunt entități ce reprezintă parteneriate public – private, constituite din reprezentanți ai sectorului public, privat și civil, care sunt desemnați dintr-un teritoriu rural omogen, care îndeplinesc o serie de cerințe privind componența, teritoriul acoperit și care vor implementa o strategie integrată pentru dezvoltarea teritoriului.

Prin crearea acestor Grupuri de Acțiune Locală se dorește să se ajute la dezvoltarea durabilă a comunităților locale și:

- a) să sprijine construcția instituțională la nivel local;
- b) să asigure resursele umane, financiare și tehnice pentru susținerea activității Grupurilor de Acțiune Locală;
- c) să instruiască personalul Grupurilor de Acțiune Locală în vederea elaborării și implementării strategiilor de dezvoltare locală;
- d) Animarea teritoriului.

La nivel de județul Maramureș, comuna Sălsig face parte din GAL. În cadrul județului avem următoarele GAL-uri monitorizate:

- ◆ Asociația Grupul de Acțiune Locală Lider Cluj;
- ◆ GAL Napoca Porolissum;
- ◆ GAL Valea Somesului;

- ◆ Asociația GAL Campia Transilvaniei;
- ◆ GAL LIDER Bistrita Nasaud;
- ◆ Asociația Parteneriat GAL „Tinutul Haiducilor”;
- ◆ Asociația GAL Mara-Gutai;
- ◆ Asociația GAL Someș Transilvan;
- ◆ GAL Valea Izei – Moisei;
- ◆ Asociația Microregionala Mara Natur;
- ◆ Gal Maramures Vest 2020;
- ◆ Asociația „Grupul de Acțiune Locala Progres Transilvan”;
- ◆ Asociația GAL Poarta Apusenilor;
- ◆ Parteneriat Samus Porolisum;
- ◆ GAL Valea Crasnei si Barcaului;

Capitolul 10. METODE DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE LOCALĂ ÎN PERIOADA 2021-2027

Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Sălsig 2021-2027 se va implementa de către autoritățile locale în urma aprobării documentului de către Consiliul Local Sălsig.

Implementarea efectivă a strategiei este condiționată de capacitatea administrației locale de a asigura fondurile locale și de capacitatea acestora de atragere a fondurilor europene necesare pentru susținerea proiectelor propuse.

Acțiunile și proiectele propuse în Planul Local de Dezvoltare țin cont de nevoile de dezvoltare ale comunității și respectă documentele cadru de referință de la nivelul regiunii de dezvoltare Nord-Vest.

Etapile cheie ale implementării Strategiei de Dezvoltare Locală a Comunei Sălsig sunt:

- Adoptarea strategiei de dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local;
- Implementarea acțiunilor propuse în Planul Local de Dezvoltare;
- Monitorizarea strategiei de către grupul de lucru desemnat;
- Evaluarea implementării strategiei prin analiza indicatorilor propuși.

Adaptarea Strategiei de Dezvoltare prin hotărâre a Consiliului Local reprezintă etapa de însușire a documentului de referință ce va sta la baza dezvoltării socio-economice a comunei Sălsig în perioada 2021-2027. Documentul este dezbătut în sesiunea de Consiliul Local și se adoptă de către membrii acestuia.

Implementarea acțiunilor propuse în Planul Local de Dezvoltare presupune realizarea proiectelor prevăzute în strategia în funcție de resursele financiare existente, finanțările disponibile, prioritatea de dezvoltare a unui domeniu de interes. Aceasta etapă presupune lucrul în echipă și desemnarea unui grup de lucru care să urmărească îndeplinirea acțiunilor propuse a fi realizate în perioada 2021-2027.

Pentru eficientizarea procedurii se va elabora un plan anual de implementare în care se menționează care sunt proiectele ce urmează a fi implementate în anul respectiv, bugetul necesar, sursa de finanțare și responsabilii cu derularea acțiunii.

Evaluarea implementării strategiei constă în analiza indicatorilor de realizare propuși în documentul de referință. Se recomandă ca evaluarea să fie realizată anual, prin întocmirea unui raport de evaluare în care se menționează concret care au fost indicatorii obținuți pentru anul respectiv aferenți unei acțiuni.

Bibliografie :

- Planul Urbanistic General (PUG) al comunei Sălsig
- <http://primariaSalsigdesus.ro/>
- <https://ro-ro.facebook.com/comunaSalsig/>
- <https://mfe.gov.ro>
- <https://mfe.gov.ro/minister/periode-de-programare/perioda-2021-2027/>
- <https://www.rndr.ro/comunicare/comunicate/item/662-bugetul-pndr-destinat-periodei-de-tranzitie-2021-2022.html>
- [https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/Axa LEADER/2014-2020/2018/Lista-repartizare-GAL-uri-fiecare-structura-teritoriala-AMPNDR.pdf](https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/Axa_LEADER/2014-2020/2018/Lista-repartizare-GAL-uri-fiecare-structura-teritoriala-AMPNDR.pdf)
- [http://www.strategiedezvoltaremm.cjmaramures.ro/descarcare/Strategia de dezvoltare durabila a Judetului Maramures pentru perioada 2014-2020 varianta draft.pdf](http://www.strategiedezvoltaremm.cjmaramures.ro/descarcare/Strategia_de_dezvoltare_durabila_a_Judetului_Maramures_pentru_perioada_2014-2020_varianta_draft.pdf)
- <http://galmmv.ro/Salsig/>

